

प्रकरण तीन

आरोग्य विभाग

3.522 जनजाती संवेदनशील आदिवासी भागात विशेष आरोग्य सेवा पुरवणे या योजने अंतर्गत माता व ग्रेड 3 व 4 च्या मुलांना व मातांना औषधोपचार खरेदी बाबत.

जिल्हा परिषद पालघर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 7) - सदर योजनेवर रक्कम रुपये 9,27,500/- खर्च केला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) आरोग्य सेवा संचालनालयाचे पत्र क्रमांक संआसे/खरेदी कक्ष/खरेदी मार्गदर्शन/16, दिनांक 21/01/2013 अन्वये रुपये 9,27,500/- इतक्या रकमेच्या खरेदी प्रस्तावास तांत्रिक मान्यता दिनांक 02/02/2016 अन्वये दिल्याचे दिसून येत आहे. विभागाकडे रुपये 45,55,000/- इतके उपलब्ध अनुदानापैकी रुपये 9,27,500/- इतका खर्च केल्याचे दिसून येते व रुपये 36,27,500/- इतकी रक्कम विनियोगाअभावी चालू वित्तीय वर्षाअखेर शिल्लक आहे. त्यामुळे योजना राबविताना योग्य प्रकारे नियोजन करून संनियंत्रण केल्याचे दिसून येत नाही. महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक 1/ संकीर्ण 002/प्र.क्र.128/अर्थोपाय, दिनांक 06/06/2008 मधील तरतूदीनुसार शिल्लक अखर्चित अनुदान शासनास समर्पित करणे बंधनकारक आहे.

2) या योजनेस जिल्हा परिषद ठराव क्रमांक 57 दिनांक 20/10/2015 नुसार प्रशासकीय मान्यता दिली आहे. या योजनेअंतर्गत औषध खरेदी प्रस्तावास सहसंचालकांची मान्यता क्रमांक 648/49/2016 दिनांक 02/02/2016 रोजी दिल्याचे कार्यादेशावरून दिसून आले. पुरवठा आदेश विलंबाने दिल्याचे दिसून येतात. त्यामुळे योजनेचा लाभ संबंधित लाभार्थींना योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार विहित कालमर्यादेत दिला किंवा कसे, याची खात्री होत नाही.

3) आदिवासी उपयोजना वार्षिक आराखड्यानुसार सन 2015-2016 मध्ये सॅम व मॅम या प्रवर्गातील बालकांची संख्या किती? याबाबत नस्तीमध्ये वस्तूनिष्ठ अभिलेख उपलब्ध नाही. त्यामुळे वरील लाभार्थी संख्येचे निर्धारण कसे करण्यात आले? याची माहिती सादर करावी.

4) या योजनेअंतर्गत आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद पालघर यांनी पत्र क्रमांक जा/वशी/भांडार/आवि/पाजिप/क्र.52/15 दिनांक 30/11/2015 अन्वये औषध पुरावठासाठी 11 औषधांची मागणी केली आहे. वरील औषध मागणीपैकी अद्याप मागणीच्या प्रस्तावातील 8 औषधे खरेदी करण्यास मान्यता न मिळाल्यामुळे औषधे खरेदी करण्यात आलेली नाही. तरी औषधे खरेदी करण्यास मान्यता का दिली नाही? याबाबत खुलासा करावा.

5) तालुकानिहाय तालुका आरोग्य अधिकारी यांची औषधांची मागणी लेखापरीक्षणास उपलब्ध करणेत आलेले नाही.

3.523 आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद पालघर प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना सोयी सुविधा अंतर्गत साहित्य उपकरणे पुरविणेबाबत.

जिल्हा परिषद पालघर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 10) - सदर कामावर रक्कम रुपये 4,00,000/- खर्च केला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

- 1) सदरची नस्ती तपासली असता नस्तीसोबत प्रमाणके, उपप्रमाणके उपलब्ध नाहीत.
- 2) साहित्य खरेदीचे चलन व बँच क्रमांक उपलब्ध नाहीत.
- 3) साहित्य साठा नोंदवही उपलब्ध नाही.
- 4) साहित्य पोच झाल्यावर संस्थांकडून उपयोगिता प्रमाणपत्र उपलब्ध नाही.
- 5) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 मधील नियम 20 नुसार प्रदान केलेल्या रकमेची पोहोच पावत्या लेखापरीक्षणाकरीता सादर केलेल्या नाही.

3.524 केसपेपर छपाई खर्चाबाबत.

जिल्हा परिषद रायगड, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 16) - जिल्हा परिषद सेस अंतर्गत केसपेपर छपाई करणेसाठी रक्कम रुपये 5 लाख एवढी तरतूद केलेली होती. सदर निधीतून रक्कम रुपये पाच लाख एवढा खर्च केला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) जिल्हा परिषद अंतर्गत 52 प्राथमिक आरोग्य केंद्र व 03 प्राथमिक आरोग्य पथके व 7 जिल्हा परिषद दवाखाने यांचेसाठी रक्कम रुपये 5 लाख एवढ्या रकमेचे केसपेपर छपाई करणे कामी खर्च केलेला आहे. सदर केसपेपर छपाईचे पुरवठा आदेश महाराष्ट्र स्टेट को. ऑप. कंझुमर्स फेडरेशन लिमिटेड, 87 ए, राज चेंबर्स देवजी रतनशी मार्ग, दाना बाजार, मुंबई यांना प्रति 100 नग दर रुपये 54/- या प्रमाणे एकूण नग 9,25,925 एवढ्या केसपेपर पुरवठा करण्याचे आदेश महाराष्ट्र शासन, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, शासन निर्णय क्रमांक सपस 1006/प्र.क्र.337/24 सीपी, दिनांक 23/05/2007 नुसार जावक क्रमांक राजिप/एचडी/भांडार/मेडीसीन/5863/15/16, दिनांक 11/09/2015 पुरवठा आदेश दिलेले आहे. सदर शासन निर्णयात असे नमूद होते की, केसपेपर खरेदी सदर संस्थेकडून प्राधान्याने करण्यात यावी. याचा अर्थ सदर संस्थेकडूनच खरेदी करावी किंवा सदर साहित्य खरेदी ही या संस्थेसाठी राखीव आहे, असे होत नाही. विभागाने सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक भातंतस-नस्ती-2012/प्र.क्र.273/39, दिनांक 26/11/2014 तसेच महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक निविदा 2014/प्र.क्र.260/पंरा. 7, दिनांक 27/05/2015 मधील परीच्छेद क्रमांक 2(2) नुसार रुपये 3 लाख व त्यापेक्षा अधिक रकमेची खरेदी ही "ई" निविदा पद्धतीने करणे बंधनकारक केलेले आहे. असे असतांना विभागाने नियमबाह्य खरेदी केलेली आहे.

2) केसपेपर वाटपाचा तपशील नाही.

3.525 औषधी खरेदीतील अनियमितता.

जिल्हा परिषद रायगड, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 24) - प्रमाणक क्रमांक 889, दिनांक 03/03/2016 अन्वये रुपये 8,64,960/- एवढे प्रदान मेसर्स इंदू फार्मा यांना औषध खरेदीसाठी केले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) विभागाने डीएमईआर दर करार क्रमांक डीपीसी/डी अँड एम/आयुर्वेदिक ड्रग (प्रोप्रायटरी) 3741/3753/2010, दिनांक 04/11/2010 नुसार सिरप पिटनटॅक 200 मिली ची एक बॉटल अशा एकूण 18,020 एवढ्या नगाचे पुरवठा आदेश जावक क्रमांक राजिप/आरोग्य/औषधीभांडार/184/2016, दिनांक 30/01/2016 नुसार मेसर्स इंदू फार्मा यांना दिलेले होते. सदर औषधी भांडार विभागास दिनांक 31/03/2016 रोजी प्राप्त झालेल्या असून त्याची जमा नोंद साठा नोंदवही क्रमांक 05 पान क्रमांक 157 वर घेतली आहे. जवळजवळ 4 आठवडे विलंबाने पुरवठा केलेला आहे. दिनांक 28/02/2016 पर्यंत पुरवठा करणे आवश्यक होते. 4 आठवडे विलंबाची रक्कम 4 X 864960 X 0.50 टक्के = रुपये 17,299/- एवढी देयकातून कपात करणे आवश्यक होते. सदर रक्कम संबंधीत पुरवठादार यांचेकडून वसूल करून शासन सदरी भरणा करावी.

2) दर करारातील अटीनुसार मालाचा पुरवठा झालेनंतर 80 टक्के रक्कम तीन महिन्यांच्या आत व उर्वरीत 20 टक्के रक्कम 120 दिवसांच्या आत प्रदान करणे आवश्यक असताना विभागाने सदर रक्कम एकदाच 100 टक्के प्रदान केलेली आहे. दर करारातील अटीचे पालन करण्यात आलेले नाही.

3.526 संगणक व प्रिंटर खरेदीतील अनियमितता.

जिल्हा परिषद सिंधुदुर्ग, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 2) - सदरबाबत प्रमाणक क्रमांक 1148, दिनांक 31/03/2016 अन्वये रक्कम रुपये 34,22,941/- आरोग्य विभागाने 38 प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना ई - पेपरलेस सॉफ्टवेअर पुरविणे अंतर्गत संगणक व प्रिंटर खरेदी (केंद्र शासनाच्या आर सी प्रमाणे) केलेली आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) संगणक व प्रिंटर खरेदी केंद्र शासनाच्या आर सी प्रमाणे करण्यात केलेली आहे. सदर केंद्र शासनाच्या आर सी मधील पुरवठादार Acer India Pvt. Ltd. मार्फत Shree Computer Solution, Kankavli विक्रेता अधिकृत असल्याची कागदपत्रे दप्तरी ठेवलेली नाहीत.

2) तसेच सदर विभागाने खर्चास प्रशासकीय मान्यता व तांत्रिक मान्यता घेतल्याचे आढळून येत नाही. पुरवठादार व जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, सिंधुदुर्ग यांच्यामध्ये करारनामा झाला किंवा कसे? याबाबत खात्री करता आलेली नाही.

3) खरेदी केलेले संगणक व प्रिंटर क्रमांक डेड स्टॉक नोंदवही (नमुना नंबर 32) पान क्रमांक 17 व 18 मध्ये नमूद केलेले नाहीत. त्यामुळे खरेदी केलेले संगणक व प्रिंटर सिरीयल क्रमांक पडताळणी करता आलेले नाहीत.

4) संगणक व प्रिंटर संबंधित प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना मिळाल्याबाबतची वैद्यकीय अधिकारी यांची पोच घेवून दप्तरी ठेवलेली नाही. तसेच वैद्यकीय अधिकारी यांनी त्यांच्याकडील डेड स्टॉक नोंदवहीमध्ये सदर संगणक व प्रिंटर यांची नोंद घेवून त्याच्यावरती क्रमांक नमूद केला म्हणून दाखला जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, सिंधुदुर्ग यांच्याकडे सादर केलेला नाही.

3.527 नवीन रुग्णवाहीका खरेदीतील अनियमितता

जिल्हा परिषद सिंधुदुर्ग, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 12) - सदरबाबत प्रमाणक क्रमांक 176, दिनांक 31/03/2016 अन्वये रक्कम रुपये 5,20,659/- खर्च करण्यात आली आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) आरोग्य विभागाने खरेदी केलेल्या वाहनावरील प्रशासकीय मान्यता मधील अट क्रमांक 23 नुसार सदर वाहनावर नियोजन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक स्थाविका-2011/प्र.क्र2011/प्र.क्र47/का1482, दिनांक 13/09/2011 मधील परिच्छेद क्रमांक 10(4) नुसार माहिती दर्शविणार फलक लावल्याबाबतचा फोटो नस्तीसोबत नाही.

2) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 मधील नियम 90 व 98 नुसार कार्यवाही करणे आवश्यक असताना सदर वाहनाची नोंद प्राथमिक आरोग्य केंद्र, हिलॉक यांच्याकडील जंगम मालमत्ता रजिस्टरमध्ये नोंद घेवून वैद्यकीय अधिकारी, हिलॉक यांचा दाखला अगर प्रमाणपत्र दप्तरी ठेवलेला नाही.

3) सदर वाहन प्राथमिक आरोग्य केंद्र, हिलॉक यांच्याकडे उपलब्ध झालेबाबत वैद्यकीय अधिकारी यांचे उपयोगिता प्रमाणपत्र दप्तरी ठेवलेले नाही.

4) खरेदी करण्यात आलेल्या वाहन कोणत्या प्राधिकरणाच्या नावे करण्यात आले व सदर वाहनाचा विमा उतरविल्याची कागदपत्रे दप्तरी उपलब्ध झालेली नाहीत.

5) संबंधित वाहनाचे तांत्रिक तपासणी करूनच वाहन ताब्यात घेण्याचे आहे. तशाप्रकारचा तपासणी अहवाल आणि प्रदान होणाऱ्या रक्कमेची पोच आरोग्य विभागाने दप्तरी ठेवलेली नाही.

3.528 स्टेशनरी साहित्य खरेदीतील अनियमिततेबाबत

जिल्हा परिषद सिंधुदुर्ग, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 18) - सदरबाबत प्रमाणक क्रमांक 912, दिनांक 31/03/2016 अन्वये रक्कम रुपये 2,17,665/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

उपरोक्त प्रमाणकान्वये आरोग्य विभागाने सन 2015-2016 मध्ये दरपत्रके मागवून स्टेशनरी खरेदी केलेली आहे. त्याबाबत खालीलप्रमाणे अनियमितता आढळून आलेल्या आहेत.

1) आरोग्य विभागाने स्टेशनरी साहित्य खरेदीकरिता दिनांक 08/02/2016 रोजी दरपत्रके मागविणेत आलेली आहेत. आरोग्य विभागाकडे तीन दरपत्रके प्राप्त झालेली असून त्यावरती कार्यालयातील आवक नोंदवही मधील आवक क्रमांक नमूद केलेला नाही.

2) आरोग्य विभागाने पुरवठादारास दिनांक 31/03/2016 रोजी पुरवठा आदेश दिलेला आहे. त्यावरती जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांची स्वाक्षरी नाही.

3) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक परास-1020/प्र.क्र. 5013/38, दिनांक 30/03/2000 नुसार वर्षाच्या अखेरीस स्टेशनरी खरेदी करू नये, असे आदेश दिले असताना सुद्धा सदर विभागाने वर्षा अखेरीस स्टेशनरी खरेदी केली आहे.

4) सदर देयकाची नोंद सादिल रजिस्टर पान क्रमांक 75 वर ठेवण्यात आलेली आहे. परंतु, सदर रजिस्टरमध्ये प्रमाणक क्रमांक व दिनांक नमूद केलेला नाही व प्रशासन अधिकारी, जिल्हा कुटुंब कल्याण कार्यालय, जिल्हा परिषद, सिंधुदुर्ग यांनी स्वाक्षरी केलेली नाही.

5) लेखापरीक्षण कालावधीपर्यंत खरेदी केलेले साहित्य जशाच तसे शिल्लक आहे. सदर साहित्य कोणाला किंवा कोणत्या प्रयोजनासाठी दिलेबाबत वस्तूची नोंद दिनांक, परिमाण मुल्य नमूद केलेले नाही. तसेच त्याचा विनियोग झालेला नाही. यावरून असे दिसून येते की, गरज नसताना स्टेशनरी खरेदी केली आहे. फक्त अनुदान संपवण्यासाठी खरेदी केल्याचे दिसून येते.

3.529 जिल्हा तांत्रिक सेवा वैद्यकिय अधिकारी वर्ग 3 या संवर्गामधून वैद्यकिय अधिकारी गट ब या संवर्गामध्ये समावेशन केलेल्या वैद्यकिय अधिकारी यांना प्रदान होत असलेल्या वेतनासंदर्भातील अनियमितेबाबत.

जिल्हा परिषद नाशिक, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 16 व 17) - आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, नाशिक चे सन 2015-2016 चे लेखा परीक्षणा मध्ये डॉ. पुरुषोत्तम भगवान चारुडे, वैद्यकिय अधिकारी, गट-ब यांच्या सेवापुस्तकाची आणि प्रदान केलेल्या वेतनाची तपासणी केली असता त्यांना वेतन भत्ते प्रदान केल्याचे निदर्शनास आले आहे. त्यानुसार प्रदान केलेल्या वेतन व भत्त्यांबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) सहाय्या वेतन आयोगांतर्गत सुधारीत वेतन संरचना लागू झाल्यानंतर डॉ. पुरुषोत्तम भगवान चारुडे यांचे सेवांतर्गत आश्वासित प्रगती योजनेच्या लाभाच्या अनुषंगाने पी.बी.2 रुपये 9300-34800 + ग्रेड वेतन रुपये 5,400/- या वेतन संरचनेमध्ये दिनांक 01/01/2006 पासून रुपये 20,000/- + ग्रेड वेतन रुपये 5,400/- असे निश्चित करण्यात आले आहे. तथापि, वैद्यकिय अधिकारी गट-ब हे पद एकाकी असल्याचे जिल्हा आरोग्य अधिकारी, नाशिक यांनी विभागाचे सन 2014-2015 चे लेखापरीक्षणात अर्धसमास पत्र क्रमांक 5, दिनांक 16/11/2015 ला दिलेल्या उत्तरामध्ये लिहून दिले आहे वित्त विभाग शासन निर्णय क्रमांक वेतन 1109/प्र.क्र.24/सेवा-3, दिनांक 09/06/2009 अन्वये विहित करण्यात आलेल्या तरतूदीनुसार एकाकी पदावरील कर्मचा-याचे सेवांतर्गत आश्वासित प्रगती योजनेचा लाभ मिळाल्यानंतरचे वेतन, विद्यमान वेतनबँडमध्ये वेतन व ग्रेडवेतनावर 3 टक्के वेतनवाढ देऊन विद्यमान वेतनबँडमध्येच निश्चित करण्यात यावे आणि त्याशिवाय सदर कर्मचा-यास त्याच्या पदाचे विद्यमान ग्रेड वेतन अधिक अनुज्ञेय समुचित ग्रेड वेतन देऊन त्याची वेतननिश्चिती करणे अपेक्षित आहे. डॉ. पुरुषोत्तम भगवान चारुडे यांची वेतननिश्चिती उक्त शासन निर्णयातील तरतूदीस अनुसरून करण्यात आलेली नाही.

2) डॉ. पुरुषोत्तम भगवान चारुडे यांची वित्त विभाग वेतनपडताळणी पथक, नाशिक यांचेकडून सेवापुस्तकांची पडताळणी करण्यात आली नाही. तसेच उक्त शासन निर्णयातील तरतूदीनुसार जिल्हा परिषदेकडील जिल्हा तांत्रिक सेवा वैद्यकिय अधिकारी, वर्ग 3 यांचे, वैद्यकिय अधिकारी गट-ब या संवर्गामध्ये समावेश करण्यात आले आहे. त्यांचे वेतन निश्चिती बाबत जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, नाशिक यांनी शासनाकडून मार्गदर्शन मागविणे उचित होईल. उपरोक्त नमूद वेतनानुसार जादा प्रदानाबाबतचे विवरणपत्र क्रमांक 2 रक्कम रुपये 14,32,805/- जोडले आहे. तथापि, जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, नाशिक यांनी शासनाकडून प्राप्त मार्गदर्शनानुसार उपरोक्त 2.1 व 2.2 मध्ये नमूद वेतन निश्चितीची खात्री करून तसेच डॉ. पुरुषोत्तम भगवान चारुडे यांना वेळोवेळी केलेल्या वेतन निश्चितीनुसार प्रत्यक्ष अदा वेतन व त्यावरील वेळोवेळी अदा भत्ते याची प्रथम खात्री करून अतिप्रदान वसुलीचे कार्यवाहीसह अनुपालन सादर करावे.

3) संचालनालयाचे पत्र क्रमांक 18/ब/वैध.आरोग्य सेवे.अधि.हिंगोली/अपहार/विशेष ले.प./A.A.1/1044 दिनांक 02/07/2015 नुसार सन 2014-2015 चे आरोग्य विभागाचे लेखापरीक्षणात वरीलप्रमाणे वेतन पडताळणी अभावी जादा प्रदान होत असल्याचे निदर्शनात आल्याने आक्षेप नोंदविण्यात आले आहेत. तसेच सन 2015-2016 चे आरोग्य

विभागाचे लेखापरीक्षणातही या संदर्भात उक्त शासन निर्णयातील तरतुदी पाहता व जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी जिल्हा परिषदेमधील जिल्हा तांत्रिक सेवा (वैद्यकीय) वर्ग-3 या संवर्गातून महाराष्ट्र वैद्यकीय व आरोग्य सेवा (गट ब) या संवर्गातील समावेशाने झालेले अधिकारी यांचे केलेली वेतन निश्चिती शासन तरतुदी नुसार न केल्याने वरीलप्रमाणे जादा प्रदान होत असल्याची बाब लेखापरीक्षणात निदर्शनात आल्याने वरीलप्रमाणे डॉ. पुरुषोत्तम भगवान चारुडे यांचे वेतन निश्चिती बाबत आक्षेप नोंदविण्यात आला आहे.

4) डॉ.संजय भिका शेगावकर, वैद्यकीय अधिकारी गट -ब यांचेही वेतन निश्चितीवरील प्रमाणे चुकीची केलेली आहे. जादा प्रदानाची वसूलीची कार्यवाही करावी.

3.530 प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या ठिकाणी कंत्राटी वाहनचालक यांचे मासिक मानधन प्रदानबाबत.

जिल्हा परिषद नाशिक, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 19) - आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, नाशिक चे सन 2015-2016 चे लेखापरीक्षणात प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या ठिकाणी कंत्राटी वाहन चालक यांचे निवड महिन्यातील खालील तपशिलाप्रमाणे प्रदान करण्यात आले आहे. प्रमाणक क्रमांक 1076 दिनांक 31/03/2015 रक्कम रुपये 19,23,518/- (जुलै 2014 ते जानेवारी 2015) व प्रमाणक क्रमांक 162 दिनांक 19/10/2015 रक्कम रुपये 20,59,305/- (जानेवारी 2015 ते जून 2015) याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत:-

1) जिल्हा परिषद, नाशिक यांनी सन 2014-2015 मध्ये प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या ठिकाणी कंत्राटी वाहनचालक यांना मानधनावर ठेक्यासाठी निविदा प्रक्रिया राबविण्यात आली. त्यासाठी निविदा दिनांक 13/02/2014 ते 17/02/2014 या कालावधी साठी ई - निविदा प्रसिद्ध करण्यात आली. ग्रामविकास विभाग शासन परिपत्रक क्रमांक निविदा 2012/प्र.क्र.97/परा-7 दिनांक 30/01/2014 नुसार रुपये 5 लाख ते 50 लाख पर्यंत रकमेच्या निविदे साठी प्रथम निविदा कालावधी 7 दिवस देणे आवश्यक होते. मात्र उपरोक्त नमूद नुसार 5 दिवसाचा कालावधी देण्यात आला. विहित कालवधी न दिल्याने जास्तीत जास्त निविदा प्राप्त झाल्या नाही, हे म्हणण्यास वाव आहे. त्यामुळे जिल्हा परिषदेस तुलनात्मक दराचा फायदा झाला नाही.

2) जिल्हा परिषद, आरोग्य विभाग, नाशिक यांनी निविदे मध्ये अंदाजपत्रकीय दर रुपये 11,500/- काय आधारे निश्चित केला, त्याचा तपशील नमूद नाही. मात्र नस्तीमध्ये किमान वेतन अधिनियम, 1948 मधील तरतुदी नुसार Public Motor Transport Zone-II साठी (जुलै 2014 ते डिसेंबर 2014) नुसार कुशल वेतन दर 5,500/-, महागाई भत्ता 2913.75/- अशी एकूण रक्कम रुपये 8,413.75/- + सेवाकर रुपये 1,040/- (12.36 टक्के दराने) + गणवेश रुपये 700/- + विमा रुपये 300/- अशी एकूण रक्कम रुपये 10,454/- येते. तसेच जानेवारी 2015 ते जून 2015 या कालावधीसाठी पूर्णवेळ वेतन दर रुपये 5,500/-, महागाई भत्ता रुपये 3,202.50/- अशी एकूण रक्कम रुपये 8,702.50/- + सेवाकर रुपये 12.36/- प्रमाणे रुपये 1,076/-+ गणवेश रुपये 700/- + विमा रुपये 300/- अशी एकूण रक्कम रुपये 10,778/- येते. तथापि, निविदेत अंदाजपत्रकीय रक्कम रुपये 11,500/- काय आधारे नमूद केली, त्याचा तपशील उपलब्ध करण्यात यावा.

3) ई-निविदे नुसार मे.लोकसेवा सुशिक्षित बेरोजगार सेवा सह संस्था (म) टाकळी, औरंगाबाद या संस्थेने अंदाजपत्रकीय रक्कम रुपये 11,500/- च्या (-) 7 टक्के असा दर निविदेत नमूद केला. त्यानुसार रुपये 10,695/- इतक्या रक्कमेस आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, नाशिक यांनी कार्यादेश क्रमांक जा.क्र./आरोग्य/व्हान भांडार/149/2014 दिनांक 24/04/2014 अन्वये वरील संस्थेस दिनांक 01/07/2014 ते 30/06/2015 या कालावधी करिता ठेका दिला.

4) वरील मुद्दा क्रमांक 3 मध्ये नमूद तपशिला नुसार रक्कम रुपये 10,419/- मध्ये गणवेश व विमा रक्कम दरमहा गृहीत धरली असे दिसते. तथापि, कंत्राटी वाहनचालकास गणवेश व विमा संरक्षण देणेची जबाबदारी ठेकेदाराची आहे. त्यामुळे ठेकेदारास जादा प्रदान झाले असल्याची बाब निदर्शनास आली. करारनाम्या नुसार किमान वेतन देण्याची जबाबदारी ठेकेदाराची आहे.

जादा प्रदान रक्कम रुपये 3,98,968/- जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, नाशिक यांनी प्रथम खात्री करून ठेकेदाराकडून वसूल करण्यात यावी.

5) ठेकेदाराने नेमेल्या कंत्राटी वाहन चालक यांचे जन्म तारीख, शिक्षण, वाहन चालकाचा परवाना क्रमांक व मुदत इत्यादी तपशील लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाला नाही. त्यामुळे लेखापरीक्षणात खात्री करता आली नाही.

6) ठेकेदाराने करारनामा रक्कम रूपये 100/- चे स्टंप पेपरवर केला. नियमानुसार ठेक्याचे मुल्यानुसार रक्कम रूपये 3,100/- चे मुद्रांकावर करारनामा करणे आवश्यक होते. तरी रक्कम रूपये 3,000/- ठेकेदाराकडून वसूल करण्यात यावे.

7) करारनाम्यानुसार ठेकेदाराने कंत्राटी वाहनचालकास किमान वेतना इतकी रक्कम केलेल्या कामापोटी प्रथम अदा करणे आवश्यक होते. (निधी उपलब्धतेनुसार नुसार ठेकेदारास प्रदान करण्यात येईल, अशी तरतूद आहे.) तथापि, ठेकेदाराने कंत्राटी वाहनचालकास किमान वेतना इतकी रक्कम अदा केलेबाबत कोणतेही अभिलेखे सादर केले नाही, असे दिसून येते. जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी पत्र क्रमांक आरोग्य.वा.भांडार/282, दिनांक 23/12/2014 नुसार ठेकेदाराने कंत्राटी वाहनचालकास 6 महिन्याचे दिलेल्या वेतनाचा तपशील, कपात केलेली PPF रक्कम तपशील, विमा कागदपत्रे इत्यादी तपशील मागविला. त्यानुसार ठेकेदाराकडून कागदपत्रे पुरविण्यात आल्याचे नस्तीमध्ये उपलब्ध झाली नाही. यावरून ठेकेदाराने करारातील अटीचे व शर्तीचे पालन केले नाही, असे दिसून येते.

8) ठेकेदारास उपरोक्त नुसार प्रदान केलेल्या देयकातून आयकर रक्कम 38,470/- कमी कपात करण्यात आली. शासकीय भरणा करून अनुपालन सादर करावे.

9) ठेकेदारास उपरोक्त नुसार प्रदान केलेल्या देयकातून रक्कम रूपये 200/- व्यवसाय कर रक्कम कमी कपात करण्यात आली. शासकीय भरणा करून अनुपालन सादर करावे.

10) उपरोक्त 1 मध्ये नमूद नुसार 27 पदांचा आकृतीबांधत उल्लेख आहे. तथापि, 27 पेक्षा जास्त वाहन चालकाचे वेतन अदा करण्यात आल्याचे दिसते. अतिरिक्त जादा वाहन चालकाचे रक्कम रूपये 5,56,140/- जादा प्रदान दिसते. जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, नाशिक यांनी प्रथम खात्री करून वसुलीबाबत उचित कार्यवाहीसह अनुपालन सादर करावे.

3.531 विहित मुदतीत MSCIT (संगणक परिक्षा) परीक्षा उत्तीर्ण न झाल्याने झालेल्या अतिप्रदानाबाबत.

जिल्हा परिषद नाशिक, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 21 व 22) - आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, नाशिक सन 2015-2016 चे लेखापरीक्षणात सेवापुस्तकांची पडताळणी केली असता 5 कर्मचारी विहित मुदतीत संगणक परीक्षा उत्तीर्ण झालेले नाहीत. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, सामान्य प्रशासन विभागाकडील शासन निर्णय क्रमांक प्रशिक्षण/प्र.क्र.5/2001/39, दिनांक 20/07/2002 अन्वये शासकीय गट अ, ब, क संवर्गातील कर्मचाऱ्यांना संगणक परीक्षा एम एस सी आय टी ही विहित मुदतीत पास करणे बंधनकारक करण्यात आलेले आहे. सदर निर्णयातील अटी व शर्ती नुसार वयाच्या 50 पर्यंत सदरची परीक्षा पास करणे बंधनकारक असून वयाच्या 50 वर्षापेक्षा जास्त वयातील कर्मचाऱ्यांना सदर परिक्षेपासून सुट देण्यात आलेली आहे. सदरची संगणक परीक्षा विहित मुदतीत पास न केल्यास त्यांच्या पुढील वेतनवाढी रोखणेबाबत स्पष्ट आदेश निर्गमित केलेला आहे.

2) शासन निर्णय क्रमांक मातंसे/नस्ती04/224/39 दिनांक 05/05/2007 अन्वये दिनांक 01/01/2007 ते दिनांक 31/12/2007 अखेर MSCIT ही संगणक परीक्षा पास करणेबाबत मुदत वाढ देण्यात आलेली असून विहित मुदतीत परीक्षा उत्तीर्ण न होणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या दिनांक 01/01/2008 पासून वेतनवाढी रोखणेबाबत सूचित केलेले आहे. परंतु, सदर शासन निर्णयाप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही. त्यामुळे उपरोक्त दर्शविलेल्या कर्मचाऱ्यांना वेतन व भत्त्यांचे जादा प्रदान झालेले आहे.

तरी वयाची 50 वर्ष पूर्ण झाल्याच्या दिनांकापासून MS CIT उत्तीर्ण होण्यापासून सूट देण्यात आल्याचे आदेश सक्षम प्राधिकारी यांचेकडून प्राप्त करावेत.

तसेच, जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद नाशिक यांनी दिनांक 01/07/2008 ते वयाची 50 वर्ष पूर्ण होण्याच्या दिनांकापर्यंत झालेल्या अतिप्रदान रक्कमेची खात्री करून विवरण पत्रात नमूद मूळ वेतन व त्यावरील वेळोवेळी अनुज्ञेय महागाई भत्ता, घरभाडे व इतर भत्ते याची प्रथम खात्री करून अतिप्रदानाची रक्कम रूपये

2,45,494/- + रूपये 9,48,492/- = रूपये 11,93,986/- संबंधिताकडून वसूल करण्यात येवून शासन सदरी भरणा केलेबाबत चलनाची प्रत लेखापरीक्षणास सादर करावी.

3) विहित मुदतीत MS CIT उत्तीर्ण न झालेल्या इतर कर्मचाऱ्यांची दिनांक 01/01/2008 पासून जादा प्रदानित रक्कम परीगणित करून वसूल करावी व योग्य लेखाशीर्षाखाली भरणा करून अनुपालन लेखापरीक्षणास दर्शवावे.

3.532 अपंग कर्मचारी यांना स्कुटर विथ ऑडोप्शन पुरविणेबाबत.

जिल्हा परिषद धुळे, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - अपंग कर्मचारी यांना स्कुटर विथ ऑडोप्शन खालील प्रमाणे पुरविण्यात आलेले आहे.

प्रमाणक क्रमांक 203, दिनांक 31/03/2016 रूपये 3,07,684/- स्कुटर विथ ऑडोप्शन खरेदी करण्यासाठी अदा करण्यात आलेले आहेत. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्काचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम 1995, महाराष्ट्र शासन, सामाजिक न्याय व विशेष सहायता विभाग शासन निर्णय क्रमांक न्यायाप्रं-2011/प्रंक्रं-4/ सुधार-3, दिनांक 17/03/2011 व समक्रमांकाचे आदेश दिनांक 03/06/2011, व महाराष्ट्र शासन, सामाजिक न्याय व विशेष सहायता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक अपंग-2011/प्र.क्र.91-सुधार-3/ दिनांक 20/07/2011 नुसार शासकीय व निम शासकीय सेवेत नियुक्त झालेल्या /होणा-या कर्मचा-यांना सहाय्यक उपकरणे /तंत्रज्ञान उपलब्ध करून देणेबाबत आदेश आहेत. तसेच खरेदी करण्यात येणा-या सहाय्यक तंत्रज्ञान खर्चासाठी विहित कार्यपधदतीनुसार संबंधीत विभागाने आवश्यक ती तरतूद अर्थसंकल्पात उपलब्ध करून घ्यावी. सदर योजना शासन निधीतून अनुज्ञेय असतांना जिल्हा परिषदेने सेस निधीतून ही योजना राबविलेली आहे.

2) जिल्हा परिषदेने आरोग्य विभागातील अपंग शासकीय कर्मचारी यांना स्कुटर विथ ऑडोप्शन खरेदी बाबत मंजूरी प्रदान केलेली आहे. उपरोक्त नमुद आदेशाप्रमाणे आरोग्य विभागाने शासकीय अर्थसंकल्पात अनुदान उपलब्ध करून योजना राबविणे आवश्यक असतांना जिल्हा परिषद सेस निधीतून योजना राबविलेली आहे. सदर कर्मचारी 2210 आरोग्य या लेखाशिर्षा अंतर्गत वेतन घेत असल्याने या योजनेसाठी 2210 आरोग्य या लेखाशिर्षाचा अंतर्गत अर्थसंकल्पीय अनुदान उपलब्ध करणे आवश्यक आहे.

3) प्रमाणक क्रमांक 203, दिनांक 31/03/2016 रूपये 3,07,684/- सोबत कोटेशन जोडण्यात आलेले आहे. कोटेशनवर रक्कम पारित करण्यात आलेली आहे व ती रक्कम संबंधीत लाभार्थ्यांना देण्यात आलेली आहे. वित्त विभागात कोटेशनवर देयके पारित झाल्याचे दिसून येत आहे. या देयकाची मुळ खरेदी देयके, आर सी बुकची झेरॉक्स, विमा इत्यादि कागदपत्रे घेण्यात आलेली नाहीत. त्यामुळे संबंधीत कर्मचारी यांना देण्यात आलेली रक्कम ही त्याच प्रयोजनासाठी खर्च झालेली आहे. याबाबत पडताळणी करता आलेली नाही. तरी संबंधीत कर्मचारी यांचेकडून मुळ देयके, आरसी बुक विभागाच्या दफ्तरी ठेवणे आवश्यक आहे. कोटेशनप्रमाणे सर्व रक्कम पुरविण्यात आलेली आहे. या योजने अंतर्गत वाहनाचा कर, व इतर अक्सेसरीज अनुज्ञेय नाहीत. संबंधीत कर्मचारी यांनी स्कुटर, ऑडोप्शन, रोड टॅक्स, व अक्सेसरीस सह कोटेशन सादर केलेले आहे व तेवढी रक्कम अदा करण्यात आलेली आहे. तरी अनुज्ञेय नसलेल्या कराच्या व अक्सेसरीज या रकमा कोटेशन मध्ये नमुद प्रमाणे वसूल करणे आवश्यक आहे.

3.533 औषध साठा नोंदवही अपुर्ण असल्याबाबत.

जिल्हा परिषद नंदुरबार, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 2) - महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या लेखा संहिता 1968 नियम 42, 50 व 57 अन्वये नमुना नंबर 33 औषध साठा नोंदवहीत औषधे जमा करण्यात आली आहे. परंतु, प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना वाटप केल्याच्या नोंदी औषध साठा नोंदवही घेण्यात आलेल्या नाहीत. त्यामुळे खरेदी केलेल्या औषधांचा योग्य विनियोग व शिल्लक साठा तसेच औषधे मुदतबाहय झाली असल्याची सत्यता लेखापरीक्षणास करता आली नाही. औषध भांडार विभागातील औषधांचा प्रत्यक्ष पंचनामा करून शिल्लक औषधांची नोंद नवीन साठा नोंदवहीत घेण्यात आले आहे. तरी याबाबत मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी

प्रशासकीय तपासणी करून औषध वाटपात गैरव्यवहार / अपहार झाला किंवा नाही? याची सत्यता मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी यांच्याकडून अंतर्गत लेखापरिक्षण करून संबंधीतावर योग्यती कार्यवाही करावी.

3.534 पुरवठा करण्यात आलेल्या औषधांच्या नोंदी साठा नोंदवहीत नसलेबाबत.

जिल्हा परिषद नंदुरबार, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक - 8) - याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांचेमार्फत प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना पुरविण्यात आलेल्या औषधांच्या नोंदी औषध साठा भांडारातील साठा नोंदवहीत तात्काळ घेणे आवश्यक आहे. तथापि, खालील प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना औषधांचा पुरवठा करण्यात आलेला आहे. तथापि, त्यांच्या साठा नोंदवहीत जमा बाजूस नोंदी घेण्यात आलेल्या नाहीत.

2) प्राथमिक आरोग्य केंद्र, बोरद तालुका तळोदा यांना 8 प्रकारची औषधे वाटप केल्याचे दिसून येते. तथापि, त्यांच्या साठा नोंदवहीत नोंदी घेण्यात आलेल्या नाहीत.

3) पुरवठा करण्यात आलेले औषधांचा साठा प्राथमिक आरोग्य केंद्रांत प्राप्त न झाल्यामुळे त्यावर झालेला खर्च एकुण रक्कम रूपये 27,798/- वसूल करण्यात यावी. सदर औषधे कुठे गेली? याबाबत चौकशी करण्यात यावी. कार्यवाहीअंती अनुपालन दर्शवावे.

3.535 प्राथमिक आरोग्य केंद्रावर ठेवण्यात येणा-या साठा नोंदवह्यांबाबत.

जिल्हा परिषद नंदुरबार, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक - 14) - प्राथमिक आरोग्य केंद्रावर आवश्यक औषधांचा साठा कायमस्वरूपी ठेवणेबाबत तरतूद करण्यात आलेली आहे. त्यानुसार साठा नोंदवह्यांची पडताळी केली असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) Vital Medicine यादी नुसार एकुण 67 प्रकारची औषधे साठ्यात ठेवणे आवश्यक आहे. ब-याच प्राथमिक आरोग्य केंद्रावर पूर्ण Vital Medicine ठेवण्यात आलेले नाहीत. प्राथमिक आरोग्य केंद्रावरील वैद्यकीय अधिकारी व औषध निर्माता यांनी आपली वार्षिक मागणी सादर करतांना Vital यादीनुसार व त्याव्यतिरिक्त वर्षभरासाठी आवश्यक औषधांची मागणी करावी. औषध खरेदी करतांना Vital यादीनुसार खरेदी करण्यात यावी व सर्व प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना त्या यादीनुसार औषधांचा पुरवठा करण्यात यावा. वर्षभर औषधे साठ्यात राहतील, असे पहावे.

2) ई-औषधी आज्ञावलीनुसार शिल्लक व साठा नोंदवहीनुसार शिल्लक यांचा ताळमेळ घेण्यात येत नाही.

3) जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांचेकडून प्राप्त औषधांचा साठा तात्काळ साठा नोंदवहीत नोंद घेणे आवश्यक आहे. तथापि, काही प्राथमिक आरोग्य केंद्र विलंबाने नोंदी घेतात.

4) ज्या दिवशी औषधे प्राप्त झाली, त्या दिवशी जमा बाजूला नोंद घेऊन त्याच दिवशी खर्च बाजूला ओपीडी साठी सर्व औषधे काढण्यात आली अशी नोंद घेण्यात येते व साठा निरंक ठेवण्यात येतो. जर सर्व औषधे ओपीडीसाठी वर्ग केली तर औषध भांडार का ठेवण्यात येतो? त्यामुळे ओपीडीसाठी दैनंदिन लागणारी औषधे फक्त देण्यात यावीत व साठा नोंदवही दैनंदिन वाटपाबाबतच्या नोंदी घेण्यात याव्यात.

5) औषध साठा नोंदवहीत औषध साठा जमा केल्याबाबतच्या व खर्चाबाबतच्या नोंदीवर वैद्यकीय अधिकारी यांच्या स्वाक्ष-या वेळेवर करण्यात आलेल्या नाहीत. एकत्रित केल्या जातात.

6) औषध साठा नोंदवहीत शिल्लक औषध साठा व प्रत्यक्ष औषधे यांची अचानक मासिक पडताळणी वैद्यकीय अधिकारी यांची दरमहा करणे आवश्यक आहे. तथापि, त्याप्रमाणे कार्यवाही केली जात नाही.

7) सहामाही साठा प्रमाणपत्र जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांना सादर करण्यात येत नाही.

3.536 मुदतबाहय औषधांबाबत.

जिल्हा परिषद नंदुरबार, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 15) - औषध साठा भांडार प्राप्त औषधांच्या साठा नोंदवहीत औषध वापर करण्याची मुदत नमुद करण्यात येते. तसेच मुदतबाहय औषधांसाठी स्वतंत्र नोंदवही ठेवण्यात येते. त्यानुसार पुढील 1 व 2 महिन्यात मुदत संपणारी औषधांची यादी तयार करून तशी औषधे वेगळी ठेवणे आवश्यक आहे व केंद्रांना त्याची आवश्यकता आहे. अशा केंद्रांना वाटप करणे आवश्यक आहे. त्यानंतर शिल्लक औषधांची नियमानुसार विल्हेवाट करणे आवश्यक आहे. तथापि, आरोग्य केंद्रावर औषधे मुदतबाहय झालेली आहेत. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) प्राथमिक आरोग्य केंद्र, चिंचपाडा तालुका नवापूर यांची सन 2015-2016 ची औषध साठा नोंदवही तपासली असता amoxxcillin Dt tab आषधाची मुदत 02/2016 पर्यंत होती. सदर औषधाचा पुरवठा दिनांक 04/09/2015 रोजी झालेला आहे. मुदतबाहय झाल्यानंतर औषधांचा वापर केलेला आहे. दिनांक 28/03/2016 ते दिनांक 01/08/2016 या कालावधीत एकुण 2000 औषधांचा वापर केलेला आहे व आज अखेर 3000 औषध साठा शिल्लक आहे. सदर बाब गंभीर असुन मुदतबाहय औषधांचा वापर कसा केला? याबाबत खुलासा करावा. मुदतबाहय औषधांची रक्कम वसुल करावी औषधाचा दर 0.41 x 5000 एकुण रक्कम रुपये 2,050/- वसुल करून कार्यवाहीअंती अनुपालन सादर करावे.

2) प्राथमिक आरोग्य केंद्र, बोरद तालुका तळोदा यांची सन 2015-2016 ची औषध साठा नोंदवही तपासली असता मुदतबाहय औषधे शिल्लक आहेत. मुदतबाहय औषधांचा ज्या प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना आवश्यकता होती, त्यांना का दिले नाही किंवा त्यांना कळविले का नाही? याबाबत खुलासा करावा रक्कम रक्कम 3,528/- वसुल करण्यात यावी.

3) प्राथमिक आरोग्य केंद्र, ब्रिटीश अंकुशविहिर तालुका अक्कलकुवा यांची सन 2015-2016 ची औषध साठा नोंदवही तपासली असता मुदतबाहय औषधे शिल्लक आहेत. मुदतबाहय औषधांचा ज्या प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना आवश्यकता होती, त्यांना का दिले नाही किंवा त्यांना कळविले का नाही? याबाबत खुलासा करावा रक्कम रुपये 284/- वसुल करण्यात यावी.

3.537 डी.पी.डी.सी. (जिल्हा नियोजन) योजनेअंतर्गत प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना औषध पुरवठा करणे.

जिल्हा परिषद जळगांव, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 1) - मे.मफतलाल इंडस्ट्रीज मुंबई, सनिल इंडस्ट्रीज ली. मुंबई यांचेकडून मॅट्रेसेस बेडशिट, व्हाईट, ग्रीन, ब्ल्यु, इ.साहित्य खरेदी करण्यात आलेले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहे.

1) शासन निर्णय क्रमांक भाखस 2014/प्र.क्र.82/भाग।।।।उदयोग 4, दिनांक 30/10/2015 प्रमाणे समिती गठीत केलेली नाही. तसे परि.क्रमांक 3.2.3 कार्यवाही केलेली नाही खुल्या बाजारात दराबाबत खात्री केल्याचे दिसून आलेले नाही. त्यामुळे वाजवी खरेदी झाल्याचे सिध्द होत नाही.

2) आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, संआसे/कक्ष-7अ/2-1/तामां जळगांव/3240, दिनांक 04/11/2015 यांचे खरेदी धोरणानुसार विविध तांत्रिक विनिर्देशानुसार साहित्याची खरेदी करणे आवश्यक आहे. ज्या बाबीची खरेदी राज्य स्तरावरून होते. त्या बाबीची खरेदी विचारात घेऊन संख्या निश्चित करून खरेदी करणे आवश्यक असतांना प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आणि उपकेंद्रे यांच्या मागण्या तपाशिलवार, संयुक्तीक घेणे आवश्यक असतांना त्या प्रमाणे मागण्या न घेतलेने औषध भांडाराची साठा नोंदवही तपासली असता पृष्ठ क्रमांक 172 वर 265 मॅट्रेसेस / पृष्ठ क्रमांक 165,167,170,वर 27 बेडशिट शिल्लक असल्याचे दिसून आलेले आहे.

3) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक मागास-1093/ प्र.क्र.1239/34, दिनांक 01/01/1993 नुसार ज्या वित्तीय वर्षात साहित्य खरेदी केले त्याच वित्तीय वर्षात साहित्य वाटप होणे आवश्यक असताना तशी कार्यवाही नाही. तसेच आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई पत्र क्रमांक संआसे/खरेदी कक्ष/खरेदीदर/2012, दिनांक 11/02/2013 अन्वये साधनसामुग्री/औषधी इ. खरेदी करतांना जिल्हयाची गरज राज्य स्तरावरून प्राप्त होणारा पुरवठा याचा मेळ घेऊन खरेदी करणे आवश्यक असतांना सोबत

जोडलेले परिशिष्ट क्रमांक प्रमाणे साहित्य विना वापर प्राथमिक आरोग्य केंद्राकडे पडून आहे. तांत्रिक मान्यतेच्या अटी नुसार मागणी पेक्षा जास्त खरेदी करण्यात येऊ नये. असे नमुद असतांना जादा खरेदी केलेचे दिसून येते.

4) नमुद साहित्याबाबत त्रयस्थ यंत्रणेकडून शासन मान्यता तांत्रिक संस्थेकडून साहित्याच्या नमुना तपासणीबाबत क्षेत्रिय स्तरावर चाचणी अहवाल प्राप्त करणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही. Certified that the medicines are manufactured by our co. in the premieces of co".drug quality control" नमुद प्रमाणपत्र बिला सोबत जोडणे आवश्यक असतांना त्या प्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

5) कोणत्याही प्रकारच्या खरेदी देयकाच्या रक्कम 15 मार्च नंतर मंजूर करण्यात येणार नसल्याने खरेदीदार विभागाने आवश्यक त्या वस्तूंची खरेदी वित्तीय वर्षाच्या 15 फेब्रुवारी पुर्वी करणे आवश्यक असतांना त्या प्रमाणे कार्यवाही झालेली नाही.

6) पुरवठा आदेशातील अटी व शर्तीनुसार साहित्याचा पुरवठा 30 दिवसानंतर / विहित मुदतीनंतर केल्यास पुरवठादाराकडून 0.50 टक्के प्रति आठवडा याप्रमाणे दंड रकम वसूल करण्यात येईल. सदर पुरवठादाराने अनुक्रमे 22/03/2016 आणि दिनांक 31/03/2016 रोजी अनुक्रमे 9 दिवस आणि 8 दिवस विलंबाने साहित्याचा पुरवठा केल्यामुळे पुरवठादाराकडून दंडनीय रक्कम अनुक्रमे रूपये 16,200/- आणि रूपये 3,192/- एकूण रूपये 19,392/- कपात केलेली नाही. संबंधीतांकडून रक्कम वसूल करावी.

7) जिल्हा वार्षिक नियोजन, प्राथमिक आरोग्य केंद्र बळाकटीकरण करीता रूपये 49,56,467/- रक्कम प्राप्त झालेली असतांना अखर्चित रक्कम रूपये 10,78,137/- बाबत योग्य ते नियोजन आरोग्य विभागाने न केलेने जनतेला आरोग्य विषयक, जिवनाआवश्यक लाभापासून वंचित राहिल्याचे सिध्द होते. याबाबत शासनाचा उद्देश सफल झाल्याचे दिसून येत नाही. दरकरारानुसार झिम लॅब, हिदस्तान लॅब, मुंबई यांना tab 500 levofloxacin/ Erythromycin steartetab500-250 औषध पुरवठा करण्याचा आदेश देऊन ही संबंधीतांनी विहित मुदतीत अद्याप पावेतो औषधाचा पुरवठा न केलेने रुग्णाना जिवनाआवश्यक औषधापासून वंचित राहिल्याचे प्रथम दर्शनि सिध्द होते. नमुद पुरवठादाराना कंत्राटाबाबत काळ्या यादीत टाकण्याची जिल्हा परिषद आरोग्य विभागाने संचालनालयाकडे शिफारस करणे आवश्यक आहे. औषधे पुरवठा न केलेबाबत संबंधीत पुरवठादारावर दंडनीय कार्यवाही होणे आवश्यक आहे.

3.538 जिल्हा परिषद स्वउत्पन्नातून (सेस फंड) साथ रोगासाठी औषध खरेदी करणेबाबत.

जिल्हा परिषद जळगांव, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद जळगांव सन 2015-16 चे लेखापरीक्षणात जिल्हा परिषद स्वउत्पन्न (सेस फंड) साथ रोगासाठी रक्कम रूपये 1,77,28,60,051/- मे.बेरी ड्रग लि.,मे.एस.एम. फार्मासीक्युटल, मे.थीम फार्मासीक्युटल, मे.हाफकिन अंजता फार्मा. मे.झीम लॅब, नागपूर यांचेकडून औषधे खरेदी करण्यात आलेले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) शासन निर्णय क्रमांक भाखस 2014/प्र.क्र.82/भाग।।।उदयोग 4, दिनांक 30/10/2015 प्रमाणे समिती गठीत केलेली नाही. तसे परि.क्रमांक 3.2.3 कार्यवाही केलेली नाही खुल्या बाजारात दराबाबत खात्री केल्याचे दिसून आलेले नाही. त्यामुळे वाजवी खरेदी झाल्याचे सिध्द होत नाही.

2) आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई संआसे/कक्ष-7अ/2-1/तामां जळगांव/3240, दिनांक 04/11/2015 यांचे खरेदी धोरणानुसार विविध तांत्रिक विनिर्देशानुसार साहित्याची खरेदी करणे आवश्यक आहे. ज्या बाबीची खरेदी राज्य स्तरावरून होते. त्या बाबीची खरेदी विचारात घेऊन संख्या निश्चित करून खरेदी करणे आवश्यक असतांना प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आणि उपकेंद्रे यांच्या मागण्या तपाशिलवार, संयुक्तीक घेणे आवश्यक असतांना त्या प्रमाणे मागण्या न घेतलेने औषध भांडाराची साठा नोंदवही तपासली असता काही औषधे शिल्लक दिसून आलेले आहे.

3) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक मागास-1093/प्र.क्र. 1239/34, दिनांक 01/01/1993 नुसार ज्या वित्तीय वर्षात साहित्य खरेदी केले त्याच वित्तीय वर्षात साहित्य वाटप होणे आवश्यक असताना तशी कार्यवाही झाली नाही. तसेच आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई पत्र

क्रमांक संआसे/खरेदी कक्ष/खरेदीदर/2012, दिनांक 11/02/2013 अन्वये साधन सामुग्री / औषधी इ. खरेदी करतांना जिल्हयाची गरज राज्य स्तरावरून प्राप्त होणारा पुरवठा याचा मेळ घेऊन खरेदी करणे आवश्यक असतांना काही औषधी विना वापर प्राथमिक आरोग्य केंद्राकडे पडून आहेत. तांत्रिक मान्यतेच्या अटी नुसार मागणी पेक्षा जास्त खरेदी करण्यात येऊ नये, असे नमुद असतांना जादा खरेदी केलेचे दिसून येते.

4) नमुद साहित्याबाबत त्रयस्थ यंत्रणेकडून शासन मान्यता तांत्रिक संस्थेकडून साहित्याच्या नमुना तपासणीबाबत क्षेत्रिय स्तरावर चाचणी अहवाल प्राप्त करणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

5) पुरवठा आदेशातील अटी व शर्तीनुसार साहित्याचा पुरवठा 45 दिवसानंतर / विहित मुदतीनंतर केल्यास पुरवठादाराकडून 0.50 टक्के प्रति आठवडा याप्रमाणे दंड रकम वसूल करण्यात येईल. सदर पुरवठादाराने विलंबाने पुरवठा केला असलेने रक्कम रूपये 23,024/- दंड वसूल करावा.

3.539 वकील फी खर्चाबाबत.

जिल्हा परिषद अहमदनगर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - लेखापरीक्षा कालावधीत प्रमाणक क्रमांक 219, दिनांक 31/03/2016 अन्वये रक्कम रूपये 1,20,000/- वकील फी साठी खर्च केलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) वकील नियुक्त्यास स्थाची समिती व जिल्हा परिषदेची मान्यता घेतलेबाबत माहिती उपलब्ध केलेली नाही. त्यामुळे कलम 253 अंतर्गत करारावरील नियुक्त्या करण्यात आल्याची पडताळणी करता आली नाही. याबाबत योग्य ती पुर्तता दाखवावी.

2) तसेच दावे नोंदवही ठेवलेली नाही. त्यामुळे केसेसच्या प्रगतीचा अहवाल पहावयास मिळाला नाही. तरी दावे नोंदवही ठेऊन त्यात अद्ययावत नोंदी घेऊन दाखवाव्यात.

3) प्रस्तुत प्रकरणी केसेस सोपविण्यात आल्या संदर्भात वकीलांचे नियुक्ती संचिका ततसंबंधीत महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा (करारावरील सेवा) नियम 1963 (ग्रामविकास विभाग निर्णय क्रमांक डी.एस.आर.1864 व्ही, दिनांक 02/04/1964) नियम 7 प्रमाणे वकीलांशी करार लेखापरिक्षणास उपलब्ध झाले नाही. त्याअभावी अभिप्राय देता येत नाही. वरील बाबीमुळे केसनिहाय कायदा व विधी विभाग, शासन निर्णय क्रमांक डीजीपी-2086/एम.एस.129(42)-रोमन चौदा, दिनांक 16/01/2008 नुसार विहितदराने प्रदान करण्यात आल्याचे आणि एकाच केसेबाबत दुबार प्रदान झाले असल्याची अचुकता प्रमाणित करता येत नाही.

4) तसेच प्रलंबित न्यायालयीन प्रकरणे, न्यायप्रविष्ट प्रकरणे व त्यासंबंधात झालेल्या निर्णयाची दावा नोंदवही ठेवलेली नाही. त्यामुळे प्रलंबित प्रकरणे अनाठायी जिल्हा परिषद विरुद्ध गेलेले निकाल इत्यादीच्या तपासणी अभावी अभिप्राय देता येत नाही.

5) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम 1961 चे कलम 194 (J) मधील तरतुदीनुसार व्यवसाय करापोटी 10 टक्के आयकर व शैक्षणिक अधिभारापोटी रक्कम रूपये 11,536/- कपात करणे आवश्यक असतांना आयकरांची रक्कम कपात केलेली नाही. तरी आयकराची रक्कम संबंधीताकडून वसूल करून चलनांच्या प्रतिसह अनुपालन लेखापरिक्षणास सादर करावे.

3.540 आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांना दुर्धर आजारावर मदत योजनेतील अनियमितेबाबत.

जिल्हा परिषद अहमदनगर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 7) - ग्रामीण भागातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांना दुर्धर आजारासाठी मदत योजनेचा महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक एल.एफ.सी-2006/प्र.क्र.4770/वित्त-3, दिनांक 03/11/2006 नुसार खालीलप्रमाणे अटी व शर्ती आहेत.

1) लाभार्थी हा भुमीहिन किंवा दारिद्रय रेषेखालील किंवा स्वांतंत्र्य सैनिक असावा.

2) प्राधिकृत वैद्यकीय संस्था अथवा जिल्हा शल्यचिकित्सक यांचे प्रमाणपत्र घ्यावे.

3) जिल्हा परिषद अध्यक्ष यांचे अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करावी त्यांत मुख्य कार्यकारी अधिकारी व जिल्हा आरोग्य अधिकारी, व मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, यांची कमिटी असावी. याबाबत खालीलप्रमाणे अनियमितता आढळून आल्या आहेत.

1) नागरी भागातील लाभार्थ्यांना सदर लाभ अनुज्ञेय नसतांना, देखील श्रीमती सुनिता आजिनाथ दोंडे, राहणार शेवगांव, यांना किडनी या आजारासाठी लाभार्थी क्रमांक 479 अर्ज प्राप्त दिनांक 22/03/2016 दिला आहे. तथापि, शेवगांव ही शासन अधिसूचना दिनांक 25/07/2015 नुसार नगरपंचायत झालेली आहे. सबब श्रीमती दोंडे, यांना आनंद त्रिषीजी हॉस्पिटल अहमदनगर यांना धनाकर्ष क्रमांक 508534 अन्वये रक्कम रुपये 15,000/- प्रदान करण्यांत आलेले आहेत. सबब रक्कम रुपये 15,000/- संबंधीताकडून वसुल पात्र आहेत.

2) लाभार्थी क्रमांक 451 श्री. रमेश भारत धाडगे रा. संगमनेर यांचा अर्ज दिनांक 24/11/2015 रोजी प्राप्त झालेला आहे. कर्करोगाच्या उपचारासाठी त्यांना दिनांथा मंगेशकर हॉस्पिटल, पुणे यांना रक्कम रुपये 15,000/- प्रदान केलेले आहेत. सदर लाभार्थी हा नागरी भागातील रहिवाशी असल्याने लाभास पात्र नाही. सबब रक्कम रुपये 15,000/- संबंधीताकडून वसुलपात्र आहे.

3) लाभार्थी क्रमांक 462 श्रीमती मंदा अरुण जाधव, गुणोरे, तालुका पारनेर यांना व्हॉल्व रिप्लेसमेंट या आजारासाठी रुपये 15,000/- मंजूर करणेत आले तथापि, सहयाद्री हॉस्पिटल, पुणे यांचे प्रमाणपत्र क्रमांक 1055/2015 दिनांक 21/08/2015 नुसार त्यांना कर्करोग असल्याचे नमुद केलेले आहे. या विसंगतीबाबत खुलासा करावा. अन्यथा रक्कम रुपये वसुलपात्र राहिल.

4) लाभार्थी क्रमांक 476 श्री. रंगनाथ तुकाराम कोल्हे, राहणार मनेगांव, तालुका कोपरगांव यांना हृदयविकारासाठी रक्कम रुपये 15,000/- प्रदान केलेले आहेत. तथापि वैद्यकीय अधिकारी, प्राथमिक केंद्र पोहेगांव, तालुका कोपरगांव यांचेकडील प्रमाणपत्र दिनांक 29/02/2016 नुसार संबंधीतास उच्च रक्तदाब हायपरटेंशन असे आजाराचे कारण नमुद केलेले आहे. तथापि, सदर आजार या योजनेसाठी पात्र नसल्याने प्रदान रक्कम रुपये 15,000/- संबंधीताकडून वसुलपात्र आहे.

5) लाभार्थी क्रमांक 441 श्री. आश्रु शाहु राव शिंदे, नायगांव, तालुका जामखेड यांचे उत्पन्नाचे दाखला क्रमांक 42140012215 नुसार वार्षिक उत्पन्न हे रुपये 21,000/- असतांना व्हाईटरने खाडाखोड व गिरवागीरव करून, रुपये 20,000/- नमुद केलेले आहे. योजनेचे अटी व शर्तीनुसार लाभार्थ्यांचे उत्पन्न हे रुपये 20,000/- असावे, अशी अट असतांना, सदर योजनेस लाभार्थी पात्र नसतांना, रक्कम रुपये 15,000/- प्रदान केलेले आहेत. सदरची रक्कम वसुलपात्र आहे.

3.541 जिल्हा तांत्रिक सेवा वैद्यकीय अधिकारी वर्ग 3 या संवर्गातील वैद्यकीय अधिकारी गट ब या संवर्गामध्ये समावेश केलेल्या वैद्यकीय अधिकारी यांना प्रदान होत असलेल्या वेतनाच्या अनियमिततेबाबत.

जिल्हा परिषद अहमदनगर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 8) - वित्त विभाग, शासन अधिसूचना क्रमांक वेपुर 1209/प्र.क्र.27/सेवा 9, दिनांक 22/04/2009 अन्वये राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना सहावा वेतन आयोगाने शिफारस केलेल्या सुधारित वेतन संरचना शासनाने लागू केली आहे. सदर सुधारित वेतन संरचना जिल्हा परिषदेच्या कर्मचाऱ्यांना ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, विभाग क्रमांक डीएसआर2009/प्र.क्र.61/आस्था 02, दिनांक 20/05/2009 अन्वये लागू केल्या आहे. सदर शासन निर्णयानुसार जिल्हा तांत्रिक सेवा वैद्यकीय अधिकारी वर्ग 3 या संवर्गातील पीबी 2 रुपये 9300-34800 + रुपये 4400 ग्रेड पे ही वेतन संरचना मंजूर केली आहे. महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संघट 1093/प्र.क्र.96/सेवा 6, दिनांक 28/05/2001 अन्वये महाराष्ट्र वैद्यकीय व आरोग्य सेवा (गट ब) या संवर्गातील वैद्यकीय अधिकारी आणि जिल्हा परिषदेतील जिल्हा तांत्रिक (गट क) आरोग्य या दोन्ही संवर्गातील वैद्यकीय अधिकाऱ्यांना राजपत्रित दर्जा देण्यात आला आहे. तसेच राजपत्रित सेवा दर्जा दिलेल्या सर्व पदाच्या सेवाविषयक बाबी राज्य स्तरावर हाताळण्यात येतील आणि सध्याच्या पदधारकांचे समावेशन महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या सल्याने तसेच विहित अटी व शर्तीच्या

पुर्ततेच्या आधारावर करण्यात यावे, असे देखील दिनांक 28/05/2001 च्या शासन निर्णयात नमुद आहे. त्यानुसार महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संआसे 2014/प्र.क्र.169/सेवा 1, दिनांक 17/10/2014 अन्वये जिल्हा परिषदेकडील जिल्हा तांत्रिक सेवा, वैद्यकीय अधिकारी वर्ग 3 यांचे वैद्यकीय अधिकारी गट ब (हे एकाकी पद असून सदर पदावर वेतनश्रेणी रुपये 15600-39100-5400 हि वेतनश्रेणी अनुज्ञेय नाही) संवर्गामध्ये समावेशान करण्यात आले आहे. त्यानुसार सुधारित वेतननिश्चिती करून वेतन भत्ते प्रदान करणे आवश्यक आहे. तथापि, नियमानुसार कार्यवाही करण्यात आली नाही. संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक संआसे/मवैआसे/2/3-6 वेतनवाढ/2ब/13/949, दिनांक 28/06/2013 नुसार महाराष्ट्र वैद्यकीय व आरोग्य सेवा गट ब व जिल्हा तांत्रिक सेवा संवर्गातील वैद्यकीय अधिकारी यांना 3 किवा 6 वेतनवाढी अनुज्ञेय नाही असे कळविले आहे. तसेच त्यांनी धारण केलेली मास्टर ऑफ हेल्थ ही पदयुत्तर पदवी चिकित्स विशेषज्ञ असल्याने सक्षम प्राधिकारी यांनी प्रमाणित केली नाही. त्यामुळे वैद्यकीय अधिकारीचे मंजूर केलेले 6 अतिरिक्त विशेष वेतनवाढ नियमबाह्य पद्धतीने मंजूर केले असून त्यामुळे वेतन भत्त्याचे अतिप्रदान झाले आहे.

तरी शासन निर्णयानुसार संबंधीत वैद्यकीय अधिकारी यांना अतिप्रदान झालेले वेतन संबंधीतांकडून वसूल करून अनुपालन लेखापरीक्षास सादर करावे. पत्र क्रमांक संकीर्ण 1014/प्र.क्र.53/सेवा 9, दिनांक 20/05/2015 नुसार रुपये 15600-39100-5400 ही वेतन संरचना अनुज्ञेय ठरत नाही. सबब अतिप्रदान असल्यास वसुली करून अनुपालन लेखापरीक्षास सादर करावे.

3.542 अनुशेषातर्गत प्राथमिक आरोग्य केंद्राना व उपकेंद्राना साहित्य सामग्री खरेदी करणे प्रकीयेमध्ये झालेल्या अनियमिततेबाबत.

जिल्हा परिषद पुणे, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 8) - सदर कामावर रक्कम रुपये 49,51,051/- खर्च करणेत आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) उपरोक्त खरेदी ही प्राथमिक आरोग्य केंद्राकरीता व उपकेंद्रासाठी केली असल्याने सदर खरेदी केलेल्या वस्तुचे प्राथमिक आरोग्य केंद्रांचे विनीयोग दाखले प्राप्त करून घेतल्याचे लेखापरीक्षास लेखे उपलब्ध करून दयावेत.

2) दरकरातील अटी व शर्तीनुसार अट क्रमांक 8 प्रमाणे औषधे प्राप्त झाल्यावर 80 टक्के रकमेचे प्रदान करावयाचे आहे व उर्वरीत 20 टक्के रकमेचे प्रदान हे औषधांचा गुणवत्ता तपासणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर करावयाचा आहे, असे नमुद केलेले असताना देखील सदर देयकाचे एक रकमी प्रदान हे गुणवत्ता तपासणी अहवाल प्राप्त न करताच केलेले आहे.

3) वरील प्रमाणकाद्वारे खरेदी केलेल्या सर्व प्रमाणकासोबतच्या डिलीव्हरी चलनाच्या प्रती लेखापरीक्षासाठी उपलब्ध झाल्या नाहीत.

3.543 भरारी पथक योजना खर्चातील अनियमिततेबाबत.

जिल्हा परिषद पुणे, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 16) - सदर कामावर रक्कम रुपये 12,50,000/- खर्च करणेत आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) शासन निर्णय क्रमांक झेडपीए 2012/प्र.क्र.680/680/वित्त, दिनांक 19/03/2012 व जिल्हाधिकारी, जिल्हा नियोजन समिती, पुणे यांचे आदेश क्रमांक जिनिस्पु/आदिवासी/नव 3यो/15-16/2015/222, दिनांक 25/05/2015 अन्वये प्रत्येक भरारी पथकासाठी 1 मानसेवी एम.बी.बी.एस. डॉक्टर, 1 पुरुष आरोग्य कर्मचारी, व 1 अतां मर्यादित कालावधीसाठी नियुक्ती करण्याची आहे. तसेच त्यांना प्रशिक्षण द्यायचे आहे. तथापि, अशा पथकांची स्थापना केल्याबाबत तसेच डॉक्टरांची व इतर कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती केल्याबाबतची नियुक्तीपत्रे, नेमणूक आदेश नस्तीस उपलब्ध नाहीत.

2) सदर भरारी पथकासाठी वरील तक्त्यानुसार प्रतीपथक एक खाजगी वाहन भाडेकरारावर घ्यायचे आहे. त्यासाठी प्रतिवाहन दरमहा रुपये 20,000/- प्रमाणे निधी वितरित केला आहे. तथापि, सदर वाहनांचा करारनामा, चालकांचे परवाने व इतर विहित कागदपत्रांच्या छायांकित प्रति घेतलेल्या नाहीत.

3) भरारी पथकांसाठी आरोग्य विभागाने मुख्यालयात राखून ठेवलेल्या निधीमधून मुख्यतः आयुर्वेदिक पध्दतीची औषधे पुरवठा करावयाची आहेत. तथापि, पुरवठा झालेली औषधे नियमित अॅलोपॅथिक पध्दतीची असल्याचे दिसून येते.

4) सदर खर्चासाठी गाडी भाड्यासाठी रुपये 20,000/- प्रतिपथक दरमहा प्रमाणे खर्च केला आहे. तथापि, तांत्रिक मंजूरी आदेशामध्ये सदर रक्कम रुपये 2,000/- असल्याचे निदर्शनास आले आहे.

5) सदर पथकांतील मानसेवी डॉक्टरांचा कालावधी दरवर्षी माहे मे ते डिसेंबर म्हणजेच आठ महिन्यांचा राहिल, असे नमूद असतांना मानधनाची रक्कम व गाडी भाड्याची रक्कम एकूण 11 महिन्यांसाठी अदा केलेली आहे. मानधनासाठी रुपये 72,000/- व गाडीभाड्यासाठी रुपये 2,40,000/- असे एकूण रुपये 3,12,000/- जादा खर्च झाला आहे.

3.544 बाह्य रुग्ण फी जमा-खर्चाबाबत.

जिल्हा परिषद सातारा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - आरोग्य विभागाचे सन 2015-2016 चे लेखापरीक्षण करता रक्कम रुपये 26,27,769/- एवढी जमा असल्याचे दिसून येते. याबाबत लेखापरीक्षणाचे अभिप्राय खालीलप्रमाणे देण्यात येत आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक पीएचसी 1093/3500/प्र.क्र.414/ आ.4, दिनांक 06/03/1997 अनुसार बाह्य रुग्ण फी वसुली करण्यात येते.

तीन वर्षात रक्कम रुपये 78,16,057/- जमा असतांना फक्त रुपये 46,12,100/- एवढा खर्च केला आहे व रक्कम रुपये 32,03,957/- अखर्चित आहे. तसेच तरतूद रुपये 47,39,000/- म्हणजेच फक्त 60 टक्के तरतूद केली आहे. त्याचप्रमाणे सन 2013-2014 पूर्वीची किती फी शिल्लक आहे? याची माहिती आरोग्य विभागात उपलब्ध नाही. त्यामुळे शिल्लक रक्कमेबाबत खात्री होत नाही. तरी सदर माहिती अद्ययावत उपलब्ध करण्यात यावी व अखर्चित रक्कम खर्च न झाल्याने योजनेचा उद्देश सफल झाला नसल्याचे दिसून येते.

3.545 विलंब दंडाबाबत.

जिल्हा परिषद सातारा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 11) - आरोग्य विभागाने प्रमाणक क्रमांक 433, दिनांक 31/03/2016 अन्वये अमोक्सी कॅप्सुल 500 एमजी खरेदीसाठी रुपये 4,22,369/- इतका खर्च केलेला आहे. सदर खर्चाबाबत खालीलप्रमाणे आक्षेप घेण्यात येत आहेत.

1) सहसंचालक, मुंबई यांचे पुरवठा आदेश दिनांक 31/03/2015 चे असून मुदत 45 दिवसांची होती. तथापि, सदर पुरवठादाराने औषधांचा पुरवठा दिनांक 30/11/2015 रोजी केलेला आहे. दर कराराप्रमाणे पूर्ण रक्कमेच्या 0.5 टक्के प्रति आठवडा विलंब शुल्क आकारावयाचे आदेश आहेत. त्यानुसार एकूण किंमत 4,22,369/- x 0.5 टक्के = रुपये 2,112/- प्रति आठवडा इतकी आकारणी करणे आवश्यक आहे. तसेच प्रति आठवडा रुपये 2,112 x 29 आठवडे = रुपये 61,248/- इतकी रक्कम दंड म्हणून वसुली करणे आवश्यक आहे. तथापि, तशी वसुली करण्यात आलेली नाही. तरी आता सदर रक्कम पुरवठादाराकडून वसूल करून पुर्तता दाखवावी.

3.546 सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण योजनेअंतर्गत वाटप केलेल्या अनुदानाबाबत.

जिल्हा परिषद सातारा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 17) - जिल्हा परिषद हस्तांतर निधीतून केलेल्या खर्चाच्या प्रमाणकांची तपासणी केली असता, आरोग्य विभागाने माहे मार्च 2016 मध्ये खालील प्रमाणकान्वये, सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण योजने अंतर्गत पात्र लाभार्थींना धनादेशाने रक्कम रुपये 2,000/- व रक्कम रुपये 8,000/- पोस्ट मास्टर, सातारा यांचेकडून त्यांच्या नावे बचत प्रमाणपत्राने रक्कम बचत करावयाची आहे. याबाबत आरोग्य विभागाने एकूण रक्कम रुपये 8,24,000/- ची पोस्ट मास्टर, सातारा यांची रक्कम मिळाल्याबाबत पोहोच घेतली नाही. तसेच सदर रक्कमेची लाभार्थींच्या नावे बचत प्रमाणपत्रे घेतलेबाबत पुर्तता सादर केली नाही. त्यामुळे योग्य विनियोगाची खात्री होत नाही.

3.547 कंत्राटी वाहन चालकांच्या ठेक्यातील अनियमिततेबाबत.

जिल्हा परिषद सातारा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 21) - जिल्हा परिषद, सातारा, आरोग्य विभाग सन 2015-2016 चे लेखापरीक्षणात कंत्राटी वाहन चालकांच्या ठेक्याचे लेखापरीक्षण केले असता सन 2015-2016 मध्ये रक्कम रुपये 46,67,961/- एवढा खर्च झालेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्रमांक भांखस 1088/(2512)/ उद्योग-6, दिनांक 02/01/1992 मधील परिच्छेद क्रमांक 8.3 (परिशिष्ट 7) अनुसार निविदा प्रक्रियेस विलंब होत असल्यास पुनःप्रत्यायी आदेश (REPEAT ORDER) देण्याबाबत तरतुद आहे. तथापि, प्रस्तुत प्रकारची सन 2014-2015 मध्ये निविदा मागविली असून त्यानंतर निविदा प्रक्रिया न राबविता सन 2014-2015 चे निश्चित केलेल्या दरानुसार निविदा प्रक्रिया पूर्ण होईपर्यंत दिनांक 07/08/2015 पर्यंत मुदतवाढ दिली आहे. याच पध्दतीने दिनांक 08/08/2015 पासून पुढे मुदतवाढ दिली आहे. सदर बाब शासन आदेशाचे उल्लंघन करणारी आहे.

2) कामाच्या आदेशातील अट क्रमांक 24 नुसार वाहन चालकांना नेमणुक देतेवेळी त्यांच्या सेवेची गुणवत्तेची पडताळणी करणे आवश्यक आहे. तशी पडताळणी केलेली नाही. त्याची कागदपत्रे पडताळणी करून लेखापरीक्षणास दाखवावी.

3) सदर निविदा सन 2014-2015 मध्ये मागविण्यात आलेल्या आहेत. त्यामध्ये गरुडझेप मजूर सहकारी संस्था यांनी त्यांच्याकडील वैद्यकीय लेखापरीक्षण अहवाल जोडला आहे. तो पाहता संस्थेचे कार्यक्षेत्र हे सातारा तालुक्यांपुरतेचे आहे. असे असतांना त्यांना कार्यारंभ आदेश कसा देण्यात आला? याबाबत खुलासा होणे आवश्यक आहे.

4) सन 2014-2015 च्या निविदा प्रक्रियेस सन 2015-2016 अखेर दोन वेळा मुदतवाढ दिल्याने ई-निविदा पध्दतीचा अवलंब झाला नाही. वास्तविकपणे महाराष्ट्र शासन, सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक मांतस/नस्ती/2012/प्र.क्र.273/19, दिनांक 19/01/2013 अनुसार दिनांक 01/02/2013 पासून 10 लाखावरील ई-निविदा प्रक्रियेचा अवलंब अनिवार्य करण्यात आलेला आहे. तथापि, आरोग्य विभागाने शासन निर्णयाप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

5) सन 2015-2016 मध्ये गरुडझेप स्वयंरोजगार सहकारी संस्था, सातारा यांना दोन वेळा मुदतवाढ दिली आहे. मुदतवाढ देणेपूर्वी करारनामा केलेला नाही.

3.548 प्राथमिक आरोग्य केंद्राकरिता औषधे खरेदीबाबत.

जिल्हा परिषद सांगली, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद सांगली सन 2015-2016 चे लेखापरीक्षण करताना प्राथमिक आरोग्य केंद्राकरिता झालेल्या रक्कम रुपये 49,61,769/- खर्चाबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय देत आहे.

1) सहसंचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय यांचे पत्र क्रमांक संआसे/खरेदी कक्ष/औषधी व साधन सामुग्री खरेदी/दर/2012, दिनांक 11/02/2013 नुसार BMC, DMER, ESIC, DGS&D व संचालनालय यापैकी ज्याचे दर कमी असतील त्यांचेकडून ई-मेल्व्दारे पुरवठ्याबाबत विचारणा करून औषध खरेदी करणेबाबत नमूद केले आहे. सदरप्रमाणे कार्यवाही न केल्याबाबत खुलासा करावा. दरपत्रके उपलब्ध झाली नाहीत व दर तुलनापत्रक करून सक्षम प्राधिकाऱ्याची मंजूरी घेतल्याची खात्री करता आली नाही.

2) खरेदी केलेली काही औषधे ही दिनांक 31/03/2016 अखेर शिल्लक असल्याचे साठा नोंदवहीवरून दिसून येते. सदर औषधे त्वरीत वितरीत न केल्याचा खुलासा करावा.

3) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक पीआरसी/1083/सीआर/194/67, दिनांक 22/07/1993 नुसार उपयोगिता प्रमाणपत्रामध्ये ज्या विशिष्ट कामाच्या प्रयोजनासाठी औषधे खरेदी केले, त्याच प्रयोजनासाठी वापरलेचे पाहणी अहवाल व तपासणी अहवाल लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाला नाही.

4) औषधाची तपासणी शासकीय प्रयोगशाळेतून करण्यात आली नाही.

5) औषधाचे मागणी पत्र लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाले नाही.

3.549 प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्राकरिता औषधे खरेदीबाबत.

जिल्हा परिषद सांगली, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 4) - आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, सांगलीचे सन 2015-2016 चे लेखापरिक्षण करताना प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्राकरिता औषधे खरेदीसाठी झालेल्या रक्कम रुपये 44,73,660/- खर्चाबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय देत आहे.

1) सहसंचालक, आरोग्य सेवा संचालनालय यांचे पत्र क्रमांक संआसे/खरेदी कक्ष/औषधी व साधन सामुग्री खरेदी/दर/2012, दिनांक 11/02/2013 नुसार BMC, DMER, ESIC, DGS&D व संचालनालय यापैकी ज्याचे दर कमी असतील त्यांचेकडून ई-मेलव्दारे पुरवठ्याबाबत विचारणा करून औषध खरेदीबाबत नमूद केले. सदरप्रमाणे कार्यवाही न केल्याबाबत खुलासा करावा. दरपत्रके उपलब्ध झाली नाहीत व दर तुलनापत्रक करून सक्षम प्राधिकार्याची मंजूरी घेतल्याची खात्री करता आली नाही.

2) खरेदी केलेली काही औषधे ही दिनांक 31/03/2016 अखेर शिल्लक असल्याचे साठा नोंदवहीवरून दिसून येते. सदर औषधे त्वरीत वितरीत न केल्याचा खुलासा करावा.

3) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक पीआरसी/1083/सीआर/194/67, दिनांक 22/07/1993 नुसार उपयोगिता प्रमाणपत्रामध्ये प्राप्त ज्या विशिष्ट कामाच्या प्रयोजनासाठी औषधे खरेदी केले, त्याच प्रयोजनासाठी वापरलेचे पाहणी अहवाल व तपासणी अहवाल लेखापरिक्षणास उपलब्ध झाला नाही.

4) औषधाची तपासणी शासकीय प्रयोगशाळेतून करण्यात आली नाही.

5) औषधाचे मागणी पत्र लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाले नाही.

3.550 प्राथमिक आरोग्य केंद्र व आरोग्य संस्थासाठी औषधे खरेदी.

जिल्हा परिषद कोल्हापूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 15) - सदरबाबत रक्कम रुपये 44,98,847/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) सहसंचालक आरोग्य सेवा (प्राथमिक आरोग्य केंद्र, जिल्हा परिषद स्तर मुंबई यांच्या औषध खरेदी प्रस्तावास तांत्रिक मान्यता पत्र क्रमांक संआसे/कक्ष-7अ/टे.-1/ता.म कोल्हा/188/3239, दिनांक 04/11/2015 मधील औषधे पुरवठादाराकडून खरेदी न करता शासन संस्थेकडून मागवून घ्यावे असे नमूद आहे. परंतु वरील औषधे अ.क्र.11,12,13,14 व 15 ची एकूण खरेदी रक्कम रुपये 4,63,120/- ची संचालक कार्यालयाकडून पुरवठा करणेत येईल असे वरील तांत्रिक मान्यता आदेशात नमूद असताना खाजगी पुरावठादाराकडून खरेदी केलेली आहे. ती मान्य करता येत नाही.

2) दर करारातील अटीप्रमाणे 80 टक्के पेमेंट औषधे व Quality control report प्राप्त झालेनंतर 90 दिवसात आदा करावे आणि बाकी 20 टक्के रक्कम 120 दिवसात औषधे मिळालेल्या दिवसापासून करावेत. परंतु तसे न करता एकाचवेळी पेमेंट केले आहे.

3) जिल्हा परिषद कोल्हापूर कडील आरोग्य विभागाकडील सन 2015-16 कालावधीतील साठा नोंदवही तपासली असता अतिरिक्त औषधे शिल्लक साठा सन 2015-2016 दिसून येतो.

अ) आरोग्य सेवा (प्राथमिक आरोग्य केंद्र, जिल्हा परिषद स्तर मुंबई यांच्या औषध खरेदी प्रस्तावास तांत्रिक मान्यता पत्र क्रमांक संआसे/कक्ष-7अ/टे.-1/ता.म कोल्हा/188/3237, दिनांक 04/11/2015 मधील अट क्रमांक 3 प्रमाणे वार्षिक मागणीपेक्षा जास्त खरेदी करणेत येऊ नये. जर वार्षिक मागणीपेक्षा जास्त आवश्यकता निर्माण झाल्यास त्याचा कारणमिमांसेसह प्रस्ताव सादर करून मान्यता घेणेत यावीत. असे असताना अनुक्रमांक 1,2,3,5,6,8,9,10,11,12,13 चे औषधे मागणी नसताना व मागणीपेक्षा जास्त खरेदी मान्यता न घेता केलेली आहे

ब) सहसंचालक आरोग्य सेवा (प्राथमिक आरोग्य केंद्र, जिल्हा परिषद स्तर मुंबई यांच्या औषध खरेदी प्रस्तावास तांत्रिक मान्यता पत्र क्रमांक संआसे/कक्ष-7अ/टे.-1/ता.म कोल्हा/188/3237, दिनांक 04/11/2015 मधील अट क्रमांक 8 प्रमाणे प्रस्तावित औषधे आवश्यकतेप्रमाणे खरेदी करणेत यावीत. ती विनावापर पडून राहणार नाहीत याची दक्षता घेणेत यावी. असे नमूद असताना वरील प्रमाणे अ.क्र.1 ते 13 औषधे दिनांक 31/03/2016 अखेर शिल्लक दिसून येते. म्हणजेच आवश्यकतेपेक्षा जास्त खरेदी केलेली आहे असे दिसून येते.

3.551 प्राथमिक आरोग्य केंद्रांच्या ठिकाणी सोलर पॉवर प्लांट 3 kwp क्षमतेचा बसविणे.

जिल्हा परिषद कोल्हापूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 18) - सदरबाबत रक्कम रुपये 97,50,000/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) पुरवठा आदेशातील अट क्र 12 प्रमाणे पुरवठाधारकाने पुरवठा आदेश मिळाल्यानंतर त्वरीत रुपये 9,900/- मुद्रांक शुल्क लावलेला करारनामा करणे आवश्यक आहे. परंतु रुपये 100/- चा स्टॅम्प केला आहे. बाकी रक्कम रुपये 9,800/- वसूल करून शासन खाती भरणा करणे आवश्यक आहे.

2) दर करारातील अट क्रमांक 28 नुसार विहित मुदतीत काम पूर्ण न झालेने एकूण रक्कमेच्या विलंब आकार 0.5 टक्के प्रत्येक आठवडा अशी एकूण रक्कम रुपये 6,18,150/- मक्तेदाराकडून वसूल करून शासन खाती भरणा करणे आवश्यक आहे.

3) दरकरार अट क्रमांक 34(9)(ii) बाकी 10 टक्के पेमेंट संबंधीत पुरवठादाराने राष्ट्रीयकृत बँकेची 5 वर्षासाठी Performance Bank Guarantee सदर संयंत्र कार्यान्वित असलेबाबतचा एक महिन्याचा अहवाल वैद्यकीय अधिकारी, प्राथमिक आरोग्य केंद्राकडून पुरवठाधारकाने सादर केल्यानंतर करणेत यावी. बँक गॅरंटी चे कागदपत्र सादर करावेत.

4) दरकरारातील शर्ती व अटीप्रमाणे 34(9)(i) सदर संयंत्रे आस्थापित झालेनंतर महाऊर्जामार्फत तांत्रिक तपासणी करून आरोग्य विभागास अहवाल सादर करणे. त्यानंतर 90 टक्के पेमेंट आदा करणे आवश्यक असताना पूर्ण अदा केलेले आहे.

5) मक्तेदाराने 9 प्राथमिक आरोग्य केंद्रांचे सोलर पॉवर प्लॅन्ट पूर्ण केलेले आहेत. परंतु लोड वायरींग पूर्ण केलेले नाही.

6) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, कोल्हापूर यांचे जावक क्रमांक मजिप/औभा/176/2015, दिनांक 31/08/2015 ने 25 प्राथमिक आरोग्य केंद्रासाठी रक्कम रुपये 97.50 लाख इतक्या रक्कमेस प्रशासकिय मान्यता देणेत आलेली आहे. परंतु या निधीमध्ये वायरींगसाठी (रक्कम रुपये 40,000 + 3,50,000 प्रत्येक प्राथमिक आरोग्य केंद्र निधी) समावेश आहे. या वायरींगसाठीच्या खर्चात बचत करून 27 प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमध्ये सोलर पॉवर प्लॅन्ट बसविलेले आहेत. म्हणजे पुरवठादाराच्या बिलाप्रमाणे रुपये 40,000/- रक्कमे ऐवजी रुपये 11,111/- इतक्या कमी रक्कमेत एका प्लॅन्टचे वायरींग करून रुपये 28,889/- इतकी बचत केली आहे. म्हणजे वायरींगचे काम निकृष्ट दर्जाचे झालेले दिसून येते.

7) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, कोल्हापूर यांचे पत्र क्रमांक जाक्र/जिप/176/2015, दिनांक 31/08/2015 ने जिल्हा वार्षिक योजना सन 2014-15 नाविन्यपूर्ण योजना कोल्हापूर जिल्ह्यातील 25 ऐवजी 27 प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमध्ये सोलर प्लॅन्ट ग्राप कार्यान्वित करणेस मंजूरी जिल्हाधिकारी व सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, कोल्हापूर यांचेकडे मागणी केली आहे. मंजूरीचे पत्र दप्तरी उपलब्ध असणे आवश्यक आहे. ते घेतलेले नाही.

8) जिल्हाधिकारी व सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती कोल्हापूर यांचे पत्र क्रमांक नियो/कर्या-18/ जिवायो-निविन्य/1096/2015, दिनांक 22/04/2015 मधील अटी व शर्तीप्रमाणे क्रमांक 3 प्रमाणे वितरीत केलेल्या निधीचा योग्य विनियोग झाला असलेबाबत सक्षम अधिकारीचा विनियोग दाखला व अट क्र.4 प्रमाणे सदर योजनेचे काम पूर्ण झालेनंतर योजनासाठी वितरीत केलेला निधीबाबतचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सक्षम अधिकाऱ्यांचे दप्तरी नाही.

9) प्रस्तुत कामाच्या दरकरारातील अटीनुसार पाच वर्षांच्या आत कॉम्प्रेहेन्सिव्ह मॅटेनन्स कॉन्ट्राक्ट (Comprehensive Maintenance Contract) करणे आवश्यक आहे. त्यानुसार बँक गॅरंटीची झेरॉक्स प्रत/CMC झेरॉक्स प्रत दप्तरी उपलब्ध नाही.

10) पुरवठा आदेशातील अट क्र.10 प्रमाणे सदर काम पूर्ण झालेनंतर पुरवठादाराने प्रत्येक तीन महिन्यांनंतर सर्व कार्यालयांना भेटी देवून प्लॅन्ट चालू असलेबाबतचा अहवाल संबंधीत कार्यालय प्रमुखांना व जिल्हा नियोजन अधिकारी यांना हे सतत पाच वर्षे देणे आवश्यक आहे.

11) सदर साहित्य जंगम मालमत्ता नोंद घेतलेले वैद्यकीय अधिकारी, प्राथमिक आरोग्य केंद्र व उपकेंद्र यांचेकडून प्रमाणपत्र घेतलेले नाही.

12) सदर पॉवर प्लॅन्ट शर्ती व अटीप्रमाणे आस्थापित व कार्यान्वित झालेबाबत संबंधित वैद्यकीय अधिकारी यांचे प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक आहे.

3.552 योजनेचा प्रचार / प्रसिध्दी / जनजागरण कार्यक्रम इत्यादी.

जिल्हा परिषद सोलापूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 8) - आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, सोलापूर यांचेकडील सन 2015-2016 चे लेखापरीक्षण कालावधीत योजनेचा प्रचार / प्रसिध्दी / जनजागरण कार्यक्रम इत्यादी अंतर्गत नागरीकांची सनद (विनल बोर्ड) व आरोग्य प्रदर्शनासाठी अॅल्युमिनीयम स्टॅंड (आरोग्य प्रदर्शन संच) 12 विषयासाठी रक्कम रुपये 2,98,423/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) सदर नस्तीसोबत संलग्न करारनामा दिनांक 29/10/2015 रोजी नोंदविलेला असल्याचे दिसून येते व पुरवठा आदेश हा दिनांक 19/09/2015 अन्वये दिला आहे. यावरून करारनामा करण्यापूर्वी पुरवठा आदेश दिला असल्याचे दिसून येते.

2) पुरवठा आदेश दिनांक 19/09/2015 अन्वये सदर वस्तुचा पुरवठा आदेशाच्या दिनांकापासुन 30 दिवसांचे आत करणे आवश्यक असल्याचे नमुद आहे. याची खात्री करण्यासाठी सदर साहित्य वितरीत झाले त्या डिलीव्हरी चलनाची मुळ प्रत लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाली नाही.

3) दिनांक 19/09/2015 च्या पुरवठा आदेशान्वये सदर साहित्य हे दिनांक 18/10/2015 पर्यंत प्राप्त होणे आवश्यक होते. परंतु, नस्तीसोबत संलग्न असणारे invoice no.1124 dated 21/10/2015 व district extension & medie officer health department zp solapur यांची receipt dated 20/10/2015 नमुद आहे. त्यामध्ये 247 विनल बोर्ड व 60 अॅल्युमिनीयम स्टॅंड प्राप्त झाल्याचे स्पष्ट आहे. यावरून साहित्य नेमके कोणत्या दिनांकास प्राप्त झाले? हे निश्चित होत नाही. याबाबत व साहित्य वेळेत प्राप्त झाले नसलेने दंडात्मक कार्यवाही का करण्यात आली नाही? याबाबत खुलासा करावा.

4) पुरवठादाराने पुरवठा केलेल्या साहित्याची नोंद साठा नोंदवही मध्ये प्राप्त होताच घेणे आवश्यक आहे व प्राप्त साहित्याचे वितरण मागणी व आवश्यकतेनुसार प्राथमिक आरोग्य केंद्र / तालुका स्तरावर केले पाहिजे. याबाबत लेखापरीक्षणास साठा नोंदवही / वितरण व प्राप्त झालेबाबतचे अभिलेखे नस्तीसोबत संलग्न नाहीत.

5) नोंदणीकृत नियुक्त ठेकेदारास देय रक्कम अदा करताना त्याच्या देय रक्कमे मधुन 2 टक्के दराने विक्रीकर कपात करणे आवश्यक असताना देयकाची रक्कम रुपये 2,94,825/- च्या 2 टक्के रुपये 5,897/-, सदर देयकातुन कपात केली नसल्याचे दिसून येते.

6) सदर नस्तीसोबत संलग्न तांत्रिक तपासणी अहवाल हा प्राचार्य आय.टी.आय. सोलापूर यांचा असुन सदर अहवाल क्रमांक जिपसो/आरोग्य/प्रसिध्दी/102/2015, दिनांक 18/11/2015 अन्वये आरोग्य विभागाने मागविला आहे. सदर साहित्याची तांत्रिक तपासणी ही नंतर दिनांक 23/11/2015 रोजी प्राप्त करुन घेतली आहे. वास्तविक साहित्य स्विकारण्यापूर्वी तांत्रिक तपासणी अहवाल प्राप्त होणे आवश्यक आहे.

3.553 ग्रामीण भागातील 40 वर्षावरील नागरिकांना मोफत चष्मा वाटप योजना.

जिल्हा परिषद सोलापूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 31) - आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, सोलापूर यांचेकडील सन 2015-2016 चे लेखापरीक्षण कालावधीत ग्रामीण भागातील 40 वर्षावरील नागरिकांना मोफत चष्मा वाटप योजनेची नस्ती व संबंधित अभिलेखे तपासणी केली असता, याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) आरोग्य समिती सभा दिनांक 24/04/2014 मधील विषय क्रमांक 7 नुसार सन 2014-2015 च्या मूळ अंदाजपत्रकात अनुक्रमांक 14 नुसार 40 वर्षावरील नागरिकांचे डोळे तपासणी / चष्मा खरेदी इत्यादीसाठी रक्कम

रुपये 20,00,000/- इतकी तरतूद करण्यात आली आहे. परंतु, सदर योजनेचा खर्च सन 2015-2016 मध्ये केलेला आहे.

2) प्रशासकीय मान्यता जिपसो/आरोग्य/चष्मा/53/2014, आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, सोलापूर, दिनांक 08/08/214 अन्वये दिनांक 31/03/2015 पूर्वी सदर खर्च करावयाचा आहे, असे नमूद असताना मार्च 2015 नंतर खर्च करण्यात आलेला आहे.

3) ई-निविदा दिनांक 26/02/2015 ते दिनांक 12/03/2015 या कालावधीतील असताना पुरवठा आदेश जिपसो/आरोग्य/सभा/51/15, दिनांक 22/09/2015 रोजी दिलेला आहे.

4) रक्कम रुपये 20,00,000/- इतक्या रक्कमेची खरेदी असताना रुपये 100/- च्या मुद्रांकावर करारनामा करण्यात आलेला आहे. कमी मुद्रांक रक्कम रुपये 1,400/- वसूल करून शासनसदरी भरणा करणे आवश्यक आहे.

5) सदर योजनेच्या नस्तीसोबत तालुक्यांकडील मागणी पत्र उपलब्ध झाले नाही. त्यामुळे तालुकानिहाय नग वाटप कोणत्या आधारे केले? याबाबत खात्री करता आली नाही.

3.554 सहाय्यक वैद्यकीय अधिकारी (B.A.M.S.) यांचे वेतननिश्चितीबाबत.

जिल्हा परिषद अमरावती, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 1) - सन 2015-16 या वित्तीय वर्षाचे निवडक महिण्याचे लेखापरिक्षण करतांना अवर सचिव, वित्त विभाग यांचे पत्र क्र.9, दिनांक 20/05/2015 पत्रात जिल्हा परिषदकडील वैद्यकीय अधिकारी ज्यांचे तांत्रिक गट क चे गट ब मध्ये समावेश झाले आहे. त्यांना रुपये 15600-39100 ग्रेड वेतन 5400 ही वेतन संरचना अनुज्ञेय ठरत नाही. ही धारणा पक्की करण्यात आली आहे. ह्या अनुषंगाने अर्ध समास पत्र क्र.10 दिनांक 19/09/2016 अन्वये सेवापुस्तक उपलब्ध करून देण्यास सांगितले असता फक्त 09 सेवा पुस्तके उपलब्ध झाली व वैद्यकीय अधिकारी यांची यादी लेखापरिक्षणास सादर केली. त्या अनुषंगाने अद्याप पर्यंत वरिल पत्रान्वये कार्यवाही केली नसल्याबाबत खुलासा सादर केला. यावर खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) सदर वैद्यकीय अधिकारी यांची वेतननिश्चिती ही परिशिष्ट 3 एकाकी पदावर केली आहे. त्यामुळे पदोन्नतीचे पद उपलब्ध नसल्याने त्यांना एकाकी पदाची आश्वासित प्रगती योजनेचा लाभ अनुज्ञेय राहिल. त्यांना सरळ पदोन्नतीचे पदाची रुपये 15600-39100 ग्रेड वेतन 5400 ही वेतन संरचना अनुज्ञेय ठरत नाही. त्यामुळे सहाय्यक वैद्यकीय अधिकारी (B.A.M.S.) यांची अतिप्रदान वसुली बाबत चौकशी अंती कार्यवाही करून अनुपालन सादर करावे.

3.555 प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्र करीता औषधी यंत्रसामुग्री खरेदी अंतर्गत औषधी प्राप्त नसतांना खर्च नोंदविणेबाबत गंभीर नियमबाह्यता.

जिल्हा परिषद अमरावती, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 8) - सदरबाबत रक्कम रुपये 8,93,296/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) पुरवठा आदेशातील अटी व शर्ती क्रमांक 2 अन्वये औषधी साहित्य पुरवठा करण्याची विहित मुदत 30 दिवसाची आहे, साठा नोंदवहीची तपासणी केली. साठा नोंदवही पान क्रमांक 32 मध्ये ओ.आर.एस.किट ची नोंद घेतली असून दिनांक नमुद केले नाही. मार्च 2016 अखेर साहित्य प्राप्त झाले नसतांना साठा नोंदवहीत औषध साहित्य प्राप्त झाल्याबाबत नोंदी घेतल्या आहेत. सदर खर्ची रक्कमेचा धनादेश क्रमांक 074602 रुपये 5,40,566/- व धनादेश क्रमांक 074603 दिनांक 31/03/2016 रुपये 3,52,730/- लेखापरिक्षण दिनांकापर्यंत प्रदान केले नव्हते. सबब औषधी साहित्य वित्तीय वर्षाअखेर प्राप्त नसतांना कागदपत्री प्राप्त झाल्याचे दर्शवून खर्च नोंदविल्याबाबत जबाबदारी निश्चित करावी.

2) औषध साहित्य पुरवठा करण्याची विहित मुदत 30 दिवस म्हणजेच दिनांक 24/03/2016 पर्यंत होते, परंतू विहित मुदतीत औषध साहित्य पुरवठा केले नाहीत. विहित मुदतीत औषध साहित्य पुरवठा न केल्यास पुरवठाधारकाच्या देयकातून विलंबबाबत प्रति आठवडा 0.50 टक्के दराने अधिकतम 10 टक्के दंडाची रक्कम वसूल करणे आवश्यक आहे. सदर प्रकारची ओ आर एस किट 161 दिवस (20.125आठवडे) विलंबाने पुरवठा केले आहेत.

म्हणजेच अधिकतम 10 टक्के दंडाची रक्कम वसूल करणे आवश्यक आहे. साहित्य प्राप्त झाल्याची खोटी नोंद घेवून रुपये 5,40,566/- वर 10 टक्के 54,057/- रुपये दंडाची रक्कम वसूल केले नाही. सबब जबाबदारी निश्चित करून वसूल करावी. तसेच टॅब पॅरासिटामोल लेखापरीक्षण दिनांकापर्यंत 23000 नग प्राप्त झाले असून 1065000 नग अजूनपर्यंत प्राप्त झाले नाहीत. त्यावर सुध्दा अधिकतम 10 टक्के दंडाची रक्कम रुपये 35,047/- संबंधितावर जबाबदारी निश्चित करून वसूल करावी.

3) धनादेशाची वैधता 90 दिवस असल्याने सदर दोन्ही धनादेश दिनांक 31/03/2016 रोजीचे असल्याने कालबाह्य झाले असून सदर धनादेश रद्द करून रोखपुस्तकात जमा करणे आवश्यक आहेत.

3.556 निधी वितरीत करूनही बांधकामे सुरु न करणे वा अपूर्ण असणे.

जिल्हा परिषद अकोला, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - याबाबत रक्कम रुपये 9,62,40,307/- खर्च करण्यात आला असून याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) विभागाने सादर केलेल्या माहिती नुसार उपरोक्त विवरणपत्र अ नुसार सन 2014-2015 मध्ये 17 कामांना प्रशासकिय मंजूरी मिळाली असून लेखाशिर्ष 2210 वैद्यकिय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य लेखाशिर्षाखाली प्राथमिक केंद्राचे बांधकाम व विस्तारीकरण करिता एकूण रुपये 9,20,30,860/- इतका निधी मंजूर झाला आहे. मंजूर 17 कामापैकी सन 2014-2015 मध्ये फक्त दोन कामावर रुपये 4,91,218/- इतका व सन 2015-2016 मध्ये एका कामावर रुपये 20,34,594/ इतका असा एकूण रुपये 25,25,812/ निधी खर्च करूनही सदर तीनही कामे मार्च 2016 अखेर पूर्ण झाले नाही. माहे मार्च 2016 अखेर 8,99,96,266/- इतका निधी शिल्लक असल्याचे निदर्शनास आले.

2) सन 2014-2015 मध्ये प्राथमिक आरोग्य केंद्र 17 बांधकामे मंजूर झाले 17 पैकी एकही काम मार्च 2016 अखेर पूर्ण झाले नाही. या प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या बांधकामामध्ये रुपये 9,20,30,860/- इतका निधी गुंतवून पडला आहे. निधीचा वेळेवर उपयोग होत नसल्यामुळे उशीरा निविदा प्रक्रिया सुरु झाल्यामुळे साहित्य दरात वाढ होत असल्यामुळे कंत्राटदार अंदाजपत्रकिय दरापेक्षा ज्यादा दराने निविदा भरत असल्यामुळे निविदा भरलेल्या ज्यादा दराची तुलना ज्या वर्षात निविदा मंजूर झाली, त्या वर्षाच्या प्रचलित दराशी तुलना केली जाते. निश्चितच ते दर अंदाजपत्रकिय दरापेक्षा जास्त असल्यामुळे कामाची किंमतीत वाढ होते व पुन्हा सुधारीत अंदाजपत्र बनवून पुन्हा अनुदानाची मागणी केली जाते. त्यामुळे ज्यादा अनुदानाचे मागणीमुळे शासन निधीचे नुकसान होते.

3) 17 प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे बांधकामापैकी 3 प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे बांधकामाला सुरुवात केली असून त्यापैकी प्राथमिक आरोग्य केंद्र, हातरुन निवास्थानावर मार्च 2016 अखेर रुपये 3,91,436/- खर्च झाला. या कामाला दिनांक 19/01/2011 रोजी मंजूरी मिळूनही अद्याप काम पूर्ण झाले नाही. कंत्राटदाराला काळ्या यादीत टाकले. त्यामुळे पुढील अपूर्ण काम मंजूर अनुदानात पूर्ण कसे होणार? या बाबत खुलासा करावा.

4) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 67 नुसार नमुना 23 मध्ये कामाची / योजनेची प्रगती नोंदवही ठेवणे आवश्यक असतांना ठेवण्यात आलेली नाही. त्यामुळे आरोग्य विभागाची किती कामे पूर्ण झाली किंवा अपूर्ण? याची पडताळणी करता येत नाही. तसेच नियम 67(2) नुसार विभागाने कार्यवाही केल्याचे आढळत नाही. सदर अपूर्ण कामात शासनाचा निधी अडकून पडलेला असून सदर कामे वेळेत पूर्ण करून अनुपालन दर्शवावे.

3.557 साथरोगाच्या दृष्टीने जोखीमग्रस्त व इतर गांवाना औषधी पुरविणेबाबत

जिल्हा परिषद अकोला, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 11) - सदरबाबत रक्कम रुपये 24,99,999/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) पावसाळ्यात दुषित पाण्यामुळे गावामध्ये जलजन्य आजारांमुळे रोगराई पसरून नागरीकांचे आरोग्य धोक्यात येण्याची शक्यता असल्यामुळे पाणी निर्जंतुकीकरण करण्यास निधी खर्च करण्यात आलेला आहे. माहे 2016

अखेर औषधाचा पूर्ण वाटप न झाल्यामुळे प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना औषधी वाटप करून उपयोगिता प्रमाणपत्रासह खुलासा करावा.

2) तसेच सदर योजनेस ऑगस्ट महिन्यात प्रशासकीय तथा तांत्रिक मान्यता प्राप्त असतांना पुरवठा आदेश मात्र उशिराने माहे फेब्रुवारी 2016 मध्ये देण्यात आले. दुषीत पाणी पुरवठा पावसाळ्यात होत असतांना पाणी शुध्दीकरणास सदरचे औषधी पुरवठा माहे मार्च 2016 पर्यंत केलेला आहे. उशीरा पुरवठा आदेश देण्याबाबतचा खुलासा करावा.

3) वाटप मुदतबाहय दिनांक पूर्वी वापर झाल्याचे प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे विनियोग दाखले उपलब्ध झाले नाही. उपलब्ध करून अनुपालन दर्शवावे.

3.558 ओ.टी.एस.पी अंतर्गत प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्रांना आवश्यक साहित्य सामुग्री व प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे बळकटीकरण अन्वये औषधी खरेदी बाबत.

जिल्हा परिषद वाशिम, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 2) - सदरबाबत रक्कम रूपये 22,45,842/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) खरेदीचे मुल्य 3 लाखांपेक्षा जास्त असल्यामुळे नियमपुस्तिकेतील 3.2 नुसार ई - निवीदा पद्धतीचा अवलंब करणे आवश्यक आहे. तसेच मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी यांचे टिप्पणी नुसार ई-निवीदा पद्धतीचा अवलंब करणेबाबत सुचित केलेले असतांना जिल्हा परिषद सर्वसाधारण सभा दिनांक 05/02/2016 तसेच आरोग्य सेवा संचालनालय यांचे पत्र दिनांक 21/01/2016 अन्वये उपलब्ध दरकरारानुसार औषधी खरेदी करणेबाबत प्रस्तावित केलेले आहे. नियमाप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

2) औषधी खरेदी करीता तांत्रिक मंजूरीतील अट क्रमांक 5 नुसार औषधी खरेदी करतांना त्यासाठी असलेल्या स्पेसिफिकेशन प्रमाणे ती असल्याची खात्री करावी. मात्र विभाग प्रमुख जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी केवळ औषधी सुस्थितीत प्राप्त झाल्याबाबत प्रमाणित केलेले आहे. मात्र दरकरारातील स्पेसिफिकेशन प्रमाणेच औषधी प्राप्त झालेली असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र देयकावर तसेच साठा पुस्तकात घेतलेली नाही

3) तसेच अट क्रमांक 2 नुसार सर्व औषधे व साहित्य सामुग्री संचालनालयाने निर्धारित केलेल्या EDL व ECL यादी बाहेरची नाहीत. तसेच विहित तांत्रिक विनिर्देशानुसार आहेत. याबाबत खात्री करूनच खरेदी करण्यात यावी. मात्र याप्रमाणे खात्री केलेली असल्याबाबतची नोंद विभाग प्रमुख जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी साठा पुस्तकात तसेच देयकावर घेतलेले नाही. तसेच सदर यादी नस्ती मध्ये उपलब्ध नाही. लेखापरीक्षणास उपलब्ध करून देण्यात आलेली नाही. त्यामुळे खरेदी केलेली औषधी योग्य गुणवत्तेची असल्याची खात्री करता आलेली नाही.

4) प्राथमिक आरोग्य स्तरावरील मागणीपत्र लेखापरीक्षणास उपलब्ध झालेली नाहीत. त्यामुळे आवश्यकतेनुसार औषधी खरेदी केलेली असल्याबाबत तपासणी करता आलेली नाही. तसेच औषधांचे डिलेव्हरी चलान, वाहन पावती वारंवार मागणी करून तसेच अर्धसमास पत्र क्रमांक 8 दिनांक 30/11/2016 अन्वये मागणी करून देखील औषधींचे डिलेव्हरी चलान वाहन लेखापरीक्षणास उपलब्ध झालेले नाही. त्यामुळे साठा पुस्तकात नमुद केलेल्या दिनांकासच तसेच विहित मुदतीच्या आत साहित्य प्राप्त झालेले आहे, याची खात्री करता आलेली नाही.

5) पुरवठा आदेश अट क्रमांक 7 नुसार औषधी साहित्याचा पुरवठा केल्यानंतर उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्रमांक भाकस-2014/प्र.क्र.82 /भाग-3/ उद्योग 4, दिनांक 30/10/2015 अन्वये औषधी साहित्य तपासणीसाठी निश्चित केलेल्या शासनमान्य प्रयोग शाळेकडूनच तपासणी करून घेणे आवश्यक आहे. तपासणी प्रमाणपत्राशिवाय देयकाची अदायी केली जाणार नाही, असे स्पष्ट नमुद असतांना शासनमान्य प्रयोगशाळेकडून तपासणी अहवाल प्राप्त करवून घेतलेला नाही. दरकरारातील अटी प्रमाणे लेखाशिर्षनिहाय औषधी खरेदीचे आदेश प्रदान करताना औषधीमध्ये जे कंटेट आवश्यक आहे, त्या प्रमाणानुसार योग्य गुणवत्तेची औषधी प्राप्त झाल्याबाबत शासकीय नियंत्रण प्रयोगशाळेकडून तपासणी करून घेणे आवश्यक आहे. कारण, अशा तपासणीकरीता आवश्यक असलेली साधन सामग्री विभागाकडे असल्याचा अभिलेख आढळून आलेला नाही. विभागाने

चाचणी ठेव राखुन ठेवलेली आहे. मात्र लेखापरीक्षण कालावधीपर्यंत चाचणी अहवाल प्राप्त करुन घेतल्याची नोंद नाही.

6) संबंधीत साठा पुस्तकांची तपासणी केली असता साठा पुस्तकात शिल्लक औषधी किती? ते नमुद केलेले नाही. गोषवारा काढलेला नाही. जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी औषधी भांडारास भेट देवुन शिल्लक साठा व्हेरीफाय केलेला असल्याबाबतचे प्रमाणपत्रसाठा पुस्तकावर कोठेच दिसुन आलेले नाही.

7) प्रमाणक क्रमांक 1784 दिनांक 31/03/2016 अन्वये टॅब कॅलशीयम व्हीथ व्हीटॅमीन डी 1000 नग के.के.ड्रगज यांचेकडुन खरेदी केलेली आहे. सदर खरेदी ही दरकरार Employes State Insurance Corporation यांचे दरकरार u-25/12/138/2012 med-v, दिनांक 22/11/2013 अन्वये खरेदी केलेली आहे. दरकरारानुसार सदर औषधींचे दर हे 19.53 प्रती 10 टॅब करीता नमुद आहेत. मात्र खरेदी ही 20.5 प्रमाणे केलेली आहे. प्रति पॅक 10 रुपये जादा घेतलेले आहेत. जादा किंमतीबाबत कुठलाही खुलासा नस्तीमध्ये आढळुन आलेला नाही.

8) प्रमाणक क्रमांक 1782 अन्वये मफतलाल इंडस्ट्रीज यांचे कडुन क्वायर मॅट्रेस 54 नग खरेदी केलेले आहे. मात्र सदर खरेदीबाबतचे साठा पुस्तक लेखापरीक्षणास उपलब्ध झालेले नाही. त्यामुळे साहित्य विभागास प्राप्त झालेले असल्याबाबत खात्री करता आलेली नाही. साहित्य प्राप्ती बाबत खात्री पटवावी. अन्यथा रक्कम वसुल करण्यात यावी.

9) प्राथमिक आरोग्य केंद्र शेंदुरजना चे ओ.टी.एस.पी साठा पुस्तकाची तपासणी केली असता काही औषधींचे वितरण ओ.पी.डी करीता दाखविलेले आहे.

सदरची औषधी ही ओ.टी.एस.पी अंतर्गत येणाऱ्या उपकेंद्रांना वितरीत करायची आहे. मात्र सदर औषधी ही प्राथमिक आरोग्य केंद्रातच ओ.पी.डी. करीता उपयोगी आणलेली असल्यामुळे योजनेचा उद्देश आदीवासी क्षेत्रातील "आरोग्य विषयक सोयी सुविधेत वाढ" हा सफल झालेला नाही.

3.559 प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे साठा पुस्तकात औषधी वितरणात आढळुन आलेल्या अनियमीततांबाबत.

जिल्हा परिषद वाशिम, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 14) - सदरबाबत रक्कम रुपये 9,780/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना औषधी प्राप्त झाल्यानंतर साठा पुस्तकात औषधांचा बॅच क्रमांक, निर्माती दिनांक, मुदतबाह्य दिनांक नमुद केलेले नाही.

2) प्राथमिक आरोग्य स्तरावरील साठा पुस्तकांची तपासणी केली असता मुदतबाह्य दिनांकापर्यंत अथवा मुदतबाह्य दिनांक झाल्यानंतर देखील औषधांचे वितरण दाखविलेले आहे. मुदत बाह्य दिनांकापर्यंत औषधी वाटप केल्यामुळे ग्रामीण जनतेच्या आरोग्यास हानीकारक आहे.

3) प्राथमिक आरोग्य केंद्रांनी औषधांचे साठा पुस्तकावर औषधांचे वितरण न दाखवता स्वतंत्र नोंदवही ठेवलेली आहे. विल्हेवाटीच्या नोंदींची तपासणी केली असता औषधी प्राप्त झाल्यानंतर प्राथमिक आरोग्य केंद्रस्तरावर लगेच वितरण दाखऊन साठा निरंक दाखविलेला आहे. औषधे A.N.M. किंवा ओ.पी.डी. ला वितरण केलेले नोंदविले आहे.

4) प्राथमिक आरोग्य केंद्र वारला यांचे औषधी साठा पुस्तकानुसार दिनांक 03/10/2015 ला सीरप कॅलशीयम 100 नग प्राप्त दाखविले आहे. वितरणामध्ये return to store स्टोअरला परत केल्याची नोंद आहे. मात्र औषधी स्टोअरला परत करण्याबाबत कारण नमुद नाही. तसेच औषधी प्राप्त झाल्याबाबत औषधी निर्माण अधिकारी यांची पोच नाही. विभागाचे साठा पुस्तकात सदर औषधी जमेस घेतलेली नाही.

5) प्राथमिक आरोग्य केंद्र वारला टॅब पॅरीसीटेमोल सबसेंटरला दिनांक 03/10/2015 ला 5000 नग दिल्याचे नमुद आहे. मात्र सब सेंटरची पोच नाही. सबब साठा पुस्तकात नमुद केल्याप्रमाणे प्रत्यक्षात संबंधीतास औषधी प्राप्त झालेली असल्याबाबत खात्री करता आलेली नाही.

6) विभागाचे स्तराचे साठा पुस्तकानुसार दाखविण्यात आलेले वितरण व प्रत्यक्षात प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे साठापुस्तकात प्राप्त म्हणुन नोंद यामध्ये निवडक देयकांची तपासणी केली असता एकूण रक्कम रुपये 9,780/-

इतकी तफावत आढळून आलेली आहे. तफावतीबाबत खुलासा करावा. तसेच कमी दाखविण्यात आलेल्या औषधीबाबत संबंधितावर जबाबदारी निश्चित करून कमी जमा औषधांची रक्कम वसूल करून योग्य शासन शिर्षकी भरणा दर्शवून अनुपालन सादर करावे.

7) प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या साठ पुस्तकात औषधी वितरणावर आरोग्य अधिकारी यांची स्वाक्षरी घेतलेली नाही.

3.560 आरोग्य सेवा संचलनालय (DHS) यांचे कडून प्राप्त औषधी बाबत.

जिल्हा परिषद वाशिम, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 19) - सदरबाबत रक्कम रूपये 6,949/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) आरोग्य विभागाचे सन 2015-2016 मध्ये औषधी भांडार विभागास आरोग्य सेवा संचालनालय (DHS) यांचे कडून औषध प्राप्त झालेली आहेत. याबाबतची साठ पुस्तक लेखापरीक्षणास उपलब्ध झालेली आहेत. मात्र यासंदर्भातील खालील अभिलेख वारंवार मागणी करून तसेच अर्धसमासपत्र क्रमांक 10 दिनांक 07/12/2016 अन्वये मागणी करून देखील उपलब्ध झालेला नाही.

i) सदर औषधीचे DHS स्तरावरून दिलेले पुरवठा आदेश

ii) त्यानुसार प्राप्त औषधीची डिलेव्हरी चलाव

iii) तसेच आरोग्य विभागाकडून संचालनालयास पाठविलेली मागणी पत्रे प्राथमिक आरोग्य केंद्रस्तरावरील मागणी पत्रे आदी कुठलाही अभिलेख वारंवार मागणी करून लेखापरीक्षणास उपलब्ध झालेला नाही. त्यामुळे विभागाकडून प्राप्त औषधी व त्याची नोंद साठ पुस्तकात घेतलेली असून वितरण बरोबर असल्याबाबत पडताळणी करता आलेली नाही.

2) उपलब्ध साठ पुस्तकातील निवडक औषधे वितरणाची तपासणी केली असता वितरणामध्ये खालीलप्रमाणे तफावत आढळून आलेली आहे:-

अ) प्राथमिक आरोग्य केंद्र मनभाचे साठ पुस्तकात देखील 1000 नगच प्राप्त दाखविले आहे. कमी नमुद 1000 नगाची किंमत दर 1.4090 प्रमाणे 1409 वसुलपात्र ठरविण्यात येत आहे.

ब) दिनांक 1/3/16 ला 2000 नग कमी दाखविलेले आहेत कमी नमुद 2000 नगाची किंमत दर 1.25 प्रमाणे 2500 वसुलपात्र ठरविण्यात येत आहे.

क) प्राथमिक आरोग्य केंद्र मेडशी चे साठ पुस्तकात औषधीची नोंद नाही. 27/3/16 चे व्हाउचर मेडशी कडे नाही. सबब विभागाचे साठ पुस्तकात केवळ नोंद घेतलेली आहे प्रत्यक्षात प्राथमिक आरोग्य केंद्रास औषध उपलब्ध झालेले नाही. त्यामुळे 16000 नगाची किंमत वसुलपात्र ठरविण्यात येत आहे. किंमत रूपये 0.19/- प्रती नगाप्रमाणे रूपये 3,040/- वसुलपात्र ठरविण्यात येत आहेत

3) वितरणावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांची स्वाक्षरी नाही. शेवटी गोषवारा काढलेला नाही.

4) जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी शिल्लक साठ तपासणी बाबत नोंद नाही. विभाग प्रमुख यांनी साठ पुस्तकाची पडताळणी केल्याचे आढळून आले नाही. महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 मधील नियम 91 नुसार विभाग प्रमुखाने सहा महिन्यातून एकदा साठ पुस्तकाची शिल्लक पडताळणी करणे व तसे प्रमाणीत करणे आवश्यक आहे.

3.561 दंडाची रक्कम वसूल न केल्याबाबत.

जिल्हा परिषद यवतमाळ, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 1 व 2) - सदरबाबत रक्कम रूपये 2,57,17,134/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

पुरवठा आदेश दिल्यापासून 30 दिवसांच्या आत औषधीचा पुरवठा करणे आवश्यक असतांना उशिरा औषधीचा पुरवठा केल्या नंतर सुद्धा प्रति आठवडा 0 5 टक्के दंड आकारणी केली नाही. त्यामुळे शासनाचे आर्थिक नुकसान झाले. तरी याबाबत संबंधितावर जबाबदारी निश्चित करून रक्कम वसूल करण्यात यावी.

3.562 औषधीचा पुरवठा उशिराने करून सुध्दा दंड वसुली न करणे.

जिल्हा परिषद बुलडाणा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 5) - जिल्हा परिषद, आरोग्य विभाग यांचे सन 2015-2016 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरिक्षण करते वेळी लेखापरिक्षणकालावधीत विभागाने प्रमाणक क्रमांक 3033, दिनांक 31/3/2016 अन्वये रक्कम रुपये 3,24,887/- औषधी खरेदी केली आहे. यावर अभिप्राय खालीलप्रमाणे आहेत.

1) उपरोक्त प्रमाणे सदर नस्ती व प्रमाणकाची पडताळणी केली असता जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांचे पुरवठा आदेश क्रमांक 400, दिनांक 31/03/2015 नुसार cap amoxycillion.500mg schene name jssk schene name sickle cell या औषधीचा पुरवठा 45 दिवस म्हणजे दिनांक 15/05/2015 पर्यंत करणे आवश्यक होते. परंतु विभागाचे साठा पंजी प्रमाणे प्राप्त औषधी दिनांक 18/11/2015 ला मिळाली पुरवठा आदेशातील अटी प्रमाणे उशिरा केल्यास साहित्याचे किमती च्या 0.5 टक्के इतका दंड प्रति आठवडा करण्यात येईल असे आदेश असतांनाही पुरवठाधारकाने 24 आठवडे 3 दिवसाने उशिरा औषधी साहित्य पुरविले असल्याने संबंधीत फर्म चे देयकातून साहित्याची किंमत रुपये 3,24,887/- च्या 0.5 टक्के दंड रुपये 1,624/- प्रति आठवडा प्रमाणे 24 आठवड्याचे रुपये 38,976/- इतका दंड वसूल करणे आवश्यक असतांना तशी कार्यवाही करण्यात आली नाही. तरी रक्कम वसूलीबाबत कार्यवाही करून जिल्हा परिषद निधीमध्ये जमा दर्शवून त्याप्रमाणे अनुपालन दर्शवावे.

2) अन्न औषध प्रशासन अंतर्गत, अन्न औषध भेसळ प्रतिबंधक नियंत्रण प्रयोगशाळा यांचा Test Report देयका सोबत जोडणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

3.563 Tab.Levofloxacin 500 mg खरेदीबाबत (central purchase).

जिल्हा परिषद बुलडाणा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 8) - जिल्हा परिषद, आरोग्य विभाग येथील सन 2015-2016 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरिक्षण करते वेळी लेखापरिक्षण कालावधीत विभागाने प्रमाणक क्रमांक 3032, दिनांक 31/03/2016 अन्वये रक्कम रुपये 5,03,700/- औषधी खरेदी केली याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) उपरोक्त प्रमाणे विभागाने फक्त दोनच आठवड्याच विलंब शुल्काची दंडात्मक आकारणी केली असून पुरवठा आदेशामध्ये मात्र पुरवठा धारकाने औषधीचा पुरवठा उशिरा केल्यास साहित्याचे किंमतीच्या 0.5 टक्के इतका दंड प्रति आठवडा करण्यात येईल असे नमुद असतांना विभागाने संबंधीत फर्म वर 2519 x 2 आठवडे एकूण रुपये 5,037/- अशी आकारणी केली असल्याचे देयकावरून आढळून आले. वास्तवीक विभागाने विलंब दंडाची आकारणी हि 2519 x 26 आठवडे अशी एकूण रुपये 65,494/- करणे उचित असतांना तशी कार्यवाही केलेली नाही. तरी संबंधीत पुरवठाधारकांकडून रुपये 65,494 - रुपये 5,037 = रुपये 60,457/- 26 आठवडे विलंबाने औषधीचा पुरवठा केल्यामुळे रुपये 60,457/- इतका दंड वसूल करणे आवश्यक होते. तशी वसूली केलेली नाही. कमी वसूली केलेली आहे. आक्षेपात नमुद केलेल्या रक्कमेची वसूली करून जिल्हा परिषद निधी मध्ये जमा दर्शवून अनुपालन दर्शवावे.

2) अन्न औषध प्रशासन अंतर्गत अन्न औषध नियंत्रण प्रयोगशाळा यांचेकडून चाचणी परिक्षण अहवाल (TEST REPORT) देयकासोबत जोडलेला नाही.

3) उपरोक्त देयकाचे प्रदान करतांना संबंधीत फर्म कडून औषधी खरेदी बाबत रक्कम प्राप्त झाल्याबाबत राजस्व मुद्रांकासह शिक्क्यासह स्वाक्षरी घेण्यात आली नाही. त्यामुळे जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 20 चे उल्लंघन झालेले दिसून येते.

3.564 वार्षिक भांडार पडताळणी न करणे तथा तसे प्रमाणपत्र न देणेबाबत.

जिल्हा परिषद बुलडाणा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 21) - जिल्हा परिषद, बुलडाणा आरोग्य विभागाचे सन 2015-16 चे लेखा परिक्षणाचे वेळी मालसाठा पुस्तक 33, जंगम मालमत्ता नोंदवही नं. 32 स्थावर मालमत्ता नोंदवही नमुना 39 ची पडताळणी केली असता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 98 नुसार कार्यालय प्रमुखाने नोंदवहीत नोंदविलेली सर्व मालमत्ता पडताळून पाहिले व नोंदवहीतील नोंदीवर आद्याक्षरी करील व पडताळणीचे प्रमाणपत्र देईल असे नियमानुसार आवश्यक असतांना तसे केल्याचे आढळत नाही. लेखा संहिता नियम 98(2) ते (5) मधील तरतुदीनुसार कोणतीही कार्यवाही केली नसल्याचे आढळून येते. या अनियमिततेबाबत खुलासा करावा व नियमानुसार कार्यवाही करून अनुपालन दर्शवावे.

3.565 भरारी पथकाकरीता भाडे तत्वावर घेतलेल्या दोन टाटा सुमो वाहनावरील खर्चाबाबत.

जिल्हा परिषद नागपूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 1) - सदरबाबत रक्कम रूपये 4,12,782/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक झेडपीए-2012/प्र.क्र.680/वित्त-9, दिनांक 31/01/2013 नुसार सदर विकास कामास प्रशासकीय मान्यता व तांत्रिक मंजूरी देण्यात आलेली नाही. महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक झेडपीए-2010/प्र.क्र.538/वित्त-9, दिनांक 14/06/2010 नुसार विकास कामे व विकास योजना राबवितांना प्रशासकीय मान्यता व तांत्रिक मंजूरी घेणे बंधनकारक आहे.

2) वरील पुरवठा आदेश तथा करारनामामध्ये अट क्रमांक 11 नुसार वाहन 5 वर्षापूर्वीचे नसावे अशी अट आहे. परंतु वाहन क्रमांक एमएच-28 सी 3795 या वाहनाचा खरेदी नोंदणी दिनांक 25/04/2005 आहे. त्यानुसार सदर वाहन हे 10 वर्षापूर्वीचे जुने आहे. त्यामुळे अटी व शर्तीचे उल्लंघन करून सदर वाहनाचा वापर करण्यात आलेला आहे व भाडे प्रदान करण्यात आलेले आहे. त्यामुळे सदर वाहनावरील खर्च मान्य करता येणार नाही.

3) उपरोक्त वाहन क्रमांक एमएच-28 सी-3795 व एमएच-40 केआर-9978 ही वाहने भरारी पथकाला अनुक्रमे दिनांक 09/06/2015 व दिनांक 08/06/2015 रोजी प्राप्त झालेली आहेत. त्यामुळे त्या महिन्यात अनुक्रमे 22 व 23 दिवसांचेच भाडे प्रदान करणे आवश्यक आहे. परंतु पूर्ण महिन्याचे भाडे रूपये 23,999/- प्रमाणे दोन्ही वाहनांसाठी जून 2015 मध्ये प्रदान करण्यात आलेले आहे. त्यामुळे एकूण रूपये 12,000/- चे अतिप्रदान झालेले आहे. सदर अतिप्रदान रक्कम संबंधीत संस्थेकडून वसूल करून शासन खात्यात जमा करणे आवश्यक आहे.

4) जिल्हा आरोग्य अधिकारी व वाहन पुरवठादार यांच्यात झालेल्या करारनाम्यानुसार तथा अट क्रमांक 1 नुसार वाहनाची मासिक धाव 1500 किलोमीटर पर्यंत असावयास पाहिजे. परंतु नस्तीतील विवरणपत्रे तपासली असता वाहनाच्या धावी 1500 कि.मी. पेक्षा ब-याच कमी आहेत. कमी धावा झाल्यामुळे वाहन पुरवठादाराचे इंधन व वाहनाची झीज ची बचत झालेली आहे व त्यामुळे जास्तीच्या रक्कमेचे प्रदान झालेले आहे. भरारी पथकाचे कार्यक्षेत्र किती आहे हे किलोमीटर मध्ये निश्चित न करता व त्यानुसार वाहनाची मासिक धाव सरासरी किती किलोमीटर राहिल याचे नियोजन न करता करार केल्यामुळे शासनाचे नुकसान झालेले आहे. धाव फरकाची रक्कम वसूल का करण्या येवू नये, याबाबत खुलासा करणे आवश्यक आहे.

5) माहे सप्टेंबर 2015 ते माहे फेब्रुवारी 2016 या कालावधीच्या वाहन लॉगबुकच्या प्रती नस्तीत नाहीत. तसेच वाहन क्रमांक एमएच-40 केआर-9978 चे माहे जून 2015 ते ऑगस्ट 2015 या कालावधीचे दिनांक निहाय सरासरी धाव दर्शविणारे विवरणपत्र नस्तीत नाहीत. परंतु वाहन क्रमांक एमएच-31 सीपी-2403 या वाहनाचे माहे जून 2015 ते माहे ऑगस्ट 2015 या कालावधीचे दिनांक निहाय सरासरी धाव दर्शविणारे विवरणपत्र जोडून प्रदान करण्यात आलेले आहे. करारनाम्यानुसार वाहने निश्चित करण्यात आलेली आहेत. त्यामुळे वाहन बदलविता येत नाही. तरीही वाहन क्रमांक एमएच-40 केआर-9978 ऐवजी वाहन क्रमांक एमएच-31 सीपी-2403 च्या सरासरी धावा दर्शवून माहे जून 2015 ते ऑगस्ट 2015 चे वाहनाचे भाडे रूपये 23,999/- प्रमाणे एकूण रूपये 71,997/- प्रदान करण्यात आलेले आहेत. याबाबत खुलासा करणे आवश्यक आहे.

3.566 कंत्राटी वाहन चालकांच्या सेवावरील खर्चाबाबत.

जिल्हा परिषद नागपूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 2) - सदरबाबत रक्कम रूपये 32,53,632/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) रक्कम मिळाल्याबाबत संस्थेकडून मुद्रांकित पोहोच पावती प्राप्त केलेली नाही. भारतीय मुद्रांक अधिनियम 1899 मधील कलम 117(3) नुसार व विधी व न्याय विभाग, भारत सरकार राजपत्र दिनांक 10/09/2004 नुसार रूपये 5,000/- व त्यावरील प्रदानासाठी संबंधीताकडून राजस्व तिकीट लावून स्वाक्षरी असलेली पोहोच पावती प्राप्त करणे आवश्यक आहे.

2) सदर कंत्राटास प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेली नाही. महाराष्ट्र शासन, विधी व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्रमांक पदनि-2512/प्र.क्र.157/का.12, दिनांक 19/03/2014 नुसार कंत्राटास प्रशासकीय मान्यता देणे आवश्यक आहे.

3) ई-निविदा सुचना क्रमांक 1, दिनांक 04/02/2015 नुसार व दोन्ही वर्तमानपत्रातील जाहिरातीनुसार 22 कंत्राटी वाहन चालकांची सेवा आवश्यक असताना 37 कंत्राटी वाहन चालकांची सेवा घेण्यात आली. त्यामुळे 15 कंत्राटी वाहन चालकांची सेवा जाहिरातीशिवाय व निविदाशिवाय घेण्यात आली. महाराष्ट्र शासन, विधी व न्याय विभागाच्या वरील दिनांक 19/03/2014 च्या शासन निर्णयानुसार कंत्राटदाराकडून निविदा मागवितांना, "कोणत्या कामासाठी किती कामगार आवश्यक आहेत हे वर्तमानपत्रात प्रसिध्द करण्यात येणारी निविदा सुचना व कार्यालयीन जाहिरात फलक येथील जाहिरातीमध्ये स्पष्टपणे नमुद करणे बंधनकारक आहे." परंतु सदर निर्देशांचे पालन करण्यात आलेले नाहीत. त्यामुळे 15 कंत्राटी वाहन चालकांचे एकूण आठ महिन्यांचे वेतन जाहिरातीशिवाय व निविदाशिवाय प्रदान केलेले असून ते मान्य करता येत नाही. सदर प्रकरणी जबाबदारी निश्चित करून ते संबंधीताकडून वसूल करणे आवश्यक आहे.

4) कंत्राटदार सेवा सहकारी संस्थेच्या देयकातून 14 टक्के सेवाकर कपात करून देयक प्रदान केलेले नाही. महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक शासाउ-1006/प्र.क्र.01/06/सा.उप., दिनांक 20/01/2006 नुसार मॅन पावर सेवा देणा-या संस्थांकडून सन 2015-2016 या वित्तीय वर्षात 14 टक्के सेवाकर कपात करणे बंधनकारक आहे.

5) कंत्राटदार सेवा सहकारी संस्थेसोबत नियमानुसार विहित रक्कमेच्या मुद्रांकावर करारनामा करण्यात आलेला नाही. फक्त रूपये 100 च्या मुद्रांकावर करारनामा करण्यात आलेला आहे. महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक झेडपीए-2009/प्र.क्र.514/वित्त-09, दिनांक 20/11/2009 नुसार पंचायत राज संस्थामार्फत करण्यात येणा-या सर्व प्रकारच्या कार्यकरारासाठी मुद्रांक शुल्क आकारणे आवश्यक आहे. रूपये 2,200/- एवढे मुद्रांक शुल्क वसूलपात्र आहे.

3.567 प्राथमिक आरोग्य केंद्रासाठी औषधी खरेदी.

जिल्हा परिषद वर्धा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 11) - सदरबाबत प्रमाणक क्रमांक 2563, दिनांक 29/03/2016 अन्वये रक्कम रूपये 9,99,999/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) संचालनालय वैद्यकीय शिक्षण आणि संशोधन मुंबई क्रमांक संवेशीवस/ओखक/मुदतवाढ/2540, दिनांक 05/12/2015 नुसार दरकरारातील दराची तुलना आरोग्य सेवा संचालनालय बीएमसी/इएम आयसी/डी जी एम अॅन्ड डी यांच्या दरकरारा बरोबर करून त्यातील न्युनतम दराने करण्यात यावी. तसेच सदर बाबीचे न्युनतम बाजारभाव तपासून दर कमी असल्यास संचालनालयास कळवावे असे नमुद असतांना बाजार भाव तपासल्याबाबत अभिलेखे नस्तीत नसल्याने करण्यात आलेल्या औषध खरेदीत शासनाचे नुकसान झाले नसल्याबाबत अभिलेख्यासह कारणमिमांसा करणे आवश्यक आहे.

2) सदर औषधाची नोंद साठा पुस्तक नमुना 33 क्रमांक सीसी 1 पान क्रमांक 4 8 व 6 वर नोंद घेण्यात आली आहे. साठा पुस्तकात औषध वितरण दर्शविण्यात आले आहे. परंतु औषध प्राप्तकर्त्याच्या स्वाक्षऱ्या घेण्यात आल्या नाहीत. त्यामुळे रूपये 9,99,999/- ची औषधी वाटप झाली नसल्याचे दिसून आले.

3) प्रशासकीय मान्यतेवर क्रमांक व दिनांक नमुद नसल्याने प्रशासकीय मान्यतेशिवाय खरेदी करण्यात आली आहे.

4) तांत्रिक मान्यतेतील अट क्रमांक 10 नुसार वार्षिक मर्यादेच्या आत खरेदी केल्याबाबत अभिलेखे तसेच वार्षिक मर्यादा रक्कम किती होती. याचे अभिलेखे नस्तीत नाही.

3.568 बॅडशिट व रबर मेकिन्टोष खरेदीबाबत अनियमितता.

जिल्हा परिषद वर्धा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 13) - बॅडशिट व रबर मेकिन्टोष खरेदीबाबत रक्कम रुपये 19,99,851/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) दरकराराला मुदतवाढ वैद्यकीय संचालनालय संशोधन मुंबई परिपत्रक दिनांक 05/12/2015 अन्वये दिलेल्या परिपत्रकानुसार 80 टक्के पेमेंट माल प्राप्त झाल्यानंतर द्यावयाचा आहे. व उर्वरीत 20 टक्के रक्कम नंतर द्यावयाची असतांना 100 टक्के रक्कम एकाच वेळी म्हणजेच दिनांक 31/03/2016 ला देण्यात आली.

2) तांत्रिक मान्यतेतील अट क्रमांक 3 नुसार वार्षिक मागणी पेक्षा जादा खरेदी करण्यात येवू नये असे नमुद असतांना लेखाशिर्ष 22103735 अंतर्गत 13,500 नग तसेच संचालनालयाद्वारे सुध्दा जिल्हा निधी 101-बी-21 अंतर्गत पुरवठा करण्यात आला. सदर खरेदी ही प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या वार्षिक मागणीपेक्षा जादा नसल्याचे अभिलेखे लेखापरीक्षणास सादर करण्यात आले नाही.

3) सदर साहित्याची नोंद साठा पुस्तकात नमुना 33 वर घेण्यात आली आहे. सदर साहित्याचे वितरण प्राथमिक आरोग्य केंद्राला केल्याचे दर्शविले असून साहित्य प्राप्त केल्याच्या स्वाक्षऱ्या साठा पुस्तकात घेण्यात आल्या नसल्याने प्राथमिक आरोग्य केंद्राला साहित्य प्राप्त झाल्याचे स्पष्ट होत नाही. त्यामुळे औषध खरेदीबाबत निवळ मोघम स्वरूपात अभिलेखे तयार करून अनुदानाची हानी केल्याचे दिसून आले.

4) डि.एम. / ट्रान्सपोर्ट रिपोर्टवर साहित्य प्राप्त केल्याच्या दिनांकीत स्वाक्षरी नसल्याने प्रत्यक्षात साहित्य कोणत्या दिनांकास प्राप्त झाले हे स्पष्ट होत नाही. त्यामुळे औषध प्राप्तीच्या पुर्वीच रक्कमांचे प्रदान झाल्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

5) तांत्रिक मान्यतेतील अट क्रमांक 10 नुसार केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल संचालनालयास सादर केल्याबाबतचा अहवाल उपलब्ध नाही. यावरून संचालनालयाचे निर्देशानुसार प्रदान झाल्याबाबतची पडताळणी करता आली नाही.

6) प्रशासकीय मान्यतेवर आदेश क्रमांक व दिनांक नमुद नाही.

3.569 प्राथमिक आरोग्य केंद्र बारव्हा येथे मुदतबाहय औषधी शिल्लक असणेबाबत.

जिल्हा परिषद भंडारा, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 5) - प्राथमिक आरोग्य केंद्र, बारव्हा यांचे कार्यालयातील साठा नोंदवहीचे लेखापरीक्षण केले असता Tab Amoxycilin 125 mg औषधांचा दिनांक 29/03/2016 अखेर रुपये 4,900/- नगांचा साठा शिल्लक असल्याचे दिसून येते. त्यापैकी दिनांक 31/03/2016 पर्यंत 1100 नग मुदतबाहय झालेल्या औषधांचे वाटप करून दिनांक 31/03/2016 रोजी 3800 नग गोळ्या शिल्लक असल्याचे साठा रजिस्टर मध्ये दिसून येते. वास्तविक Tab Amoxycilin 125 mg गोळ्यांची मुदत माहे फेब्रुवारी 2016 अखेर संपत असतानाही प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या निष्काळजीपणामुळे मुदतबाहय 1,100 गोळ्यांचे वाटप रूग्णांसाठी करणेत आले आहे.

त्यामुळे 3,800 गोळ्या शिल्लक गोळ्यांचे दराप्रमाणे रक्कम रुपये 1,812/- संबंधितांकडून वसूल करणे आवश्यक आहे.

3.570 सन 2014-15 या आर्थिक वर्षातील संवेदनशील आदीवासी भागात सेवा पुरविणे, औषधी खरेदीतील अनियमिततेबाबत.

जिल्हा परिषद गोंदिया, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 6) - सदरबाबत 4 प्रमाणकान्वये रक्कम रुपये 7,75,764/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 83(1) व (3) अन्वये औषधी/वस्तू खरेदी केल्यानंतर प्राप्त झालेली औषधी/वस्तू योग्य दर्जाची पुरवठा केल्याबाबत शासन मान्य संस्थेकडून चाचणी करून घेणे अपेक्षित असताना प्रमाणक क्रमांक 178, दिनांक 08/06/2015 रुपये 6,750/- मॅ. आशीर्वाद अशोसीएटस अकोला यांच्याकडून SYP MUDDAR व SYP CYNOVIT चे चाचणी अहवाल लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाले नाहीत. तसेच बीलावर MFG DATE व EXP DATE लिहली नसल्याने सदर औषधाची मुदत ही 1 वर्षाची होती किंवा नाही याबाबत पुरवठा आदेशातील अट क्रमांक 2 नूसार खात्री करता आली नाही. सदर औषधांचे डिलेव्हरी चलान लेखापरीक्षणास उपलब्ध झाले नाहीत.

2) उशीरा औषधी/वस्तू पुरवठा केल्यामुळे रक्कम रुपये 5,696/- वसूलपात्र ठरते.

3.571 12 प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे बळकटीकरण (आदिवासी) दवाखान्यांना औषधी व साहित्य खरेदीतील अनियमिततेबाबत.

जिल्हा परिषद गोंदिया, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 17) - सदर बाबत 3 प्रमाणकान्वये रक्कम रुपये 1,62,916/- खर्च करण्यात आला आहे.

जिल्हा परिषद गोंदिया येथील आरोग्य विभागाचे सन 2015-16 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षण करित असतांना असे निदर्शनास आले की, सदर विभागाने उपरोक्त विषयांकित प्राथमिक आरोग्य केंद्रांकरिता रुपये 1,95,000/- ची तरतुद करण्यात आली. त्यानुषंगाने साहित्य खरेदी करिता प्रशासकीय व तांत्रिक मान्यता घेवून संबंधीत पुरवठाधारकांना वेगवेगळ्या पत्रान्वये पुरवठा आदेश देण्यात आले. व त्यानुषंगाने पुरवठादाराचे साहित्य प्राप्त झाल्याबाबत व साठा नोंदवहीला नोंद घेतल्याचे दिसून आले. यावर लेखापरीक्षणाचे अभिप्राय पुढीलप्रमाणे आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक बीयुडी-2011/प्र.क्र.5/का.6, दिनांक 12/05/2011 चे शासन निर्णयानुसार आदिवासी उपयोजनेंतर्गत उपलब्ध करून दिलेली तरतुद फक्त आदिवासी लोकांकरिता वा आदिवासी उपयोजना क्षेत्रांतर्गत खर्च करण्यात यावी. आदिवासी उपयोजनेंतर्गत केलेली तरतुद क्षेत्राबाहेर किंवा सर्वसाधारण योजनेखाली खर्च करण्यात येवू नये असे स्पष्ट नमुद आहे. सदर विभागाने आदिवासी उपयोजना क्षेत्रांतर्गत एकुण किती प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आहेत. याची माहिती न पुरविल्याने सदर साहित्याचा पुरवठा इतर सर्वच प्राथमिक आरोग्य केंद्रानासुद्धा अनियमितपणे वाटप केल्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

2) आदिवासी उपयोजना क्षेत्रांतर्गत येणा-या प्राथमिक आरोग्य केंद्रांकडे आणि स्वतःचे भांडार शाखेकडे किती साठा शिल्लक आहे. याबाबतची मागणी व शिल्लक साठ्याबाबतची माहिती नस्तीत आढळून न आल्याने केलेल्या साहित्ये खरेदीच्या आवश्यकतेबाबत खात्री पटवता आलेली नाही. तरी तशी साधार पुराव्यासह खात्री पटवून दयावी.

3.572 सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण योजना अंतर्गत एक किंवा दोन मुलींच्या जन्मानंतर कुटूंब कल्याण नियोजन शस्त्रक्रिया करून घेणा-या जोडप्यांना व मुलींना विशेष प्रोत्साहनात्मक मोबदला नियमबाह्य शोधनातील अनियमितता.

जिल्हा परिषद चंद्रपूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 6) - सदर बाबत प्रमाणक क्रमांक 70, दिनांक 11/02/2016 अन्वये रक्कम रुपये 16,60,000/- खर्च करण्यात आला आहे.

सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण योजना अंतर्गत एकुण 159 लाभार्थींना उपरोक्त प्रमाणकान्वये लाभ देण्यात आलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक साफुयो-2004/1511/प्र.क्र.297/ कु.क्र.3, दिनांक 24/04/2007 अन्वये अटीशर्ती क्रमांक 9 व 12 अन्वये प्रसिध्दी देण्याबाबत अट असून त्याप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आली नसल्याने लाभार्थ्यांची निवड पारदर्शक प्रमाणे झाली नसल्याने दिसते.

2) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक साफुयो-2004/1511/प्र.क्र./297/कु.क्र.3, दिनांक 24/04/2007 अन्वये अट क्रमांक 7 नुसार राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्राची अदयावत नोंदवही ठेवण्यात आली नाही. त्यामुळे सदर बचत प्रमाणपत्रे निवड करण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांनाच वाटप करण्यात आल्याची खात्री होत नाही.

3) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक साफुयो-2004/1511/प्र.क्र./297/कु.क्र.3, दिनांक 24/04/2007 तील अट क्रमांक 6 नुसार अर्जदाराचा अर्ज परीपूर्ण असल्यास सदर अर्ज संबंधीत अधिकारी जवळच्या टपाल कार्यालयाकडे पाठवतील बचत प्रमाणपत्र प्राप्त करतील कार्यालयातील नोंदवहीत नोंदी घेतील परंतु त्या प्रमाणे कार्यवाही केलेचे दिसत नाही.

4) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक साफुयो-2004/1511/प्र.क्र./297/कु.क्र.3, दिनांक 24/04/2007 अटी क्रमांक 8 या योजने अंतर्गत प्रत्येक महिण्यात प्राप्त झालेले अर्ज त्यापैकी अपूर्ण व निकाली काढलेल्या अर्जांचा अहवाल प्रत्येक महिण्याच्या 10 तारखेपर्यंत अतिरीक्त संचालक, आरोग्य सेवा कुटुंब कल्याण माता बालसंगोपन आणी शालये आरोग्य पुणे यांचेकडे पाठवलेला अहवाल लेखापरीक्षण वेळी सादर केलेला नाही.

5) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक साफुयो-2004/1511/प्र.क्र./297/कु.क्र.3, दिनांक 24/04/2007 तील अटीनुसार उपयोगिता प्रमाणपत्राची मागणी करुनही खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर करण्यात आलेले नाही. त्यामुळे प्राप्त अनुदानाचा वियोग सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण योजना अंतर्गत योजने करिता करण्यात आल्याबाबत पडताळणी करता आली नाही.

6) सदर लाभार्थ्यांची विभागाकडे प्राप्त अर्ज नोंदवही सादर केलेली नाही.

3.573 अॅलोपॅथीक / आयुर्वेदीक दवाखाने यांना अतिरीक्त औषधी पुरवठा करणे योजनेतील अनियमिततेबाबत.

जिल्हा परिषद चंद्रपूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 14) - सदरबाबत प्रमाणक क्रमांक 450, दिनांक 31/03/2016 अन्वये रक्कम रुपये 99,687/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) आरोग्य विभागाने दरपत्रके प्राप्त करून कुष्णा फार्मास्युटीकल्स, इंदोर यांचेकडून ओआरएस पॅकेट 20200 नग @ 4.935 दराने एकुण रुपये 99,687/- किंमतीची औषधी खरेदी केली आहे. जिल्हा परिषद, आरोग्य विभाग, चंद्रपुरला टॅब्लेट पॅरासिटॅमॉल 500 मि.ग्रा. खरेदी करावयाची असल्याने आरोग्य संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक 960/2015, दिनांक 22/05/2015 अन्वये टॅब्लेट पॅरासिटॅमॉल 500 मि.ग्रा.चा प्रती नग रुपये 0.2483 दराचा दरकरार मे.थेमीस फार्मास्युटिकल्स यांचेसोबत केलेला असल्याचे व सदर दरकराराची मुदत दिनांक 20/11/2015 पर्यंत असल्याचे आरोग्य संचालनालय, मुंबई यांनी कळविलेले होते. त्याप्रमाणे 4,00,000 गोळ्या खरेदीबाबतचा पुरवठा आदेश पत्र क्रमांक निरंक दिनांक निरंक नस्ती सोबत जोडलेला असतांना विभागाने दरकरार संपुष्टात आल्यामुळे ओआरएस पॅकेटची खरेदी केलेली आहे. आरोग्य संचालनालय, मुंबई यांनी दरकराराची मुदत कळविल्यानंतर सुध्दा विभागाने 6 महिणे पर्यंत खरेदीची कार्यवाही केलेली नाही. त्यामुळे दरकरार संपुष्टात आल्यामुळे अनावश्यक खरेदी बाबत जबाबदारी निश्चित करणे आवश्यक आहे.

2) विभागाने ओआरएस पॅकेट खरेदीचा दरकरार नसल्याबाबत आरोग्य संचालनालयाकडून खात्री केल्याचे पत्र नस्तीसोबत दिसुन आले नाही.

3) सदर खरेदीस विषय समितीची मंजूरी घेतल्याचे दिसुन आले नाही.

4) दरपत्रके प्राप्त करण्याकरीता पत्र क्रमांक 180/2016, दिनांक 19/03/2016 नस्तीसोबत आहे. परंतु सदर पत्र कोणत्या पुरवठादारांना दिले त्याबाबतची पुरवठादारांची नावे पत्रावर नमुद नाही.

5) मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचे टिपणीवरील नोंदीप्रमाणे कुष्णा फार्मास्युटीकल्स, इंदोर यांचे दर स्थानिक बाजारपेठेतील दरापेक्षा कमी असल्याची विभागाने खात्री केल्याचे नमुद आहे. प्रत्यक्षात बाजारपेठेतील दराबाबतचा तुलनात्मक तक्ता नस्तीसोबत जोडलेला नाही.

6) प्राप्त तीनही दरपत्रधारक शासनमान्य पुरवठादार, उत्पादक असल्याबाबत किंवा आरोग्य संचालनालय स्तरावर नोंदणीकृत असल्याचे प्रमाणपत्र दरपत्रकासोबत नाही.

7) सन 2015-16 या वित्तीय वर्षाकरीता औषधे खरेदी करावयाची असतांना प्रत्यक्षात ओआरएस पॅकेटचा साठा विभागाला दिनांक 31/03/2016 ला प्राप्त झालेला आहे. त्यामुळे वर्ष संपल्यानंतर औषधी खरेदी व प्रत्यक्षात प्राथमीक आरोग्य केंद्रांना वाटप सन 2016-17 या वर्षात केल्यामुळे फक्त अनुदान खर्ची टाकण्याकरीताच खर्च केलेला असल्याचे दिसून येते. त्यामुळे योजनेचा उद्देश सफल झाल्याचे दिसून येत नाही.

3.574 अनु.जाती/जमाती/एनटी व बिपीएल नागरीकांना नेत्र तपासुन चष्मा पुरवठा करणे योजनेतील अनियमिततेबाबत.

जिल्हा परिषद चंद्रपूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 15) - सदर बाबत प्रमाणक क्रमांक 270, दिनांक 31/03/2016 अन्वये रक्कम रुपये 19,97,930/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) सदर योजनेस प्रशासकीय मंजूरी ही दिनांक 29/09/2015 ला प्राप्त झालेली असतांना प्रथम वेळ ई-निवीदा सुचना वर्तमानपत्रात दिनांक 15/01/2016 ला म्हणजेच प्रशासकीय मंजूरी नंतर 4 महिणे उशिराने प्रकाशित करण्यात आली. विलंबाबाबत खुलासा करणे आवश्यक आहे.

2) पुरवठादारासोबत मुद्रांक पेपरवर केलेल्या करारनाम्यात बाब क्रमांक 6 नुसार शिबारात नेत्र रूग्णांची तपासणी केल्यावर निघालेल्या नंबरची स्लीप दोन प्रतीत तयार करून एक स्लीप रूग्णांना व दुसरी स्लीप रूग्णांच्या यादीसह जिल्हा परिषद आरोग्य विभागात सादर करण्याबाबतच्या सुचना असतांना लाभार्थींची फक्त यादी सादर केली असुन लाभार्थींची नावे नमुद नाही.

3) शिबारात नेत्र रूग्णांची तपासणी केल्यावर निघालेल्या नंबरचे चष्मे तयार करून पुरवठा संबंधीत प्राथमीक आरोग्य केंद्रात करावयाचा असतांना प्राथमीक आरोग्य केंद्राकडील प्राप्त पोचपावत्यांची तपासणी केली असता प्राथमिक आरोग्य केंद्र घुग्गुस-656 रूग्ण दिनांक 26/03/2016, शंकरपुर-865 रूग्ण दिनांक 14/03/2016, मोहाडी/एन-394-रूग्ण दिनांक 22/03/2016, बोथली- 371 रूग्ण दिनांक 18/03/2016, पाथरी-359 रूग्ण दिनांक 18/03/2016 याप्रमाणे रूग्णांची तपासणी एकाच दिवशी करून त्यांना त्याच दिवशी चष्म्यांचे वाटप केलेले नमुद आहे. संपुर्ण जिल्ह्यात एकुण 110 शिबीरात इतक्या मोठ्या प्रमाणावर रूग्णांची तपासणी करणे व त्यापैकी 9,746 रूग्णांना चष्मे वाटप करणे ही बाब अशक्यप्राय आहे.

4) जिल्हा शल्य चिकीत्सक, सामान्य रूग्णालय, चंद्रपूर यांना पत्र क्रमांक 192, दिनांक 30/03/2016 अन्वये चष्म्याचा नमुणा तपासणी करीता पाठविल्याचे नमुद आहे.प्रत्यक्षात प्राथमिक आरोग्य केंद्राकडुन प्राप्त पोचपावत्यांची तपासणी केली असता गरजुंना चष्म्याचे वाटप दिनांक 14/03/2016 ते 30/03/2016 या कालावधीत करण्यात आल्याचे दिसुन येते. तपासणी अहवाल प्राप्त करण्यापुर्विच वाटप कसे करण्यात आले ?

5) जिल्हा शल्य चिकीत्सक, सामान्य रूग्णालय, चंद्रपूर यांचे पत्र क्रमांक 7212, दिनांक 30/03/2016 नुसार त्यांनी चष्म्याचे नमुण्याची तपासणी केल्याचे नमुद आहे. प्रत्यक्षात संपुर्ण चष्मे तपासणी न करता फक्त सॅपल तपासणी केलेली आहे.

6) जिल्हा शल्य चिकीत्सक, सामान्य रूग्णालय, चंद्रपूर यांनी चष्म्याची फ्रेम कार्बन व बायफोकल लेंस असल्याचे प्रमाणित केले आहे. लेंस कीती पाँवरची आहे याबाबत वैद्यकीय अधिकारी प्रमाणित करू शकतात, परंतु फ्रेम ही कार्बनचीच असल्याची बाब वैद्यकीय अधिकारी प्रमाणित करू शकतात काय ? याबाबत सप्रमाण खुलासा सादर करणे आवश्यक आहे.

7) लाभार्थींची यादी व जातीचे प्रमाणपत्र लेखापरीक्षणास सादर केलेली नसल्यामुळे प्रत्यक्षात अनु.जाती/जमाती/एनटी व बिपीएल नागरीकांनाच योजनेचा लाभ दिल्याची खात्री करता आली नाही.

3.575 संचालनालय स्तरावरील औषधी व लिनेन साहित्य सामुग्री खरेदीमधील अनियमितेबाबत.

जिल्हा परिषद गडचिरोली, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 1) - सदरबाबत एकूण 2 प्रमाणकान्वये रक्कम रुपये 17,66,876/- खर्च करण्यात आले आहेत.

सन 2015-16 या वित्तीय वर्षात संचालनालयाकडून गडचिरोली जिल्यातील प्राथमिक आरोग्य केन्द्रांकरिता पुरवठा आदेशानुसार आरोग्य विभागास लिनेन सामुग्री तसेच औषधीचा पुरवठा झालेला असून ते प्राप्त झाल्याची नोंद विभागाचे साठा पंजी क्रमांक 1 मध्ये नोंद घेण्यांत आलेली असून प्राथमिक केन्द्रांना वाटप करण्यांत आले आहे. याबाबत अभिप्राय पुढीलप्रमाणे आहे.

1) संचालनालय स्तरावरून पुरवठाधारकास पुरवठा आदेश देऊन लिनेन साहित्य सामुग्री व औषधी खरेदी करून जिल्हा परिषदेचे आरोग्य विभागाला पाठविण्यांत आले असून त्याचे प्रदान जिल्हा परिषद स्तरावरून झालेले आहे.परंतु सदर लिनेन साहित्य सामुग्री व औषधी खरेदी करिता अनुदान जिल्हा परिषद स्तरावर उपलब्ध करून दिले असतांना संचालनालय स्तरावरून पुरवठा आदेश देणे ही बाब नियमबाह्य ठरते.

2) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक झेडपीए-2012/प्र.क्र.680/वित्त-9, दिनांक 31/01/2013 नुसार पुरवठा आदेश देण्याअगोदर सक्षम प्राधिका-यांची तांत्रिक मंजूरी व प्रशासकीय मान्यता घेणे आवश्यक असतांना ती न घेता संचालनालय स्तरावरून पुरवठा आदेश देण्यांत आलेला आहे.

3) जिल्हा परिषद गडचिरोली चे आरोग्य विभागास जिल्हा स्तरावरील प्राथमिक आरोग्य केन्द्रांकडून मागणी अहवाल प्राप्त न करताच संचालनालय स्तरावरून पुरवठा आदेश देण्यांत आलेला असून लिनेन साहित्य व औषधीचा पुरवठा विभागाला झालेला असल्याची नोंद साठा-पुस्तकांत घेण्यांत आल्याचे आढळून आलेले आहे.

3.576 सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण पारितोषीक योजना अमलबजावणीतील अनियमितता.

जिल्हा परिषद गडचिरोली, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - सदर बाबत 3 प्रमाणकान्वये रक्कम रुपये 8,20,000/- खर्च करण्यात आला आहे. जिल्हा परिषद गडचिरोली चे आरोग्य विभागातील सन 2015-2016 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरिक्षणांत सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण पारितोषीक योजना अंतर्गत सन 2014-15 ची अर्खर्चित तरतुद रुपये 11.50 लक्ष शिल्लक असून उपरोक्त प्रमाणकान्वये लाभार्थ्यांना योजनेचा लाभ देण्यांत आल्याचे दिसून आले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक साफुयो-2004/1511/प्र.क्र.297/कु.क.3, दिनांक 24/04/2007 चे नियम क्रमांक 4 नुसार एक मुलगी असल्यास त्या मुलीचे वय एक वर्ष पूर्ण झाल्यानंतर आणि दोन मुली असल्यास दुस-या मुलीचे वय एक वर्ष पूर्ण झाल्यानंतर अर्जदारास जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी अर्ज द्यावयाचे असतांना 33 लाभार्थ्यांना दुस-या मुलीचे वय एक (1) वर्ष पूर्ण होण्याआधीच अर्ज देण्यांत आले असून जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद गडचिरोली यांचे कार्यालयात प्राप्त झाले असल्याचे दिसून आले.

2) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक साफुयो-2004/1511/प्र.क्र.297/कु.क.3, दिनांक 24/04/2007 चे नियम क्रमांक 2(ब) नुसार दोन मुलीनंतर शस्त्रक्रिया केलेल्या व्यक्तीस रुपये 2,000/- रोख व मुलींच्या नांवे रुपये 4,000 + 4,000 = रुपये 8,000/- ची राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्र स्वरूपात लाभ द्यावयाचे आहे. परंतु प्रमाणक क्रमांक 237 मधील अनुक्रमांक 19 व केस क्रमांक 11, श्री.चंद्रशेखर रमेश राऊत, मु.धुंडेशिवनी, पो. अमिर्झा, तालुका गडचिरोली यांनी कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया दिनांक 30/11/2013 ला करण्यांत आल्याचे अर्जावर नमुद आहे. परंतु अर्जावर दोन मुलींचे नांव व वय नमुद करण्यांत आले नाही. तसेच मुलींच्या जन्मांचे प्रमाणपत्र तपासले असता, दोन मुलींच्या वयातील अंतर फक्त 3 महिने असल्याचे आढळले. जन्माच्या तारखेत फरक असल्यामुळे देण्यांत आलेला लाभ नियमबाह्य ठरतो.

3) प्रमाणक क्रमांक 238 मधील अनुक्रमांक 14 व केस क्रमांक 14, श्रीमती वर्षा अविनाश तलांडे, रा.विठ्ठलपुर, तालुका चामोर्शी, प्राथमिक आरोग्य केंद्र येनापूर येथे दिनांक 19/09/2014 ला, शस्त्रक्रिया नोंदणी क्रमांक 17 असून कुटुंब नियोजन शस्त्रक्रिया करण्यांत आल्याचे अर्जावर नमुद आहे. परंतु वैद्यकीय अधिकारी,

प्राथमिक आरोग्य केंद्र कोनसरी यांनी शस्त्रक्रिया केल्याचे प्रमाणपत्र सादर केले त्या प्रमाणपत्रावर शस्त्रक्रिया करणाऱ्या लाभार्थ्याची स्वाक्षरी अथवा अंगठा घेतला नाही, त्यामुळे देण्यांत आलेला लाभ रुपये 2,000/- लेखा मान्य करता येत नाही.

4) शस्त्रक्रिया केलेल्या लाभार्थ्यास रुपये 2,000/- रोख व मुर्लीच्या नांवे राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्र स्वरूपात लाभ द्यावयाचा आहे. परंतु मास्टर नोंदवहीत लाभार्थ्यास रोख रक्कम दिल्याचा धनादेश क्रमांक / दिनांक व मुर्लीच्या नांवे राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्राचे स्वरूप, रक्कम व दिनांक नमुद केले नाही. तसेच राष्ट्रीय बचत प्रमाणपत्राचे वाटप केल्याबाबत संबंधीत लाभार्थ्याची स्वाक्षरी किंवा अंगठ्याचा ठसा घेण्यांत आले नाही.

5) महाराष्ट्र शासन, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक साफुयो-2004/1511/प्र.क्र.297/ कु.क.3, दिनांक 24/04/2007 चे नियम क्रमांक 8 नुसार या योजने अंतर्गत प्रत्येक महिन्यांत प्राप्त झालेले अर्ज त्यापैकी अपूर्ण व निकाली काढलेल्या अर्जाचा अहवाल प्रत्येक महिन्याच्या 10 तारखेपर्यंत अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा, कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोपण आणि शालेय आरोग्य, पुणे यांचेकडे सादर करणे आवश्यक असतांना त्याप्रमाणे कार्यवाही केल्याचे अभिलेखे आढळले नाही.

6) उपरोक्त शासन निर्णयाचे नियम क्रमांक 12 नुसार मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी सदर योजनेखाली पात्र ठरलेल्या जोडप्यांचे जिल्हा स्तरावर मोठ्या प्रमाणांत प्रसिध्दी देऊन सत्कार केल्याचे अभिलेखे आढळून आले नाही.

3.577 आदिवासी क्षेत्र उपयोजना (टी एस पी) मधुन प्राथमिक आरोग्य केंद्रांच्या औषधी अनुदानात वाढ करणे या योजने अंतर्गत औषधी व साहित्य खरेदी करणेबाबत.

जिल्हा परिषद गडचिरोली, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 16) - सदरबाबत 3 प्रमाणकान्वये रक्कम रुपये 39,53,205/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक अब,यु.डी.-2011/प्र.क्र.-5/का-6, दिनांक 12/05/2011 अन्वये आदिवासी उपयोजना क्षेत्रांतर्गत उपलब्ध करून दिलेली लिनेन साहित्य फक्त आदिवासी लोकांकरिता व आदिवासी उपयोजना क्षेत्रांतर्गत खर्च करण्यांत यावी असे नमुद आहे. परंतु नियमाप्रमाणे कार्यवाही झालेली नाही. म्हणजेच सदर योजने अंतर्गत खरेदी केलेली औषधी फक्त आदिवासी उपयोजना क्षेत्रांतर्गत (टि.एस.पी.) आदिवासी लोकांकरिता (त्यात 5 पंचायत समिती अहेरी, भामरागड, कुरखेडा, कोरची व एटापल्ली अंतर्गत 25 प्राथमिक आरोग्य केंद्र येतात) असतांना त्याचा लाभ सर्वांना देण्यांत आलेला आहे.

2) पुरवठा आदेशानुसार खरेदी केलेली लिनेन साहित्य जिल्यातील 12 पंचायत समिती अंतर्गत 45 प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना वाटप करण्यांत आलेली आहे, परंतु संबंधीताकडून वाटप केलेली औषधी कधी उपयोगात आणली याबाबतचा वाटप अहवाल व विनियोग प्रमाणपत्र प्राप्त करणे आवश्यक असतांना ते प्राप्त करण्यांत आलेले नाही.

3.578 आरोग्य केंद्र चार खाटा बांधकाम या योजनेअंतर्गत खरेदीतील अनियमितता.

जिल्हा परिषद औरंगाबाद, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 4) - सदरबाबत रक्कम रुपये 9,32,765/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र राज्य, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, परिपत्रक क्रमांक झेडपीए 2008/प्र.क्र.446/वित्त-9, दिनांक 20/6/2008 नुसार देण्यात आलेल्या वेळापत्रकाप्रमाणे खरेदी प्रक्रीया राबविणे आवश्यक असतांना योग्य नियोजन न करता व प्राथमिक आरोग्य केंद्रांचा शिल्लक साहित्य साठा, त्याची वित्तीय वर्षातील वार्षिक मागणी याचा एकत्रित विचार करण्याऐवजी जसजसे अनुदान प्राप्त झाले, तसा खर्च नोंदविण्यात आला आहे.

2) महाराष्ट्र शासन, वैद्यकीय व औषधी द्रव्य विभाग, क्रमांक डीपीआर 1080/1515/सी.आर./230/ 88/ एमडडी/4 (ब), दिनांक 31/08/1990 मधील परिच्छेद क्रमांक 32 नुसार बिलापोटी अदा करावयाच्या एकुण रकमेच्या 80 टक्के औषधी प्राप्त झाल्यावर व 20 टक्के तपासणी झाल्यावर अदा करावयाची असतांना गुणात्मक तपासणी न करता 100 टक्के रक्कम एकदाच प्रदान करण्यात आलेली आहे.

3) वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक एच.बी.पी./1089/160/एमडी दिनांक 20/04/1990 मधील उपपरिच्छेद क्रमांक 8 नुसार वित्तीय वर्ष सुरु झाल्यानंतर एका महिन्यात साहित्याची मागणी करणे आवश्यक असताना तशी कार्यवाही केलेली नाही. त्यामुळे प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना नियमितपणे पुरवठा झाला किंवा कसे, याबाबत खात्री करता आली नाही.

4) संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे परिपत्रक क्रमांक य.स.आ.से./औ.स./कढा-12, दिनांक 17/12/1998 अन्वये उपलब्ध अनुदानाप्रमाणे साहित्य खरेदी केल्यानंतर साहित्याचे वाटप रुग्णांच्या सरासरी उपस्थितीनुसार प्राथमिक आरोग्य केंद्राची वर्गवारी करणे आवश्यक आहे. तरी विहित मर्यादेपेक्षा जास्त साहित्य पुरवठा आरोग्य केंद्रांना झाला किंवा कसे, याबाबत खात्री पटली नाही.

3.579 जिल्हा वार्षिक व इतर योजनेंतर्गत प्राथमिक आरोग्य केंद्राकरीता औषधे, साधन सामुग्री व यंत्र सामुग्री खरेदीबाबत

जिल्हा परिषद जालना, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - सदरबाबत रक्कम रुपये 76,03,600/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे परिपत्रक क्रमांक 6/सअस/सआ/औषधी/कक्ष-2, दिनांक 11/12/1988 नुसार औषधीचे वाटप प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या अ, ब व क वर्गवारीनुसार होणे आवश्यक असतांना अशा प्रकारची वर्गवारी केलेली दिसून येत नाही.

2) महाराष्ट्र शासन, वैद्यकीय व औषधी द्रव्य विभाग, निर्णय क्रमांक डीपीआर/1080/1515/सी आर 230/एमईडी 4 (ब), दिनांक 31/08/1990 मधील परिच्छेद क्रमांक 32 नुसार बिलापोटी अदा करावयाच्या एकूण रक्कमेच्या 80 टक्के रक्कम औषधी प्राप्त झाल्यानंतर व 20 टक्के रक्कम गुणवत्ता तपासणी नंतर अदा करावयाची आहे. परंतु, औषधांची गुणात्मक तपासणी न करता 100 टक्के रक्कम अदा करण्यात आली आहे.

3) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 79 प्रमाणे देयके विरूपित केलेली नाहीत. त्यामुळे दुबार रक्कम प्रदान होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

4) शासन निर्णय क्रमांक डीपीआर-1088/सीआर-7906/30, दिनांक 26/10/1998 नुसार ज्या वित्तीय वर्षात औषधी खरेदी केली, त्याच वर्षात तिचा विनियोग करणे गरजेचे आहे. परंतु, विवरणपत्रातील औषधी मार्च अखेर मोठ्या प्रमाणात शिल्लक असल्याचे दिसून येते. तरी गरजेच्या प्रमाणात खरेदी केल्याची खात्री करून औषधी कालबाह्य होणार नाहीत, याची दक्षता घेण्यात आली नाही.

5) प्रमाणक क्रमांक 517, दिनांक 31/03/2016 अन्वये रक्कम रुपये 3,35,800/- पुरवठादारास पुरवठा आदेश दिनांक 13/03/2015 अन्वये पुरवठा कालावधी 45 दिवस असतांना पुरवठादाराने 244 दिवसांनी पुरवठा केलेला आहे. पुरवठा आदेशातील अटी व शर्तीप्रमाणे पुरवठादारास पुरवठा केलेल्या रक्कमेच्या 10 टक्के रक्कम दंड आकारणे आवश्यक आहे. त्यामुळे दंड रक्कम रुपये 33,580/- पुरवठादाराकडून वसूल करून शासन खाती भरणा करावी.

6) प्रमाणक क्रमांक 518, दिनांक 31/03/2016 रक्कम रुपये 1,08,875/- अन्वये पुरवठा आदेश दिनांक 01/07/2015 देण्यात आला होता. परंतु, पुरवठादाराने दिनांक 23/09/2015 रोजी पुरवठा केला. म्हणजेच पुरवठा 85 दिवसानंतर केल्यामुळे पुरवठा आदेशातील अटी व शर्तीप्रमाणे 85 दिवस उशिरा पुरवठा केल्याने पुरवठा केलेल्या रक्कमेच्या 10 टक्के रक्कम रुपये 10,887/- वसूल करण्यात यावी.

7) प्रमाणक क्रमांक 519, दिनांक 31/03/2016 रक्कम रुपये 4,86,600/- अन्वये AMOXYCILLIN CAPSULES IP 500MG सदरील औषधाचे दर 2,76,300 CAPSULES X रुपये 1.54/- = रुपये 4,25,502/- येते. परंतु, विभागाने रक्कम रुपये 4,26,817.74/- अदा केले आहेत. म्हणजेच रक्कम रुपये 1,316/- जादाची अदायी केले असल्याने सदरील जादा अदायी रक्कम रुपये 1,316/- झाली आहे. तसेच उपरोक्त प्रमाणकान्वये CAPSULES Amoxycillion JSSK 23700 X रुपये 1.54/- = रुपये 36,498/- येते. परंतु, विभागाने रक्कम रुपये 36,610.86/- अदा करण्यात आले आहे. म्हणजेच रक्कम रुपये 113/- ची जादा अदायी झाली आहे.

8) प्रमाणक क्रमांक 520, दिनांक 31/03/2016 रूपये 2,12,382/- अन्वये पुरवठा आदेश दिनांक 17/12/2015 अन्वये 45 दिवसात पुरवठादाराने पुरवठा करणे आवश्यक असतांना पुरवठादाराने दिनांक 10/03/2016 रोजी पुरवठा केला असून 39 दिवस उशीराने पुरवठा केल्यामुळे पुरवठादास अटी व शर्तीनुसार 10 टक्के दराने दंड आकारणी रक्कम रूपये 21,238/- वसूल करून योग्य त्या लेखाशिर्षाखाली भरणा करून अनूपालन दर्शवावे.

9) प्रमाणक क्रमांक 745, दिनांक 31/03/2016 रक्कम रूपये 35,316/- अन्वये पुरवठा आदेश दिनांक 17/12/2015 अन्वये 60 दिवसात पुरवठादाराने पुरवठा करणे आवश्यक असतांना दिनांक 08/03/2016 रोजी 21 दिवसांनी उशीरा पुरवठा केल्याने पुरवठादास 10 टक्के दराने दंड आकारणी रक्कम रूपये 3,531/- वसूल करून शासन खाती भरणा करण्यात यावी.

3.580 जिल्हा परिषद उपकरातून श्वानदंश/सर्पदंश प्रतिबंध लस खरेदीबाबत

जिल्हा परिषद जालना, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 6) - सदरबाबत रक्कम रूपये 4,99,915/- खर्च करण्यात आला आहे. संचिका व देयकांची तपासणी करता याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक डी.पी आर/1080/1515/सीआर230/एम.ई.डी.4(ब), दिनांक 31/08/1990 मधील परीच्छेद क्रमांक 32 नुसार बिलापोटी अदा करावयाच्या एकूण रकमेच्या 80 टक्के रक्कम औषधी प्राप्त झाल्यानंतर व 20 टक्के रक्कम गुणवत्ता तपासणीनंतर अदा करावयाची आहे. सदरील नियमाचे काटेकोरपणे पालन करण्यात येत नाही.

2) जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी दिनांक 25/08/2015 रोजी पुरवठा आदेश श्वानदंश खरेदीसाठी दिले. आदेशात स्पष्ट नमूद करण्यात आले आहे की, 30 दिवसात पुरवठा करण्यात आला नाही, तर दर करारातील अटीप्रमाणे दंड वसूल करण्यात यावा. डिलेव्हरी चलनची तपासणी करता पुरवठा दिनांक 28/10/2015 रोजी म्हणजेच 34 दिवस (म्हणजेच 4 आठवडे) विलंबाने करण्यात आला. तरी अटी व शर्तीनुसार 0.5 टक्का वसूली रक्कम रूपये 9,998/- संबंधित पुरवठादाराकडून वसूल करावी.

3) संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे परिपत्रक क्रमांक 6/सअस/सआ/औषधी/कक्ष2, दिनांक 11/12/1988 नुसार औषधी /लसीचे वाटप प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या वर्गवारीनुसार होणे आवश्यक असतांना अशी वर्गवारी केली नाही. सर्पदंश लस खरेदीपूर्वी प्राथमिक आरोग्य केंद्राकडून मागणी व पुरवठा याबाबत विचार घेण्यात आला नाही.

4) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिता लेखा संहिता 1968 चे नियम 87 नुसार शासकीय प्रयोग शाळेकडून खरेदी केलेल्या औषधांची तपासणी करणे आवश्यक असतांना उक्त औषधांची तपासणी अहवाल संचिकेत आढळून आला नाही.

3.581 कंत्राटी वाहनचालकाचे मानधन वाटपावरील खर्चाबाबत.

जिल्हा परिषद जालना, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 11) - सदरबाबत रक्कम रूपये 6,03,109/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकिर्ण- 2010/275/प्र.क्र.172/पंरा-7, दिनांक 19/10/2011 नुसार दिनांक 01/01/2012 नंतर बांधकामे, साहित्य व सेवा पुरवठाच्या निविदा ई - निविदा कार्यप्रणाली व्दारे प्रसिध्द करणे आवश्यक आहे. सदरील कार्यप्रणाली बंधनकारक असतांना विभागाने याप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही.

2) आयकर अधिनियम 194(जे) नुसार प्रोफेशन सर्विससाठी 10 टक्के सेवा कर पुरवठादार संस्थेकडून आकारावयाचा आहे. परंतू, विभागाने याप्रमाणे कार्यवाही केलेली नाही. तरी आता रूपये 6,03,109/- च्या 10 टक्के रूपये 60,310/- संबंधित संस्थेकडून वसूली करून शासन खाती भरणा करून अनूपालन करावे.

3) अटी व शर्तीनुसार वाहनचालकाचा विमा लेखापरीक्षण करतांना संचिकेत आढळून आला नाही.

4) संस्थेची पात्रता व अनूभव, वाहनचालकाची कागदपत्रे, वैद्यकीय प्रमाणपत्र, संस्थेचे हमीपत्र मूळ संचिकेत आढळून आले नाही.

5) EPF व इतर संवैधानिक कपाती झाल्याबाबतचे अभिलेखे लेखापरीक्षणात उपलब्ध झाले नाही.

3.582 कंत्राटी वाहन चालकाच्या नियुक्तीबाबत.

जिल्हा परिषद बीड, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 5) - सदरबाबत 3 प्रमाणकान्वये रक्कम रुपये 10,38,588/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, बीड यांनी कंत्राटी पध्दतीने रुग्णवाहीका चालक पदासाठी दिनांक सप्टेंबर 2015 ते ऑगस्ट 2016 या कालावधीसाठी दैनिक झुंझार नेता वर्तमानपत्रात जाहिरात प्रसिध्द करून दिनांक 06/07/2015 ते 20/07/2015 या कालावधीत ई-निविदा भरल्या व दिनांक 22/07/2015 रोजी निविदा उघडण्यात येईल, अशी जाहिरात प्रसिध्द करण्यात आली. परंतु, संबंधीत संचिकेतील टिप्पणीनुसार 2 निविदा प्राप्त झाल्या असून, छत्रपती शाहु महाराज सुशिक्षित बेरोजगार सेवा संस्था, वडवणी यांचा अर्ज दिनांक 21/07/2015 अन्वये यांनी म्हटले आहे की, नजर चुकीने अनामत रक्कम (EMD) सवलत या रकान्यात आप्शन मध्ये नजर चुकीने YES ऐवजी NO क्लिक झालेबाबत असा आक्षेप नोंदविला आहे.

2) त्यामुळे दुसरी अल्प मुदतीची निविदा दिनांक 28/07/2015 ते 05/08/2015 या कालावधीत भरणा करून दिनांक 07/08/2015 रोजी उघडण्यात येतील. 10 निविदा प्राप्त झाल्या असून त्यापैकी 4 निविदाधारक पात्र ठरले. निविदा उघडण्याचा दिनांक 07/08/2015 चा असतांना ई-निविदा दिनांक 28/10/2015 रोजी उघडण्यात आल्या. तब्बल 60 दिवसांनी निविदा उशीरा उघडण्यात आल्या.

3) एकता सुशिक्षित बेरोजगार सेवा संस्था, बालानगर, तालुका पैठण यांची सर्वात कमी दराची निविदा असल्याने (प्रती महिना वाहन चालक रूपये 6,490/-) त्यांची ई-निविदा मंजूर करून त्यांना पुरवठा आदेश मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद बीड वाहन/कावि/500, दिनांक 28/12/2015 अन्वये दिनांक 01/01/2016 ते 31/12/2016 या कालावधीसाठी देण्यात आला. दिनांक 28/10/2015 रोजी निविदा उघडण्यात येवून पुरवठा आदेश दिनांक 28/12/2015 ला म्हणजेच 2 महिन्यांनी देण्यात आला आहे.

4) पुरवठा आदेशातील अट क्रमांक 22 नुसार संस्थेस वाहन चालकाचा सेवा कर 14 टक्के व 13.6 टक्के पी.एफ या कार्यालयाकडे दर महा भरणा करावा लागेल, असा आहे. परंतु, सदर संस्थेने दिनांक 06/02/2016 च्या पत्रानुसार अट क्रमांक 22 मान्य नसलेबाबत कळविले आहे.

सुधारीत पुरवठा आदेश मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिपबी/शाखा/वाहन/कावि/169/16/1452, दिनांक 22/02/2016 अन्वये देवून पहिल्या पुरवठा आदेशातील अट क्रमांक 22 रद्द केली आहे. त्यामुळे 14 टक्के सेवा कर व 13.61 टक्के पी एफ कराचा शासनाचे नुकसान झाले आहे.

5) उपरोक्त देयकाप्रमाणे कंत्राटी वाहनचालकाना मानधन अदा केल्याचे दिसून आले. परंतु, अटी व शर्ती नुसार संबंधीत वाहन चालकाचा विमा उतरविणे आवश्यक असतांना अशी कार्यवाही झालेली नाही.

6) पुरवठा करण्यात आलेल्या वाहन चालकाचे ड्रायव्हिंग दाखले, अनुभव प्रमाणपत्र, शारीरिकदृष्ट्या तंदुरुस्त व दृष्टी चांगली असलेबाबत वैद्यकीय प्रमाणपत्र चालकाच्या विमाबाबत विमा पॉलीसी, तसेच वाहनचालक संस्थेचे नोंदनिकृत कामगार असल्याबाबतचे माहिती, संस्थेचे हमीपत्र इत्यादी लेखे नस्तीला संलग्न नाही. त्यामुळे निविदा अटी व शर्तीचे पालन झालेले नाही.

7) सेवा अभियंता जिल्हा कार्यशाळा बीड यांनी संस्थेने पुरवविलेल्या कंत्राटी वाहन चालकाची तांत्रिक तपासणी करून चालक वाहन चालविण्यास सक्षम असलेबाबत प्रमाणपत्र देणे आवश्यक असतांना देण्यात आले नाही.

8) कंत्राटी वाहन चालकाची संनियंत्रण गुणवत्ता पडताळणी दरमहा जिल्हा व्यवस्थापक समितीने करणे आवश्यक असताना ती केलेली नाही.

9) संबंधीत वाहन चालकांना मानधन प्रदान करताना किमान वेतन, कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी (Epf) अधिनियमांतर्गत तरतुदीचे पालन करण्यात आलेले नाही.

10) महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक आयकर 1007/प्र.क्र.105/कोषा105/प्र.5, दिनांक 22/02/2008 मध्ये सुचित केल्याप्रमाणे आयकर कलम 194 जे सदरी रक्कमेवर आयकराची रक्कम रुपये 1,03,858/- यास जबाबदार संबंधीताकडून वसूलपात्र ठरते.

3.583 अखर्चीत रक्कमा प्रत्यार्पित न करणेबाबत.

जिल्हा परिषद बीड, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 6) - सदरबाबत अखर्चित रक्कम रुपये 65,51,10,905/- नोंदविणेत आली आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

जिल्हा परिषद बीड, आरोग्य विभागाचे सन 2015-2016 या वित्तीय वर्षाचे लेखापरीक्षण करताना सन 2010-11 ते सन 2015-16 अखेर रुपये 65,51,10,905/- रक्कम अखर्चित असल्याचे दिसून आले. सदर अखर्चित रक्कम प्रत्यार्पित केलेली नाही. त्यावर खालीलप्रमाणे अभिप्राय देण्यात येतात.

1) महाराष्ट्र अर्थसंकल्प नियमपुस्तिका खंड-1 पार्ट 173 नुसार इतर शिर्षाखालील अनपेक्षित जादा खर्च भागविण्यासाठी संवितरण व नियंत्रक अधिका-याची बचतीची रक्कम राखून ठेवणे नियमबाह्य आहे. त्यामुळे विभागाने अखर्चित रक्कम वेळीच प्रत्यार्पित करणेचे दृष्टीने महाराष्ट्र अर्थसंकल्प नियमावलीतील तरतुदीचे कटाक्षाने पालन करणे आवश्यक असते. अखर्चित रक्कम प्रत्यार्पित न करणे ही गंभीर अनियमितता आहे, असे महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक बीजीटी/099/743/99/अर्थसंकल्प-2, दिनांक 13/08/1999 मध्ये स्पष्ट केले आहे. त्याचप्रमाणे ग्रामविकास व जलसंधारण विभागाचे परिपत्रक क्रमांक युडी/1099/प्र.क्र.2125/30, दिनांक 09/03/1999 अनव्ये सुध्दा मार्च अखेर अखर्चित रक्कम पुढील वर्षात वापरण्यास प्रतिबंधित केलेले आहे. विभागाने लेखापरीक्षणाचे तारखेपर्यंत विभाग निहाय अखर्चित रक्कमा प्रत्यार्पित केलेल्या नाहीत.

2) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियम 1961 चे कलम 35(2) नुसार मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी जिल्हा परिषदेचे सर्व कामाचे व विकास योजनाचे कार्यान्वयन करण्यासाठी आवश्यक उपाययोजना करणे आवश्यक आहे.

3) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक झेडपीआर-2008/प्र.क्र.446/वित्त-9, दिनांक 20/06/2008 चे परिच्छेद 2 नुसार जिल्हा परिषदेकडील हस्तांतरीत योजना (बांधकाम विभाग) योजनाबाबत परिशिष्ट क प्रमाणे वेळापत्रक विहित कालावधीत करून खर्च प्रत्येक टप्प्याची कार्यवाही पूर्ण करणे आवश्यक आहे.

4) महाराष्ट्र शासन, वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-1002/प्र.क्र.1238/आर्थापाय, दिनांक 06/06/2008 प्रमाणे एका आर्थिक वर्षामध्ये मुक्त केलेला निधी पुढील आर्थिक एक वर्षापेक्षा जास्त कालावधीसाठी अखर्चित राहिलेला निधी स्वायत्त संस्थानी शासनाकडे परत करणे बंधनकारक आहे. तथापि तशी कार्यवाही झालेली नाही.

3.584 पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना राज्य योजनांतर्गत योजना अंतर्गत औषधी साहित्य खरेदीतील अनियमितताबाबत.

जिल्हा परिषद परभणी, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 5) - सदरबाबत रक्कम रुपये 24,68,272/- खर्च केलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, परिपत्रक क्रमांक परास/1096/प्र.क्र.872/जल-2(ब), दिनांक 10/10/1996 नुसार जिल्ह्यातील प्राथमिक आरोग्य केंद्र / उपकेंद्रांकडून त्यांची वार्षिक मागणी घेऊन खरेदी करणे आवश्यक असताना सदरील औषधी खरेदीचे पुरवठा आदेश आरोग्य संचालनालय स्तरावरून देण्यात आल्याचे दिसून आले. त्यामुळे सदरील खरेदी गरजेच्या मर्यादेत झाल्याबाबत पडताळणी करता आली नाही.

2) लेखापरीक्षणात सादर संचिकेची तपासणी केली असता अनुक्रमांक 01,02 व 03 ची औषधी खरेदी ही कोणते दरकारार विचारात घेऊन केली आहे? याबाबत बोध होऊ शकला नाही. संचालनालय, वैद्यकीय शिक्षण आणि संशोधन, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक संचेशिवसं/औषध/मुदतवाढ/1629/2015, दिनांक 11/03/2015 नुसार मुदतवाढीचे

कालावधीत शासनाचे दरकरारावरील दरांची तुलना संचालनालय/बी एमसी/डीजीएस अँड डी/ईएसआयसी यांच्या दरकराराबरोबरच बाजारभाव तपासून ते दरकरारावरील दरांपेक्षा कमी असल्याची खात्री करावी, असे नमुद आहे. तथापि, अशी कार्यवाही केल्याचे आढळून आले नाही.

3) महाराष्ट्र शासन, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, शासन निर्णय क्रमांक डीपीआर-2003/प्र.क्र.333/2003/प्रशासन-1, दिनांक 02/04/2004 नुसार हाफकीन औषधी निर्मितीस प्रोत्साहन देणे, खरेदीची क्लीष्टता, विलंब टाळणे व ईतर कंपन्याकडून सर्वसाधारणपणे होणारी फसवणुक टाळणेसाठी हाफकीन जीव औषधी महामंडळ, मुंबई, अजिंठा फार्मा जळगाव व हिंदुस्थान अँटीबायटीक्स इंडीया लि., पुणे या शासन उपक्रमांनी त्यांच्या स्वतःच्या जागेत परवान्यांतर्गत उत्पादीत केलेली व त्यांची मक्तेदारी असलेली औषधे 75 टक्के व त्यांचे जागेत उत्पादीत परंतू, मक्तेदारी नसलेली औषधी गरजेनुसार 37.5 टक्के प्राधान्याने खरेदी करणे आवश्यक आहे. तथापि, सदरील खरेदीसाठी पुरवठा आदेश देताना उक्तपणे कार्यवाही झाल्याची पडताळणी करता आली नाही.

4) महाराष्ट्र शासन, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, शासन निर्णय क्रमांक डीपीआर-1088/1515/सीआर-230/88 एमड्डी (अ), दिनांक 31/08/1990 मधील परिच्छेद क्रमांक 32 व दरकराराच्या अटीनुसार 80 टक्के रक्कम औषधी / साहित्य प्राप्त झाल्यावर व 20 टक्के रक्कम साहित्याची शासकीय प्रयोगशाळेत तपासणी झाल्यावर व पुरवठा केलेल्या औषधी/साहित्याची पडताळणी केल्यानंतर देयकाची रक्कम प्रदान करणे आवश्यक असताना प्रस्तुत प्रकरणात औषधी /साहित्य पुरवठ्यानंतर पूर्ण रक्कम एकदाच प्रदान केली आहे.

5) लेखापरीक्षणात सादर संचिकेतील उपरोक्त अनुक्रमांक 01 व 02 चे औषधी खरेदीचे बिजकांची तपासणी केली असता त्यातील पुरवठा आदेशाच्या संदर्भाप्रमाणे सदरील औषधीचे पुरवठा आदेश दिनांक 31/03/2015 रोजी देण्यात आले आहेत. तथापि, प्रत्यक्षात सदरील औषधी अनुक्रमे दिनांक 09/12/2015 व दिनांक 09/11/2015 रोजी म्हणजे जवळपास 08 ते 09 महिन्यांनंतर प्राप्त झाल्याचे आढळून आले. तथापि, पुरवठा आदेश व दरकराराअभावी विलंबाने पुरवठा करण्याबाबत दंडाची रक्कम परिगणीत करता आली नाही.

6) लेखापरीक्षणात सदरील खरेदीच्या संचिकेतील उपरोक्त अनुक्रमांक 04 व 05 चे साहित्याचे पुरवठा आदेश दिनांक 17/12/2015 रोजी देण्यात आले आहेत. तथापि, प्रत्यक्षात साहित्याचा पुरवठा दिनांक 17/03/2016 व 28/03/2016 रोजी झाल्याचे दिसून आले आहे. सदरील साहित्याच्या केंद्रीय खरेदी समिती बैठक (संचालनालय) दिनांक 29/10/2015 (कालावधी दिनांक 23/03/2015 ते 22/03/2017 साठी) च्या दरकराराची तपासणी केली असता त्यातील अटीप्रमाणे 45 दिवसाचे आत पुरवठा करावा, असे नमुद आहे. तथापि, विलंबाबाबत किती दंड आकारण्यात येईल? याचा उल्लेख केलेला नाही. त्यामुळे विलंबाने पुरवठा केल्याबाबत दंडाची परिगणना करता आली नाही. याबाबत खुलासा होणे आवश्यक आहे.

3.585 जिल्हा परिषद स्वउत्पन्न योजनेतून पिसाळलेला कुत्रा चावल्यानंतर दयावयाचे लस खरेदीतील अनियमितताबाबत.

जिल्हा परिषद हिंगोली, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 2) - सदरबाबत रक्कम रुपये 4,98,789/- खर्च केलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) शासन दरकरारानुसार देयकापोटी अदा करावयाच्या एकुण रकमेच्या 80 टक्के रक्कम औषधी प्राप्त झाल्यानंतर व 20 टक्के रक्कम तपासणी झाल्यानंतर प्रदान करणे आवश्यक आहे. परंतु, गुणात्मक तपासणी न करता सर्व 100 टक्के रक्कम औषधी प्राप्तीनंतर अदा करण्यात आलेली आहे.

2) महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास जलसंधारण विभाग, परिपत्रक क्रमांक पंरास क्रं.पंरास-1096/प्र.क्रं.872/जल-2(ब), दिनांक 10/10/1996 नुसार जिल्ह्यातील आरोग्य केंद्राकडून त्यांची वार्षिक मागणी घेऊन एकत्रितरित्या खरेदी करणे आवश्यक असतांना अशाप्रकारे प्राथमिक आरोग्य केंद्राकडून मागणी घेण्यात आलेली नाही.

3) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 04 नुसार परिशिष्ठ 02 व महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जल संधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक झेपीए-2012/प्र.क्रं.6801/वित्त-9, दिनांक 19/03/2012 मधील टिप 1 नुसार जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, हिंगोली यांनी दरास दिलेली

माहिती विषय समिती व स्थाई समितीच्या पुढील बैठकीत अवलोकनार्थ सादर करावयास पाहिजे. परंतु, अशी कार्यवाही केलेली नाही.

4) संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे परिपत्रक क्रंमाक-स.आ.से./औ.स./कढा-12, दिनांक 17/12/1988 अन्वये उपलब्ध अनुदानाप्रमाणे औषधी खरेदी केल्यानंतर औषधीचे वाटप सर्व केंद्राना सारख्या प्रमाणात न करता रुग्णाच्या सरासरी उपस्थितीनुसार व प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या वर्गवारीनुसार करणे आवश्यक आहे. परंतु, आरोग्य विभागाने प्राथमिक आरोग्य केंद्राची व उपकेंद्राची वर्गवारी न ठरवता औषधी वाटप केली आहे. तरी विहित मर्यादेपेक्षा जास्त औषधी पुरवठा आरोग्य केंद्राना यापूर्वी झाला होता किंवा कसे, याबाबत खात्री झाली नाही.

5) महाराष्ट्र शासन, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्य विभाग, शासन निर्णय क्रंमाक-एच.पी.बी.पी.1089 /160/ एम.डी., दिनांक 20/04/1990 मधील उपपरिच्छेद क्रंमाक 8 नुसार वित्तीय वर्ष सुरु झाल्यानंतर एका महिन्यात औषधीची मागणी करणे आवश्यक असतांना आरोग्य विभागाने मागणी माहे 01/2016 मध्ये केलेली आहे. त्यामुळे प्राथमिक आरोग्य केंद्र व उपकेंद्राना नियमित औषधीचा पुरवठा झालेला नाही.

3.586 प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्रासाठी औषधी व साधन सामुग्री पुरविणेबाबत

जिल्हा परिषद हिंगोली, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 5) - सदरबाबत रक्कम रूपये 26,31,599/- खर्च केलेला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 04 नुसार परिशिष्ठ 02 व महाराष्ट्र शासन, ग्रामविकास व जल संधारण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक झेपीए-2012/प्र.क्रं.6801/वित्त-9, दिनांक 19/03/2012 मधील टिप 1 नुसार जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, हिंगोली यांनी दरास दिलेली माहिती विषय समिती व स्थाई समितीच्या पुढील बैठकीत अवलोकनार्थ सादर करावयास पाहिजे. परंतु, अशी कार्यवाही केलेली नाही.

2) शासन दरकरारानुसार 80 टक्के रक्कम औषध प्राप्त झाल्यावर व 20 टक्के रक्कम साहित्याची /औषधांची तपासणी झाल्यावर देयकाची याप्रमाणे प्रदाने करावयाचे असतांना औषधी / साहित्य प्राप्तीनंतर सर्व रक्कमेची अदाई करण्यात आलेली आहे.

3) संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे परिपत्रक क्रंमाक स.आ.से./औ.स./कढा-12, दिनांक 17/12/1988 अन्वये उपलब्ध अनुदानाप्रमाणे औषधी खरेदी केल्यानंतर औषधीचे वाटप सर्व केंद्राना सारख्या प्रमाणात न करता रुग्णाच्या सरासरी उपस्थितीनुसार व प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या वर्गवारीनुसार करणे आवश्यक आहे. परंतु, आरोग्य विभागाने प्राथमिक आरोग्य केंद्राची व उपकेंद्राची वर्गवारी न ठरवता औषधी वाटप केली आहे. तरी विहित मर्यादेपेक्षा जास्त औषधी पुरवठा आरोग्य केंद्राना यापूर्वी झाला होता किंवा कसे, याबाबत खात्री झाली नाही.

4) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 79 नुसार प्रमाणके विरुपित केलेले नाहीत. त्यामुळे दुबार प्रदान होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.

3.587 जिल्हा वार्षिक योजना अंतर्गत खरेदी केलेल्या औषध यंत्रसामुग्रीतील अनियमितताबाबत.

जिल्हा परिषद नांदेड, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 5) - सदरबाबत रक्कम रूपये 42,04,425/- खर्च करण्यात आलेले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) वैद्यकीय साहित्य खरेदी व उपकरणे खरेदी संचिकेची तपासणी केली असता संचिकेत प्राथमिक आरोग्य केंद्रानुसार मागणी केलेले वैद्यकीय साहित्य व उपकरणे यांचे मागणीपत्र जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांच्या स्वाक्षरीचे दिसून आले नाही.

2) उपरोक्त वैद्यकीय साहित्य खरेदी करताना आरोग्य केंद्रामधील जुने साहित्य निकामी झाल्याबाबतचे प्रमाणपत्र संबंधीत आरोग्य केंद्र तसेच उपकेंद्र यांच्याकडून घेतल्याबाबत संचिकेत तसे दिसून आले नाही. त्यामुळे नवीन साहित्याचे आवश्यकता असल्याबाबत तपासणी करता आली नाही.

3) आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद नांदेड उपरोक्त साहित्य पुरवठा केल्याबाबत प्राथमिक आरोग्य केंद्र यांच्याकडून साहित्य प्राप्तीच्या पोहोच पावत्या घेतलेल्या नाहीत.

4) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968चे नियम 21 प्रमाणे पुरवठादारांना धनादेशाव्दारे रक्कम प्राप्त झाल्याबाबत संबंधीत पुरवठाव्दाराची पोहोच पावती घेतल्याचे संचिकेत दिसून आले नाही.

3.588 ओ.टी.एस.पी. योजनेतून प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना व उपकेंद्रांना औषधी पुरवठा करणेबाबत.

जिल्हा परिषद नांदेड, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 11) - सदरबाबत रक्कम रुपये 23,87,245/- खर्च करण्यात आलेले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 83(3) अन्वये औषधी खरेदीपूर्वी त्याची गुणवत्ता तपासणी प्रयोगशाळेकडून करून घेणे आवश्यक आहे. तथापि, अशा प्रकारची कार्यवाही केलेली नाही.

2) संचालक आरोग्य 03 सेवा क्रमांक सओसे/साव्या.औ/कक्ष-12, दिनांक 17/12/1988 नुसार औषधे खरेदी केल्यानंतर औषधी वाटप सर्व केंद्रांना, रुग्णाच्या सरासरी उपस्थितीनुसार व गरजेप्रमाणे करणे आवश्यक आहे. परंतु, त्याप्रमाणे कार्यवाही न करताच केंद्रांनी मागणी केल्याप्रमाणे औषध वाटप करण्यात आले आहेत.

3) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 20 नुसार प्रदान रक्कमेच्या पोहोच पावत्या घेणे आवश्यक आहे. परंतु, सदरील नियमान्वये कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

4) प्राथमिक आरोग्य केंद्रांकडून औषधाची मागणी घेण्यात आलेली आहे. सदर मागणीपत्र व साठा नोंदवहीची प्रत्यक्षात पडताळणी केली असता, मागणी केलेली काही औषधे प्राथमिक आरोग्य केंद्राकडे शिल्लक असतांना, मागणी नोंदविण्यात आली आहे. त्यामुळे आवश्यक साठा विनावापर पडून असल्याचे दिसून येते.

3.589 जिल्हा वार्षिक योजना अंतर्गत आयुर्वेदिक व युनानी दवाखान्यांच्या सुविधांमध्ये वाढ करणेबाबत.

जिल्हा परिषद उस्मानाबाद, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 8) - आरोग्य विभाग जिल्हा परिषद, उस्मानाबाद सन 2015-2016 च्या लेखापरीक्षणात जिल्हा वार्षिक योजना अंतर्गत 6 प्रमाणकांन्वये आयुर्वेदिक व युनानी दवाखान्यांच्या सुविधांमध्ये वाढ केली असून एकूण रक्कम रुपये 7,99,973/- खर्च करण्यात आला आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) प्रमाणक क्रमांक 423 दिनांक 31/03/2016 साठी पुरवठा 30 दिवसांत म्हणजेच दिनांक 01/07/2015 पर्यंत करणे आवश्यक असताना दिनांक 10/08/2015 रोजी पुरवठा केलेला आहे. तरी पुरवठा आदेशातील अटी व शर्तीनुसार दंड आकारणी (0.5 टक्के) प्रति आठवडा करण्यात यावी.

2) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 चे नियम 83(3) अन्वये औषधी खरेदीपूर्वी त्याची गुणवत्ता तपासणी प्रयोगशाळेकडून करून घेणे आवश्यक आहे. तथापि, प्रमाणक क्रमांक 419, दिनांक 31/03/2016 बॅच क्रमांक 352 साठी सदरील नियमान्वये कार्यवाही करण्यात आलेली नाही.

3.590 जिल्हा वार्षिक योजना अंतर्गत प्राथमिक आरोग्य केंद्राकरीता औषधे, साधनसामुग्री व यंत्रसामुग्री खरेदी करणे मधील अनियमितताबाबत.

जिल्हा परिषद लातूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 3) - जिल्हा परिषद, आरोग्य विभाग, लातूर सन 2015-16 या वर्षात जिल्हा वार्षिक योजना अंतर्गत प्राथमिक आरोग्य केंद्राकरीता औषधी साहित्य व सामुग्री व यंत्र 28 प्रमाणकान्वये रक्कम रुपये 47,89,927/- ची खरेदी केलेले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता 1968 मधील नियम 83 (3) प्रमाणे औषधी खरेदीपूर्वी त्यांची गुणवत्ता तपासणी प्रयोगशाळेकडून करून घेणे आवश्यक आहे. तथापि वरील प्रमाणकान्वये खरेदी करण्यात आलेल्या औषधांची खरेदीपूर्व गुणवत्ता तपासणी करण्यात आलेली नाही.

2) आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक संआसे/कक्ष-7अ/टे2/तां.मा/प्रस्ताव/न.क्र.15/2018-52, दिनांक 05/06/2015 नुसार सन 2015-16 यावर्षी प्राथमिक आरोग्य केंद्र औषधी अनुदानात वाढ, उपकेंद्र औषधी अनुदानात वाढ, प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे बळकटीकरण, जिल्हा परिषद सेस, नाविण्यपूर्ण योजना इत्यादी योजनासाठी एकत्रित एकच प्रस्ताव सादर करण्यात यावा सदरप्रस्ताव तांत्रिक मान्यता मिळण्यासाठी दिनांक 30/06/2015 पर्यंत संचालनालयास सादर करावे, असे पत्र असतांना जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, लातूर यांचे पत्र क्रमांक जिपला/आवि/भांडा/कार्या-09/340/15, दिनांक 29/07/2015 नुसार विलंबाने, औषधांची वार्षिक मागणी व शिल्लक साठा, तसेच प्राथमिक आरोग्य केंद्रांकडील वार्षिक मागणी न घेताच प्रस्ताव सादर केलेला आहे.

3) उपलब्ध अनुदानाप्रमाणे औषधी खरेदी केल्यानंतर औषधीचे वाटप प्राथमिक आरोग्य केंद्र, आयुर्वेदीक दवाखाने यांना सारख्या प्रमाणात न करता रुग्णांच्या सरासरी उपस्थितीनुसार व प्राथमिक आरोग्य केंद्रांच्या वर्गवारीनुसार करणे आवश्यक आहे. परंतु याप्रमाणे कार्यवाही न करता सरसकट, मोघम स्वरूपात औषधाचे वाटप केलेले आहेत. त्यामुळे विहित मर्यादेपेक्षा जास्त औषधाचा पुरवठा प्राथमिक आरोग्य केंद्रांना झालेला आहे.

4) दरकरारातील अटी व शर्ती प्रमाणे देयकापोटी अदा करावयाच्या रक्कमेपैकी 80 टक्के रक्कम साहित्य प्राप्त झाल्यानंतर व उर्वरीत 20 टक्के रक्कमेची अदाई शासकीय गुणवत्ता चाचणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर करणे आवश्यक आहे. परंतु सदरील खरेदी प्रकरणात गुणवत्ता चाचणी अहवाल प्राप्त होण्यापूर्वीच पूर्ण 100 टक्के रक्कमेची अदाई केलेली आहे.

5) संचिकेतील टिपणी क्रमांक 52 नुसार औषधीचा पुरवठा, पुरवठाधारकांनी स्मरणपत्र देवून देखील केलेले नाही. संचिकेतील टिपणी क्रमांक 53 नुसार औषधी पुरवठाधारकाने औषधे पुरवठा न केल्यामुळे संबंधित पुरवठादाराचे नांव काळ्या यादीत टाकणे व सदर औषधी खरेदीसाठी जास्तीची लागणारी रक्कम (दराच्या तफावतीमधील रक्कम) वसूल करणे व रक्कम रुपये 5,49,495/- किंमतीचे सुधारीत पुरवठा आदेश देण्याचे प्रस्तावित केले आहे. DHS च्या दरकरारामधील अटी व शर्तीनुसार पुरवठा विहित मुदतीत नाही झाल्यास जादा होणारी रक्कम संचालनालयस्तरावरून संबंधित कंपनीकडून वसूल करण्याची अट आहे. परंतु आरोग्य संचालनालय, मुंबई यांनी औषधे पुरवठा न केलेल्या पुरवठाधारका विरुद्ध कार्यवाही करून दंडाची रक्कम वसूल केलेली नाही.

6) तांत्रिक मान्यता आदेशा मधील संचालनालयाने मंजूर केलेली औषधाचे / साधनसामुग्री तपशीलात समाविष्ट नसतांना खरेदी केलेली आहेत. साधनसामुग्री ही संचालनालयस्तरावरून पुरवठा केलेली असतांना व तांत्रिक मंजूरी आदेशात सदरील बाबी समाविष्ट नसतांना विभागाने केलेली खरेदी नियमबाह्य आहे.

7) औषधी खरेदी पुरवठा आदेश दिल्यानंतर विहित मुदतीत औषधे साहित्य प्राप्त न झाल्याबाबत विभागाने पुरवठादाराकडून दंडाची रक्कम कमी वसूल केलेली आहे.

3.591 जिल्हा वार्षिक योजना अंतर्गत प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्राकरीता औषधे, साधनसामुग्री व यंत्रसामुग्री खरेदी करणेमधील अनियमितताबाबत.

जिल्हा परिषद लातूर, सन 2015-2016 (परिच्छेद क्रमांक 4) - जिल्हा परिषद आरोग्य विभाग लातूर सन 2015-16 या वर्षात जिल्हा वार्षिक योजना अंतर्गत प्राथमिक आरोग्य उपकेंद्राकरीता औषधी साहित्य व सामुग्री व यंत्र 17 प्रमाणकान्वये रक्कम रुपये 33,88,890/- ची खरेदी केलेले आहे. याबाबत खालीलप्रमाणे अभिप्राय आहेत.

1) महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखासंहिता 1968 मधील नियम 83(3) प्रमाणे औषधी खरेदीपूर्वी त्यांची गुणवत्ता तपासणी प्रयोगशाळेकडून करून घेणे आवश्यक आहे. तथापि वरील प्रमाणकान्वये खरेदी करण्यांत आलेल्या औषधांची खरेदीपूर्व गुणवत्ता तपासणी करण्यांत आलेली नाही.

2) आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक संआसे/कक्ष-7अ/टे2/तां.मा/प्रस्ताव/न.क्र.15/2018-52, दिनांक 05/06/2015 नुसार सन 2015-16 यावर्षी प्राथमिक आरोग्य केंद्र औषधी अनुदानात वाढ, उपकेंद्र औषधी अनुदानात वाढ, प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे बळकटीकरण, जिल्हा परिषद सेस, नाविण्यपूर्ण योजना इत्यादी योजनासाठी एकत्रित एकच प्रस्ताव सादर करण्यात यावा सदरप्रस्ताव तांत्रिक मान्यता

मिळण्यासाठी दिनांक 30/06/2015 पर्यंत संचालनालयास सादर करावे, असे पत्र असतांना जिल्हा आरोग्य अधिकारी, जिल्हा परिषद, लातूर यांचे पत्र क्रमांक जिपला/आवि/भांडा/कार्या-09/340/15, दिनांक 29/07/2015 नुसार विलंबाने, औषधांची वार्षिक मागणी व शिल्लक साठा, तसेच प्राथमिक आरोग्य केंद्रांकडील वार्षिक मागणी न घेताच प्रस्ताव सादर केलेला आहे.

3) उपलब्ध अनुदानाप्रमाणे औषधी खरेदी केल्यानंतर औषधीचे वाटप प्राथमिक आरोग्य केंद्र, आयुर्वेदीक दवाखाने यांना सारख्या प्रमाणात न करता रुग्णांच्या सरासरी उपस्थितीनुसार व प्राथमिक आरोग्य केंद्रांच्या वर्गवारीनुसार करणे आवश्यक आहे. परंतु याप्रमाणे कार्यवाही न करता सरसकट, मोघम स्वरूपात औषधाचे वाटप केलेले आहेत. त्यामुळे विहित मर्यादेपेक्षा जास्त औषधाचा पुरवठा प्राथमिक आरोग्य केंद्राना झालेला आहे.

4) दरकरारातील अटी व शर्ती प्रमाणे देयकापोटी अदा करावयाच्या रक्कमेपैकी 80 टक्के रक्कम साहित्य प्राप्त झाल्यानंतर व उर्वरीत 20 टक्के रक्कमेची अदाई शासकीय गुणवत्ता चाचणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर करणे आवश्यक आहे. परंतु सदरील खरेदी प्रकरणात गुणवत्ता चाचणी अहवाल प्राप्त होण्यापूर्वीच पूर्ण 100 टक्के रक्कमेची अदाई केलेली आहे.

5) संचिकेतील टिपणी क्रमांक 52 नुसार औषधीचा पुरवठा, पुरवठाधारकांनी स्मरणपत्र देवून देखील केलेले नाही.

संचिकेतील टिपणी क्रमांक 53 नुसार औषधी पुरवठाधारकाने औषधे पुरवठा न केल्यामुळे संबंधित पुरवठादाराचे नांव काळ्या यादील टाकणे व सदर औषधी खरेदीसाठी जास्तीची लागणारी रक्कम (दराच्या तफावती मधील रक्कम) वसूल करणे व रक्कम रुपये 14,79,330/- किंमतीचे सुधारीत पुरवठा आदेश देण्याचे प्रस्तावित केले आहे. DHS च्या दरकरारामधील अटी व शर्तीनुसार पुरवठा विहित मुदतीत नाही झाल्यास जादा होणारी रक्कम संचालनालयस्तरावरून संबंधित कंपनीकडून वसूल करण्याची अट आहे. परंतु आरोग्य संचालनालय, मुंबई यांनी औषधे पुरवठा न केलेल्या पुरवठाधारका विरुद्ध कार्यवाही करून दंडाची रक्कम वसूल केलेली नाही.

6) तांत्रिक मान्यता आदेशामधील संचालनालयाने मंजूर केलेली औषधाचे / साधनसामुग्री तपशीलात समाविष्ट नसतांना खरेदी केलेली आहेत.

साधनसामुग्री ही संचालनालयस्तरावरून पुरवठा केलेली असतांना व तांत्रिक मंजूरी आदेशात सदरील बाबी समाविष्ट नसतांना विभागाने केलेली खरेदी नियमबाह्य आहे.

7) प्रमाणक क्रमांक 591, दिनांक 31/03/2016 रुपये 90,750/- Adeshwar meditex Pvt. Ltd., Mumbai यांचे Invoice No.101 Date 29/02/2016 अन्वये Absorbent Surgical Gauze, नग-825 दर रुपये 110/- प्रमाणे खरेदी साहित्याची नोंद इनव्हाईस बिलावर साठा नोंदवही पान क्रमांक 19 वर घेतल्याचे नमुद केले आहे. लेखापरीक्षणात साठा नोंदवही तपासणी केली असता सदरील साहित्याची नोंद साठा नोंदवही घेतल्याचे दिसून आले नाही.